

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลีย์ นิลวิเศษ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์ อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วม รวมทั้งคณาจารย์สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ แนวคิด คำปรึกษา และติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จเรียบร้อย และขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สุรัชย์ หมื่นสังข์ ที่กรุณาให้ความคิดเห็น และร่วมเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณหมอดินอาสาทุกท่านในพื้นที่จังหวัดน่าน แพร่ พะเยา และจังหวัด เชียงราย ที่กรุณาให้ข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ และเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 สถานีพัฒนาที่ดินน่าน แพร่ พะเยา และเชียงราย ที่กรุณาให้ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหาของแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้

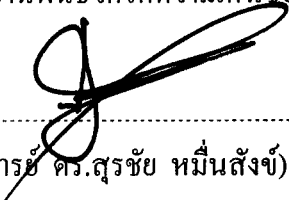
ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นทุกคนที่ให้กำลังใจ แนวความคิด ข้อเสนอแนะในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งครอบครัวที่คอยให้กำลังใจ ห่วงใยในระยะเวลา การศึกษา นับว่าเป็นสิ่งกระตุ้นทางจิตใจที่สำคัญอย่างยิ่ง และประโยชน์จากการศึกษาครั้งนี้ ขอมอบแต่ผู้สนใจการศึกษาเพื่อที่จะใช้ในการพัฒนาการเกษตรของประเทศชาติต่อไป

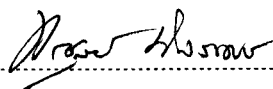
นกรินทร์ ชมภู

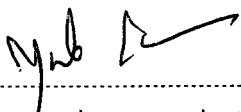
กรกฎาคม 2550

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน
ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7
ชื่อและนามสกุล นายนครินทร์ ชมภู
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี นิลวิเศษ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์

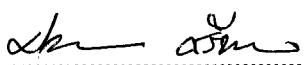
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี นิลวิเศษ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
ส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศรีพหล)

วันที่ 22 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2550

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน
ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

ผู้วิจัย นายนครินทร์ ชมภู ปริญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.พรชุลย์ นิลวิเศษ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์
ปีการศึกษา 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบล (2) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล (3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล (4) ปัญหา และข้อเสนอแนะของหมอดินอาสาประจำตำบล

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ หมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ได้แก่ จังหวัดน่าน แพร่ พะเยา และจังหวัดเชียงราย จำนวน 368 ราย สุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน และแบบง่าย จำนวนตัวอย่าง 192 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติถดถอยพหุ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.45 ปี จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร 2 กลุ่ม มีอาชีพหลักทำนา จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่เป็นแรงงานเฉลี่ย 1.64 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 18.56 ไร่ ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำนา และรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 113,659.35 บาท ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความพึงพอใจต่อการอบรม การแจกจ่ายสารเร่งต่าง ๆ การสาธิตการทำและใช้ปุ๋ยหมัก รวมทั้งปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ในระดับมาก ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานคือ ระดับความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ การได้รับปัจจัยสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดิน และจำนวนแรงงานในครัวเรือน ปัญหาของหมอดินอาสาประจำตำบล ได้แก่ สถานะที่จัดอบรมอยู่ไกล ค่าตอบแทนน้อย น้ำในไร่นาไม่พอเพียงในฤดูแล้ง กากน้ำตาลมีราคาแพง เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดมาไม่ทันฤดูปลูก และขาดการประสานงานการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดอบรมในพื้นที่ พิจารณาพื้นที่จุดแหล่งน้ำในไร่นาให้เหมาะสม จัดหาวัสดุทดแทนกากน้ำตาลโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น ควรตั้งงบประมาณเหลือมปี หรือจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดให้เร็วขึ้น และประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสาแก่หน่วยงานในพื้นที่

คำสำคัญ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การพัฒนาที่ดิน หมอดินอาสา สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

Thesis title: Factors Relating to Satisfaction on Land Development Operations by Sub – District Soil Improvement Volunteers in the Area of Land Development Office Region 7

Researcher: Mr. Nakarin Chompoo; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension);

Thesis advisors: (1) Dr. Pornchulee Nilvises, Associate Professor ; (2) Dr.Sunan Seesang, Associate Professor ; **Academic year:** 2006

ABSTRACT

The objectives of this research were to study : (1) some socio-economic backgrounds of Sub-District Soil Improvement Volunteers ; (2) satisfaction on Land Development Operation by Sub-District Soil Improvement Volunteers ; (3) factors related to satisfaction on Land Development Operations by Sub-District Soil Improvement Volunteers ;and (4) problems and recommendation of Sub-District Improvement Volunteers.

The population used in this study consisted of 368 Sub-District Soil Improvement Volunteers in the Area of Land Development office Region 7 in Nan, Phrae, Phayao and Chiangrai Province. Proportion and simple random sampling were used to get 192 sampling group. Data was collected through the use of questionnaires and analyzed by using computer program. In statistical analysis the following methods were employed: percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis.

The research found that almost Sub-District Soil Improvement Volunteers in Land Development Office Region 7 were male, and average age of 50.45 years. They completed senior high school, and not had social position. But they were members of two agricultural groups. The main occupation was paddy farming, and they had average of family labour of 1.64 persons, Their agricultural area was average of 18.56 rai for paddy. The family income was average of 113.659.35 Baht per year. Their operation satisfaction in the whole was in the moderate level. They satisfied on high level in the training program, bio-fertilizer distribution, demonstrations of production and using of compost fertilizer and liquid organic fertilizer. Factors related to satisfaction on operation were the knowledge level gained in land development from different sources, the factors supply from Land Development Department, and amount of family labour. The Soil Improvement Volunteers problems were training place was far; remuneration was low; the water able on farm was not enough on dry season; molasses price was expensive; the seeds of green manure came late after crop season; and they were lack of cooperation in participatory with local organization. Their recommendations were training place should be in local area; considering the suitable area to make water resources on farm; procuring other local material instead of molasses; the Land Development Department should make up overlap budget on ease year or early arranging budget to buy seeds of green manure; and should do the public relation of the role and responsibility of Sub-District Land Development Volunteers to the local organization.

Keywords: Operation Satisfaction; Land Development; Sub – District Soil Improvement Volunteers; Land Development Office Region 7

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	7
กรมพัฒนาที่ดิน	25
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7	27
หมอดินอาสา	28
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
การวิเคราะห์ข้อมูล	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7	46
ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสา ประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7	62
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน ของหมอดินอาสาประจำตำบล	68
ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินหมอดินอาสา ประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7	73
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	84
สรุปการวิจัย	84
อภิปรายผล	89
ข้อเสนอแนะ	91
บรรณานุกรม	93
ภาคผนวก	98
ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	100
ข ผลลัพธ์จูลินทรีย์ทางการเกษตรของกรมพัฒนาที่ดิน	110
ค แผนที่ตั้งสำนักงานพัฒนาที่ดินเขตของกรมพัฒนาที่ดิน	125
ประวัติผู้วิจัย	127

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาของจังหวัดเชียงราย	40
ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของจังหวัดพะเยา	41
ตารางที่ 3.3 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของจังหวัดแพร่	41
ตารางที่ 3.4 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของจังหวัดน่าน	42
ตารางที่ 4.1 ปัจจัยทางสังคมของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7	47
ตารางที่ 4.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7	50
ตารางที่ 4.3 พื้นที่ทำการเกษตรของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7	53
ตารางที่ 4.4 การใช้ประโยชน์ที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7	54
ตารางที่ 4.5 รายได้ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7	57
ตารางที่ 4.6 การได้รับปัจจัยสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดินในแต่ละชนิด	58
ตารางที่ 4.7 การได้รับปัจจัยสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดินในแต่ละราย	59
ตารางที่ 4.8 การได้รับความรู้และคำแนะนำด้านการพัฒนาที่ดินจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ	60
ตารางที่ 4.9 แรงจูงใจในการเป็นหมอดินอาสาประจำตำบล	61
ตารางที่ 4.10 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในด้านการบริหารจัดการ	62
ตารางที่ 4.11 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในด้านการบริการ	64
ตารางที่ 4.12 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในด้านการประสานงาน	66
ตารางที่ 4.13 สรุปผลความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7	67
ตารางที่ 4.14 สัญลักษณ์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรอิสระตัวแปรตามที่ใช้ใน การวิเคราะห์ถดถอยพหุ	68

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.15 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในภาพรวม	69
ตารางที่ 4.16 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการบริหารจัดการ	70
ตารางที่ 4.17 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานที่ดินเขต 7 ด้านการบริการ	71
ตารางที่ 4.18 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการประสานงาน	72
ตารางที่ 4.19 ปัญหาการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการบริหารจัดการ	73
ตารางที่ 4.20 ปัญหาการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการบริการ	75
ตารางที่ 4.21 ปัญหาการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการประสานงาน	78
ตารางที่ 4.22 สรุปปัญหาการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7	79
ตารางที่ 4.23 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการบริหารจัดการ	80
ตารางที่ 4.24 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการบริการ	82
ตารางที่ 4.25 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการประสานงาน	83

สารบัญญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
ภาพที่ 2.1 การปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพอใจ	19
ภาพที่ 2.2 โครงสร้างของกรมพัฒนาที่ดิน	26
ภาพที่ 2.3 เครื่องข่ายหมอดินอาสากับการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ	34
ภาพที่ 2.4 โครงสร้างเครื่องข่ายหมอดินอาสาของกรมพัฒนาที่ดิน	36

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับ การเกษตร และปัจจัยที่สำคัญในการเกษตรกรรมอย่างหนึ่งก็คือทรัพยากรดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่ สำคัญและมีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากการใช้ที่ดินและการจัดการดินอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม ทำให้ ทรัพยากรดิน ซึ่งเสื่อมโทรมลงเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม เนื้อที่ทั้งหมดของประเทศไทย 320,696,887 ไร่ เป็นดินที่มีปัญหาคือมีปฏิกริยาเป็นกรด ในเนื้อที่ 98.4 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน 96 ล้านไร่ ดินตื้น 43.4 ล้านไร่ ดินทราย 12.8 ล้านไร่ ดินเปรี้ยวจัด 5.5 ล้านไร่ และดินเค็ม 4.5 ล้านไร่ คงเป็นดินอินทรีย์ เพียง 0.27 ล้านไร่ (กรมพัฒนา ที่ดิน 2549:115-116)

การดำเนินเกษตรกรรมของเกษตรกรมุ่งเน้นการใช้สารเคมีที่มุ่งหวังแข่งขันการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตในปริมาณที่สูง มิได้คำนึงถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ผลกระทบต่อ ผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงมีการใช้ปุ๋ยเคมีเป็นจำนวนมากเพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้กับดินใน การเร่งอัตราการเจริญเติบโตของพืช รวมทั้งการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช อันก่อให้เกิด สารพิษปนเปื้อนทำให้เกิดผลกระทบต่อดิน น้ำ อากาศ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสิ่งมีชีวิตชนิดต่าง ๆ ปัญหาทรัพยากรดินนี้ ก่อให้เกิดผลกระทบรวม 3 ด้านคือ (1) ผลกระทบด้านกายภาพของดิน ความ เสื่อมโทรมของดินจากการจัดการดินที่ไม่เหมาะสม ขาดการป้องกันที่ถูกต้อง ดินเกิดการชะล้าง พังทลายทำให้ความอุดมสมบูรณ์ลดน้อยไป (2) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ มีผลต่อผลผลิตทาง การเกษตร และผลกระทบต่อเกษตรกร (กรมพัฒนาที่ดิน 2544:11) ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ทำให้ได้รับผลผลิตต่ำเป็นสาเหตุของความยากจน และ (3) ผลกระทบด้านสังคม เกษตรกรมีราย ได้ต่ำ เพราะมีทางเลือกในการหารายได้น้อย เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ขยายพื้นที่ทำกิน และมีการ อพยพเข้าเมือง ทั้งถิ่นฐานเข้ามาหางานทำในเมือง ก่อให้เกิดปัญหาต่อประเทศชาติ

กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรดินให้เกิดความอุดม สมบูรณ์ เพื่อเป็นรากฐานการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่ปลอดภัย มั่นคง และยั่งยืน จึงได้ กำหนดเขตการใช้ที่ดิน พัฒนาและบริหารการจัดการดินและน้ำ การวิจัย พัฒนาและถ่ายทอด

เทคโนโลยีด้านการจัดการดิน โดยเฉพาะการบริการงานพัฒนาที่ดินซึ่งมุ่งเน้นการขยายโอกาสให้เกษตรกรและประชาชนทั่วไปได้เข้าถึงการบริการของรัฐอย่างทั่วถึง และด้วยอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินจำนวน 1,665 คน (กรมพัฒนาที่ดิน 2547ก:29) คงไม่สามารถที่จะให้บริการแก่เกษตรกรในพื้นที่ทั่วประเทศได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นกรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างและพัฒนาหมอดินอาสา เพื่อดำเนินการจูงใจเรียนรู้และศูนย์บริการงานพัฒนาที่ดินประจำตำบล ส่งเสริมการผลิตและขยายเทคโนโลยีชีวภาพ และการเผยแพร่ประยุกต์สู่เกษตรกร การจัดตั้งหมอดินอาสาขึ้นมาช่วยงานของกรมพัฒนาที่ดิน เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมา จนกระทั่งในปี พ.ศ.2547 มีหมอดินอาสาทั่วประเทศประมาณ 60,000 คน (กรมพัฒนาที่ดิน 2547 ข:14) เพื่อเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินในหมู่บ้าน ทำหน้าที่ประสานงานในด้านการพัฒนาที่ดิน เบื้องต้น การบริหารเครือข่าย การเป็นตัวแทนพัฒนาที่ดินประจำศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่จัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ การจัดการศูนย์บริการงานพัฒนาที่ดินประจำตำบล และการเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ในการดำเนินงานดังกล่าวกรมพัฒนาที่ดินได้มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตทั่วประเทศ ดำเนินการตามนโยบายและยุทธศาสตร์ ให้หมอดินอาสาประจำตำบลที่อยู่ในพื้นที่ในความรับผิดชอบของสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดต่าง ๆ เป็นผู้ร่วมดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดิน โดยมีเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินแต่ละจังหวัดให้การอบรม แนะนำ ส่งเสริม และติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ดำเนินการให้สถานีพัฒนาที่ดินน่าน แพร่ พะเยา และ เชียงราย ดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาที่ดินให้กับหมอดินอาสาประจำตำบล ในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในทุกตำบล จำนวน 368 ตำบล การดำเนินงานดังกล่าว เป็นการบริการงานพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อให้ได้ เรียนรู้ ศึกษา และนำไปขยายผลเผยแพร่สู่เกษตรกรในพื้นที่ข้างเคียง

ดังนั้นความพึงพอใจของหมอดินอาสาประจำตำบลในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน ตามบทบาทมีมากน้อยเพียงใด มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน จึงสมควร ศึกษาวิจัย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 เพื่อจะได้นำผลการวิจัยดังกล่าวมาประยุกต์ และเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินของสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 และกรมพัฒนาที่ดิน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

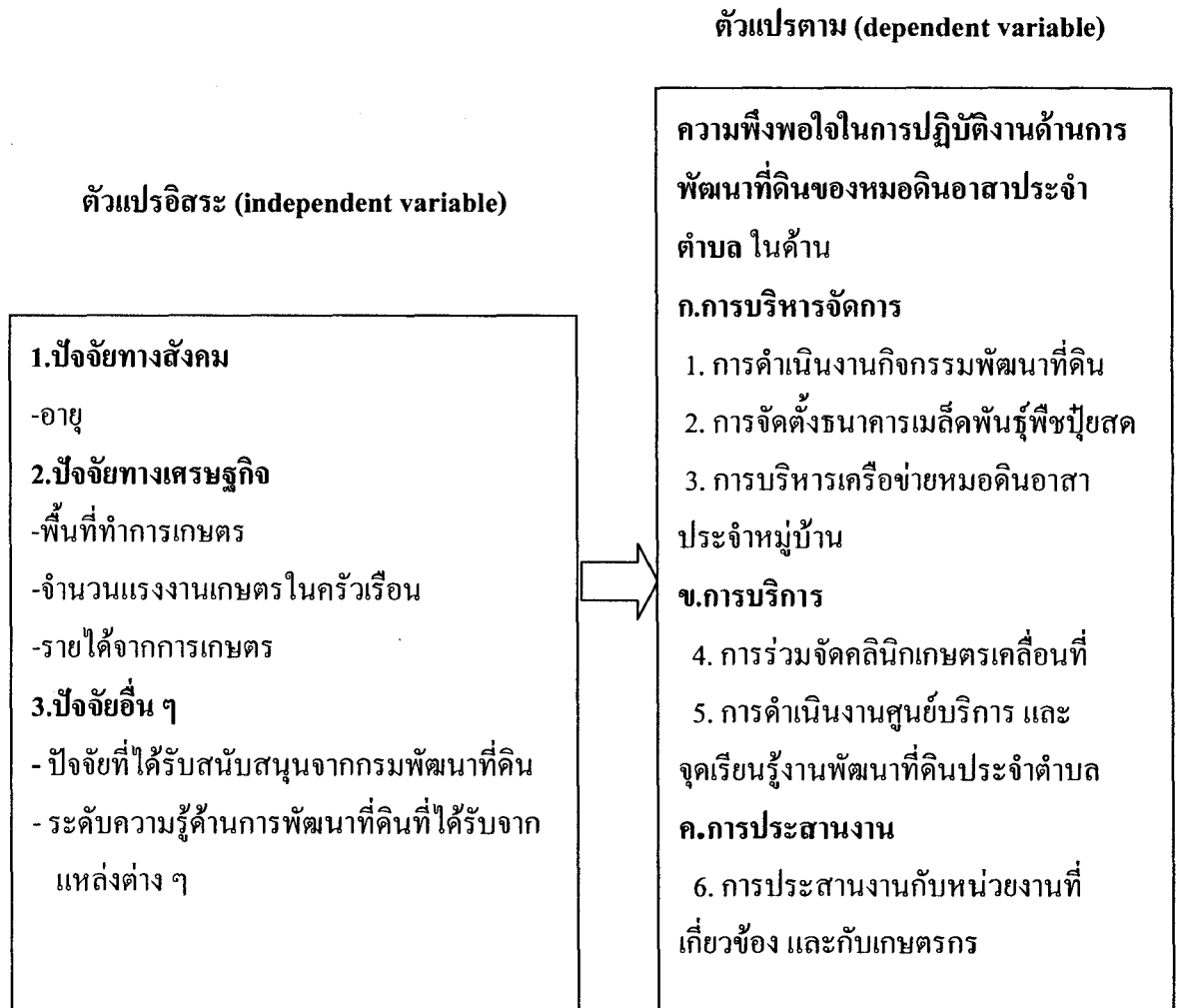
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7
- 2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7
- 2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของหมอดินอาสาประจำตำบลที่ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework)

4. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน

5. ขอบเขตของการวิจัย

ดำเนินการภายใต้ขอบเขตวิจัยดังนี้

5.1 ขอบเขตการดำเนินงานพัฒนาที่ดิน

การปฏิบัติงานพัฒนาที่ดินแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ (1) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การร่วมดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาที่ดิน การจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด การบริหารเครือข่าย (2) ด้านการบริการ ได้แก่ การร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ การดำเนินงานศูนย์บริการ และจุดเรียนรู้งานพัฒนาที่ดินประจำตำบล และ (3) ด้านการประสานงาน ได้แก่ การเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินในการประสานงานกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล องค์กรบริหารส่วนตำบล และเกษตรกรในพื้นที่

5.2 ขอบเขตการดำเนินงานพื้นที่และประชากร

หมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ประกอบด้วย จังหวัดน่าน แพร่ พะเยา และจังหวัดเชียงราย จำนวน 368 ราย ช่วงปี พ.ศ.2549

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก และทัศนคติของหมอดินอาสาประจำตำบลที่มีต่อการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการพัฒนาที่ดิน

6.2 กรมพัฒนาที่ดิน หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน การสำรวจและจำแนกดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ และการปรับปรุงดิน โดยการให้บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ข้อมูลดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและมีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน

6.3 สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 หมายถึง หน่วยงานของกรมพัฒนาที่ดินปฏิบัติงานพัฒนาที่ดินประจำอยู่ส่วนภูมิภาค ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดน่าน แพร่ พะเยา และจังหวัดเชียงราย

6.4 หมอдинอาสา หมายถึง เกษตรกรที่สนใจในงานพัฒนาที่ดินและอาสาที่จะเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินประจำหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการคัดเลือก และแต่งตั้งให้เป็นหมอдинอาสา เพื่อช่วยเหลืองานของกรมพัฒนาที่ดิน เป็นผู้ประสานงานระหว่างเกษตรกรในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาที่ดินในการรับ แจ้งข่าวสารด้านการพัฒนาที่ดิน ให้คำแนะนำเผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกรและดำเนินการคัดเลือกพื้นที่ของเกษตรกร เพื่อนำเสนอต่อเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินเพื่อพิจารณาจัดทำแปลงสาธิต หมอдинอาสา มีประจำหมู่บ้านละ 1 คน และเป็นสมาชิกเครือข่ายหมอдинอาสาประจำตำบล

6.5 หมอдинอาสาประจำตำบล หมายถึง หมอдинอาสาประจำหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกจากหมอдинอาสาหมู่บ้านเดียวกัน หรือแต่งตั้งโดยเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน เพื่อเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินประจำตำบล และเป็นแกนนำบริหารเครือข่ายหมอдинอาสาในระดับตำบล ปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกหมอдинอาสาประจำหมู่บ้าน

6.6 สิ่งจูงใจ (incentive) หมายถึง การใช้สิ่งหนึ่งสิ่งใดผลักดันจากภายนอก และทำให้บุคคลทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง

6.7 ตำแหน่งทางสังคม หมายถึง ตำแหน่งที่ได้รับมอบหมายจากประชาชนในตำบลหรือหมู่บ้านให้ปฏิบัติหน้าที่นอกเหนือจากหน้าที่หมอдинประจำตำบล

6.8 รายได้ของครัวเรือน หมายถึง รายได้จากการประกอบอาชีพต่าง ๆ ทั้งหมดของครัวเรือน ซึ่งเป็นตัวเงิน โดยยังไม่หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ตั้งแต่ เดือนมกราคม - ธันวาคม 2549

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานพัฒนาที่ดินของหมอдинอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 และพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำแนวคิดและทฤษฎีมาเป็นกรอบในการศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางการความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ตลอดจนผลของงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาสนับสนุนผลการวิเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้ พอสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องและสามารถจำแนกหัวข้อได้ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
2. กรมพัฒนาที่ดิน
3. สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7
4. หมอดินอาสา
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

1.1 ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

นักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ดังนี้
เฮิร์ซเบิร์ก และคนอื่น ๆ (Herzberg et.al.1959:9) อ้างถึงใน สุนทรี พัฒอินทร์ 2546:10) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติเป็นความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่องานที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการตอบสนองทั้งปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุนอย่างเพียงพอ

บลูม และเนย์เลอร์ (Blum & Naylor, 1968:364 อ้างถึงใน สุนทรี พัฒอินทร์ 2546:11) ให้ความหมายความพึงพอใจในงานไว้ว่า ความพึงพอใจในการทำงานขึ้นอยู่กับทัศนคติ ซึ่งเป็นผลมาจากงานและปัจจัยแวดล้อม เช่น ค่าจ้าง การปกครองบังคับบัญชา ความมั่นคงในอาชีพ สภาพของงาน โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน ความยุติธรรมของผู้บังคับบัญชา และความเหมาะสมของปริมาณงาน

เดสเลอร์ (Dessler, 1983:204 อ้างถึงใน สุนทรี พัฒอินทร์ 2546:11) กล่าวว่า ความพึงพอใจงาน ในระดับความรู้สึกต่องาน เมื่อความต้องการที่สำคัญของเรา เช่น ความมีสุขภาพดี

ความมั่นคง มีความสมบูรณ์พูนสุข มีพวกพ้อง มีคนยกย่อง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้หากได้รับการตอบสนองแล้วจะทำให้มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2539:19) กล่าวว่า ความพึงพอใจ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “satisfaction” มีความหมายโดยทั่ว ๆ ไปว่า “ระดับความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด”

บุญมั่น ธนาสุภวัฒน์ (2537:158) สรุปความพึงพอใจในงาน หมายถึง เจตคติในทางบวกของบุคคลที่มีต่องาน หรือกิจกรรมที่เขาทำ ซึ่งเป็นผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญ กำลังใจในการทำงาน จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน ต่อความสำเร็จและเป็นเป้าหมายขององค์กร

สงวน ช้างฉัตร (2541:74) ให้ความหมายความพึงพอใจในการทำงาน (job satisfaction) หมายถึง เจตคติทั่วไปของบุคคลที่มีต่องานของตนเอง บุคคลที่มีความพึงพอใจในการทำงานสูงจะมีเจตคติทางบวกต่องาน ในขณะที่เดียวกันบุคคลที่ไม่พึงพอใจในการทำงานจะมีเจตคติทางลบต่องาน

วิชัย โถสุวรรณจินดา (2535:111) ความพอใจในงาน คือ ภาวะการมีอารมณ์ในทางบวกที่เกิดขึ้นจากการประเมินประสบการณ์ในงานบุคคล ความพอใจในงานจะส่งผลถึงขวัญของบุคคลอันเป็นพลังผลักดันต่อการทำงานในอนาคต

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535:143) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการทำงานเป็นความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และได้รับผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน รวมถึงมีขวัญและกำลังใจที่ดี

กิติมา ปรีดีคิลก (2529:320) ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจคือความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่อการกระทำของบุคคลในทางบวก ความสุขของบุคคลอันเกิดจากการปฏิบัติงาน และได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความสุขความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญกำลังใจ มีความผูกพัน มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของงานที่ทำ และสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ส่งผลต่อความก้าวหน้าและความสำเร็จของตนเองและองค์กรชุมชน

จากความหมายความพึงพอใจในการปฏิบัติงานข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติงานในทางบวก ซึ่งความพึงพอใจเป็นผลมาจากตัวผลงาน แรงจูงใจ ทั้งปัจจัยแวดล้อมที่มาสนับสนุนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะมีผลต่อประสิทธิภาพประสิทธิผลในการทำงาน และส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

1.2 ความสำคัญของความพึงพอใจในงาน

บุญมัน ธนาศุภวัฒน์ (2537:156) กล่าวถึงความสำคัญของความพึงพอใจในงานไว้ดังนี้

- 1) การรับรู้ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน จะทำให้หน่วยงานสามารถนำไปใช้ในการสร้างปัจจัยเหล่านั้นให้เกิดขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน
- 2) ความพึงพอใจในงานจะทำให้บุคคลมีความตั้งใจ และมีความรับผิดชอบในการทำงาน ลดการขาดงาน ลดการลา และลดการมาทำงานสาย
- 3) ความพึงพอใจในงานเป็นการเพิ่มผลผลิตของบุคคล ทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และบรรลุเป้าหมายขององค์กร

ในขณะที่ วิชัย โสสุวรรณจินดา (2535:112-118) กล่าวถึงความสำคัญของความพอใจในงาน เพื่อจุดมุ่งหมายดังนี้

- 1) เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดความพอใจ และความไม่พอใจในงาน
 - 2) เพื่อให้เข้าถึงความสัมพันธ์ระหว่างความพอใจกับการปฏิบัติงาน
 - 3) เพื่อเรียนรู้ถึงสัมพันธ์สภาพของความพอใจกับการฝึกอบรม การขาดงาน การออกจากงาน และอื่น ๆ
 - 4) เพื่อการเลือกใช้เครื่องมือหรือวิธีการเพื่อเพิ่มความพอใจในงานได้อย่างถูกต้อง
- แม้ความพอใจในงานจะเป็นเรื่องสำคัญ แต่การที่จะวิเคราะห์ถึงระดับความพอใจในงานไม่ใช่เรื่องง่าย ทั้งนี้เพราะคำว่า งาน ไม่ใช่สิ่งใด ๆ แต่มีความสลับซับซ้อน และมีความเกี่ยวพันไปถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องกระทำ เช่น หน้าที่ ความรับผิดชอบ เป้าหมาย การติดต่อสัมพันธ์ และผลของงาน เช่น รางวัล หรือการเลื่อนตำแหน่ง โดยทั่วไปแล้วการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความพอใจในงานมักจะครอบคลุมถึงสิ่งต่อไปนี้
- 1) งาน รวมถึงความพึงพอใจทางด้านจิตใจ ชนิดของงาน โอกาสที่เรียนรู้งาน ความยุ่งยากของงาน ปริมาณงาน โอกาสของความสำเร็จเมื่อปฏิบัติงานนั้น การควบคุม และการกำหนดเวลาของงาน
 - 2) ค่าจ้าง ได้แก่ ปริมาณค่าจ้างที่ได้รับ ความยุติธรรมและความเสมอภาค วิธีการให้ค่าจ้าง
 - 3) การเลื่อนตำแหน่ง ได้แก่ โอกาสที่จะได้เลื่อนตำแหน่ง ความยุติธรรมในการเลื่อนตำแหน่ง พื้นฐานการเลื่อนตำแหน่ง

4) การยกย่อง ได้แก่ การยกย่องชมเชยเมื่อทำงานเสร็จ การให้เกียรติและการเชื่อถือในงานที่ทำสำเร็จ การวิพากษ์วิจารณ์

5) ผลประโยชน์ เช่น บำนาญ การรักษาพยาบาล การหยุดพักผ่อนประจำปี โบนัส

6) สภาพการทำงาน เช่น จำนวนชั่วโมงที่ทำงาน เวลาพักผ่อนระหว่างการทำงาน เครื่องมือที่ใช้ อุณหภูมิ การระบายอากาศ ความชื้น สถานที่ตั้ง สถานที่ทำงาน

7) การแนะนำงาน ได้แก่ แบบหรือวิธีการแนะนำงาน เทคนิคการแนะนำงาน มนุษยสัมพันธ์ ทักษะการบริหาร

8) เพื่อนร่วมงาน รวมถึงความสามารถ การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเป็นเพื่อน

9) นโยบายการจัดการ

1.3 พฤติกรรมของบุคคลที่มีความพึงพอใจในงาน

บุญมัน ธนาสุภวัฒน์ (2537:177) สรุปพฤติกรรมของบุคคลที่มีความพึงพอใจในงานว่าจะแสดงพฤติกรรมดังนี้

1.3.1 มีความเอาใจใส่ต่องาน ขยันติดตามผลงานที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอ เมื่อพบข้อบกพร่องเสียหายก็พยายามแก้ไขหรือรีบชี้แจงให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

1.3.2 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ขอมเสียสละเวลาและความสุขส่วนตัวเพื่องาน โดยไม่ต้องชักชวนหรือขอร้อง

1.3.3 มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แตกแยกเป็นก๊กเป็นเหล่า

1.3.4 ไม่ขาดงานหรือหยุดงานโดยไม่จำเป็น มีความสบายใจที่ได้มาทำงาน และอยู่ร่วมกับเพื่อนฝูง

1.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

การที่องค์กร หรือหน่วยงานจะสามารถดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จหรือตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการขององค์กร ผู้บริหารงานจึงจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และองค์กรประสบผลสำเร็จด้วยดี ซึ่งมีนักวิชาการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงแนวคิดปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้ดังนี้

บุญมัน ธนาสุภวัฒน์ (2537:155) กล่าวถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กรที่มีผลต่อความสำเร็จของงานและองค์กร ถ้าหากบุคคลใดในองค์กรใดก็ตามไม่มีความพึงพอใจในงานก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การปฏิบัติงานต่ำ คุณภาพของงานลดลง นอกจากนี้

ความพึงพอใจในงานยังเป็นเครื่องหมายแสดงถึงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานและภาวะผู้นำของผู้นำของผู้บริหาร ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องสร้างบรรยากาศในการทำงานเพื่อให้ทุกคนมีความพึงพอใจในการทำงาน

ความพึงพอใจในงานมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ และปัจจัยเหล่านี้ใช้เป็นเครื่องมือชี้ไปถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับความพึงพอใจในงาน ดังที่ บุญมัน ธนาสุภวัฒน์ (2537:158-163) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงานดังนี้

1.4.1 ปัจจัยด้านบุคคล (personnel factors) ได้แก่

1) ประสบการณ์จากการศึกษาพบว่าประสบการณ์ในการทำงานมีส่วนเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในงาน บุคคลที่ทำงานมานานจนมีความรู้ความชำนาญงานมาก จะทำให้เกิดความพึงพอใจในงานที่ทำ

2) เพศ แม้ว่างานวิจัยจะพบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานก็ตาม แต่ขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ทำด้วยว่าเป็นงานลักษณะใด รวมทั้งเกี่ยวข้องกับระดับความทะเยอทะยาน และความต้องการทางด้านการเงิน เพศหญิงมีความอดทนที่จะทำงานที่ต้องใช้ฝีมือ และงานที่ต้องความละเอียดอ่อนมากกว่าเพศชาย

3) จำนวนสมาชิกที่รับผิดชอบ กลุ่มที่ทำงานร่วมกันจะมีผลต่อความพึงพอใจในงาน งานที่ต้องการความสามารถหลายอย่างประกอบกัน ต้องมีสมาชิกที่มีลักษณะความสามารถในการทำงานหลายด้าน และความสามัคคีของสมาชิกย่อมมีส่วนนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน

4) อายุ มีส่วนเกี่ยวข้องกับระยะเวลาและประสบการณ์ในการทำงาน ผู้มีอายุมากมักมีประสบการณ์ในการทำงานมากด้วย แต่ขึ้นกับลักษณะงานและสถานการณ์ในการทำงานด้วย

5) ช่วงเวลาในการทำงาน งานที่ทำในเวลาปกติจะสร้างความพึงพอใจในงานมากกว่างานที่ต้องทำในเวลาที่บุคคลอื่นไม่ต้องทำงาน เพราะเกี่ยวกับการพักผ่อนและการสังสรรค์

6) เชวณปัญญา ในบางลักษณะงานไม่พบความแตกต่างระหว่างเชวณปัญญากับความพึงพอใจในงาน แต่ลักษณะงานบางอย่างพบว่ามีความแตกต่างกัน พนักงานในโรงงานแห่งหนึ่งมีเชวณปัญญาในระดับสูง มักจะเบื่อนายงานได้ง่าย และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการทำงานในโรงงาน เนื่องจากงานที่ทำไม่เหมาะสมกับความสามารถของเขา

7) การศึกษา ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและความพึงพอใจในงานพบว่าการศึกษาไม่แสดงถึงความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจในงาน แต่มักขึ้นอยู่กับงานที่ทำว่าเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของเขาหรือไม่ จากงานวิจัยหลายฉบับพบว่า นักวิชาการ

นักวิชาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร ทนายความ มีความพึงพอใจในงานสูงกว่าคนงานและพนักงาน ลูกจ้างที่ใช้แรงงานทั่วไป รวมทั้งเสมียนพนักงานด้วย

8) บุคลิกภาพ บุคลิกภาพกับความพึงพอใจในงานนั้นอยู่ที่เครื่องมือวัด บุคลิกภาพ สิ่งที่ได้ชัดเจนคือ คนที่มีอาการของโรคประสาทมักไม่พอใจในการทำงานมากกว่า คนปกติ อาจเป็นเพราะความไม่พึงพอใจในการทำงานเป็นเหตุให้เกิดโรคประสาท เพราะต้องเครียด กับภาวะของความไม่พึงพอใจในการทำงาน

9) ระดับเงินเดือน งานวิจัยหลายฉบับพบว่า เงินเดือนมีส่วนในการสร้าง ความพึงพอใจในการทำงาน ผู้มีเงินเดือนสูงมีความพึงพอใจในการทำงานสูงกว่าผู้มีเงินเดือนต่ำ

10) แรงจูงใจในการทำงาน แรงจูงใจเป็นการแสดงออกถึงความต้องการของบุคคล โดยเฉพาะแรงจูงใจจากปัจจัยตัวผู้ทำงานเองก็สร้างความพึงพอใจในการทำงาน

11) ความสนใจในงาน บุคคลที่สนใจในงานและทำงานที่ตัวเองถนัดและพอใจจะมีความพอใจ มีความสุข และมีความพึงพอใจในงานที่ทำมากกว่าบุคคลที่ไม่สนใจในงาน

1.4.2 ปัจจัยด้านงาน (factors in the job) ได้แก่

1) ลักษณะของงาน ได้แก่ ความน่าสนใจในตัวงาน ความแปลกของงาน โอกาสที่จะได้เรียนรู้และศึกษางาน โอกาสที่จะทำงานนั้นสำเร็จ การรับรู้หน้าที่รับผิดชอบ การควบคุมการทำงานและวิธีทำงาน และการทำงานที่มีความรู้สึกต่องานที่ทำอยู่ว่าเป็นงานที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์ ทำหาย สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความพึงพอใจในการทำงาน มีความต้องการที่จะปฏิบัติงานนั้น ๆ และเกิดความผูกพันกับงาน

2) ทักษะในการทำงาน ความชำนาญในงานที่ทำมักจะต้องพิจารณาควบคู่ไป กับลักษณะของงาน ฐานะทางอาชีพ ความรับผิดชอบ เงินเดือนที่ได้รับ สิ่งเหล่านี้จะต้องพิจารณาไป ด้วยกันจึงจะเกิดความพึงพอใจในงาน

3) ฐานะทางวิชาชีพ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของเสมียนมีความพึงพอใจในการทำงาน และจะมีถึงร้อยละ 17 ที่ระบุว่าถ้ามีโอกาสก็อยากจะเปลี่ยนงานใน สภาวะที่เศรษฐกิจดี มีงานให้เลือกทำ มีการเปลี่ยนงานบ่อยเพื่อจะเลื่อนเงินเดือน เลื่อนฐานะของ ตนเอง ดังนั้นตำแหน่งทางการงานที่มีฐานะทางวิชาชีพสูง เช่น การเป็นเจ้าของกิจการ ผู้จัดการจะมีความพึงพอใจในการทำงานสูงกว่าระดับอาชีพที่มีฐานะทางวิชาชีพต่ำกว่า ความจริงแล้วต้อง พิจารณาควบคู่กันไปกับความอิสระในงานและความภาคภูมิใจในงานประกอบไปด้วย ทั้งนี้เพราะ ฐานะทางอาชีพนอกจากจะขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นเป็นผู้พิจารณาความสำคัญแล้ว ยังขึ้นอยู่กับบุคคลอื่น ในสังคมเป็นผู้ตัดสิน ในแต่ละสังคมแต่ละหน่วยงานจะให้ความสำคัญของฐานะทางวิชาชีพ แตกต่างกันไป เมื่อระยะเวลาผ่านไปความคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะทางวิชาชีพก็เปลี่ยนไปด้วย

4) ขนาดของหน่วยงาน ความพึงพอใจในการทำงานในหน่วยงานขนาดเล็ก จะดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานขนาดใหญ่ หน่วยงานขนาดเล็กมีโอกาสรู้จักกัน คั่นเคยกันง่าย พนักงานมีความเป็นกันเองและร่วมมือช่วยเหลือกัน ขวัญในการทำงานดี ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

5) ความห่างไกลของบ้านและที่ทำงาน การเดินทางไม่สะดวก อยู่ห่างไกล ต้องตื่นแต่เช้า รถติดและเหน็ดเหนื่อยในการเดินทาง มีผลต่อความพึงพอใจ คนที่อยู่จังหวัดหนึ่งแต่ต้องไปทำงานในอีกจังหวัดหนึ่ง สภาพท้องถิ่นความเป็นอยู่ ภาษาและความไม่คุ้นเคยทำให้เกิดความไม่พอใจในการทำงาน เนื่องจากการปรับตัวและสร้างความคุ้นเคยที่ใช้ระยะเวลานาน

6) สภาพทางภูมิศาสตร์ ในแต่ละท้องถิ่นแต่ละพื้นที่จะมีส่วนสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงาน คนงานในเมืองใหญ่มีความพึงพอใจในการทำงานในเมืองเล็กน้อยกว่า คนงานในเมืองเล็ก ทั้งนี้เนื่องจากความคุ้นเคย ความใกล้ชิดระหว่างคนงานในเมืองเล็กมีมากกว่า คนงานในเมืองใหญ่ ทำให้เกิดความอบอุ่นและมีความสัมพันธ์กัน

7) โครงสร้างของงาน หมายถึง ความชัดเจนของงานที่สามารถอธิบาย ชี้แจง เป้าหมายของงาน รายละเอียดของงาน มาตรฐานในการปฏิบัติงาน หากโครงสร้างของงานชัดเจน ย่อมสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติ สามารถป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดในการทำงานด้วย นอกจากนี้ยังพบว่างานที่มีโครงสร้างของงานที่ดี รู้ว่าจะทำอะไรและดำเนินการอย่างไร สภาพการณ์ควบคุมจะง่ายขึ้น

1.4.3 ปัจจัยด้านการควบคุมการจัดการ (factors controlled by management) ได้แก่

1) ความมั่นคงในงาน จากการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่พบว่า พนักงานมีความต้องการงานที่มีความแน่นอนมั่นคง แม้บุคคลจะสนใจเรื่องความมั่นคงน้อยลงก็ตาม แต่บริษัทที่ประสบผลสำเร็จในการบริหาร เช่น บริษัทญี่ปุ่นยังคิดถึงความมั่นคงของงาน คือมีการจ้างงานตลอดชีวิต (long life employment) จากการสำรวจ โดยการสอบถามเกี่ยวกับความต้องการความมั่นคงของงาน ปรากฏว่าร้อยละ 80 ต้องการงานที่มีความมั่นคง พนักงานของบริษัทและโรงงานจะอยู่ทำงานจนถึงวัยเกษียณ แม้ว่าเขาจะไม่มีเงินเก็บพอที่จะเลี้ยงตัวในวัยชราก็ตาม ก็ยังยินดีจะอยู่จนกระทั่งทำงานไม่ไหว ความมั่นคงในงานถือเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในวัยที่พ้นจากการทำงานแล้ว และเป็นความต้องการของพนักงาน ซึ่งนอกเหนือจากที่ตนเองถนัดและมีความสามารถไม่ทำงานที่หนักและมากจนเกินไป งานที่ทำมีความก้าวหน้า และได้รับรางวัลตอบแทนจากความตั้งใจทำงาน

2) รายรับ การสำรวจส่วนใหญ่พบว่า รายรับมาหลังความมั่นคงในการทำงาน ลักษณะงานและความก้าวหน้าในการทำงาน แต่สภาวะเศรษฐกิจที่ค่าครองชีพสูง รายรับจะมีความสำคัญอันดับแรก นักวิชาการที่เปลี่ยนงานเนื่องจากรายรับของหน่วยงานอีกแห่งดีกว่า หรือ

ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานของรัฐลาออกไปสู่ภาคเอกชนก็เพราะรายรับที่ดีกว่าเช่นกัน

3) ผลประโยชน์ ฝ่ายบริหารของบริษัทและโรงงานเห็นว่าการได้รับผลประโยชน์เป็นสิ่งชดเชยและสร้างความพึงพอใจในงานได้ แต่จากการศึกษาพบเช่นเดียวกับเรื่องของรายรับกล่าวคือ พนักงานบางส่วนอาจให้ความสนใจน้อยกว่าความมั่นคงในงานและความก้าวหน้าในการทำงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจ่ายค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าประกันสังคม และประกันชีวิตต่าง ๆ จัดอยู่ในด้านความมั่นคง และสวัสดิการในการทำงาน

4) โอกาสก้าวหน้า โอกาสที่จะมีความก้าวหน้าในการงานมีความสำคัญมากสำหรับอาชีพหลายอาชีพ เช่น การขาย เสมียนพนักงาน และบุคคลที่ใช้ฝีมือ ความชำนาญ จากการศึกษาพบว่า คนสูงวัยให้ความสนใจกับโอกาสก้าวหน้าในงานน้อยกว่าคนที่อ่อนวัย อาจเป็นเพราะคนสูงวัยผ่านโอกาสความก้าวหน้ามาแล้ว

5) อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ หมายถึง อำนาจที่หน่วยงานมอบหมายให้ตามตำแหน่ง เพื่อควบคุมสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานที่มอบหมายให้ทำงานบางอย่างให้สำเร็จ อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่จึงมักมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน

6) สภาพการทำงาน พนักงานมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันมากมายในเรื่องสถานการณ์และสภาพการทำงาน พนักงานที่ให้ความสำคัญกับการทำงานในสำนักงานจะเกิดความพอใจในการทำงานมากกว่าพนักงานขาย

7) เพื่อนร่วมงาน เป็นส่วนหนึ่งที่จัดเข้าในปัจจัยที่เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานทำให้คนเรามีความสุขในที่ทำงาน สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนจึงเป็นความสำคัญและเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

8) ความรับผิดชอบงาน จากการศึกษาพบว่าพนักงานที่มีขวัญดีจะมีความรับผิดชอบในงานสูง ความพึงพอใจในการทำงานมีความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบร่วมกับปัจจัยอื่น เช่น อายุ ประสบการณ์ เงินเดือน ตำแหน่ง

9) การนิเทศงานสำหรับพนักงาน การนิเทศคือการชี้แนะในการทำงานจากหน่วยงาน ดังนั้นความรู้สึกต่อผู้นิเทศมักจะเน้นความรู้สึกที่มีต่อหน่วยงานและองค์กรด้วย จากการศึกษากรณีฮอว์ธอร์นพบว่า ขวัญและเจตคติของพนักงานขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับผู้นิเทศงาน การสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างผู้นิเทศงานและพนักงานจะเกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

10) การสื่อสารกับผู้บังคับบัญชา จากการศึกษาหลายแห่งพบว่า พนักงานมีความต้องการที่จะรู้ว่าการทำงานของตนเป็นอย่างไร จะปรับปรุงการทำงานของตนเองอย่างไร ข่าวสารจากบริษัท หน่วยงานต่าง ๆ จึงมีความสำคัญสำหรับผู้ปฏิบัติงาน งานของตนจะก้าวหน้าต่อไปหรือไม่ แต่โดยทั่วไปพนักงานมักได้ข่าวของหน่วยงานน้อยกว่าที่ต้องการ

11) ความศรัทธาในตัวผู้บริหาร พนักงานผู้มีความชื่นชมความสามารถของผู้บริหาร จะมีขวัญและกำลังใจในการทำงานซึ่งมีผลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน นอกเหนือจากความศรัทธาในด้านความสามารถและความตั้งใจที่ผู้บริหารมีต่อหน่วยงาน จะทำให้พนักงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความพึงพอใจในการทำงานในหน่วยงาน

12) ความเข้าใจกันระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน ความเข้าใจที่ดีต่อกันทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน ความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้บริหารและหัวหน้างาน เกี่ยวกับรายรับเป็นเรื่องสำคัญที่สุดสำหรับพนักงาน

ในขณะที่ วิชัย โสสุวรรณจินดา (2535:114-118) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความพอใจในงาน การสร้างความพอใจในงานสามารถดำเนินการได้ โดยพิจารณาถึงปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1.4.1 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- 1) สิ่งแวดล้อมด้านการเมืองและเศรษฐกิจ การปกครองแบบเสรี ประชาธิปไตยจะช่วยให้คุณแสดงออกถึงความพอใจหรือไม่พอใจได้เต็มที่ แต่การปกครองแบบเผด็จการจะทำให้บุคคลเก็บความรู้สึกทั้งพอใจและไม่พอใจเอาไว้ ในระดับเศรษฐกิจ ผู้ที่มาจากครอบครัวยากจนมีแนวโน้มพอใจกับระดับผลตอบแทนสูงกว่าผู้มาจากครอบครัวที่มีฐานะคืออยู่แล้ว
- 2) ลักษณะอาชีพ ลูกจ้างในกลุ่มวิชาชีพ ผู้จัดการ และเจ้าของกิจการจะมีความพอใจในงานสูงและพอใจในรางวัลที่เป็นตัวเงิน และการทำหายของงานมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ส่วนเสมียน ช่างฝีมือ ชาวนา มีความพอใจในระดับปานกลาง ในขณะที่กรรมกรมีความพอใจในระดับต่ำสุด
- 3) สิ่งแวดล้อมของหน่วยงาน โครงสร้างขององค์กรไม่ว่าจะเป็นขนาดรูปร่าง ความสลับซับซ้อน การรวมอำนาจ ลักษณะความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ล้วนมีความสัมพันธ์กับความพอใจในงาน
- 4) เทคโนโลยี ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้เครื่องจักรกลควบคุมแบบอัตโนมัติในการผลิตตั้งแต่การใช้วัตถุดิบจนเป็นผลผลิตสำเร็จรูป จะมีความสนใจและความพึงพอใจในงาน เพราะเห็นว่าตนเองทำกิจกรรมที่มีความหมาย และผู้ปฏิบัติมีความผูกพันต่อกระบวนการทำงานทั้งหมด
- 5) งานและสิ่งแวดล้อมของงาน ลักษณะสิ่งแวดล้อมของงานมีความสัมพันธ์กับความสนใจและความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่องานนั้น ทั้งนี้เป็นผลจากการที่ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้ทักษะและความสามารถของเขา มีโอกาสในการศึกษาสิ่งใหม่ ๆ ใช้ความคิดสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบต่องาน

1.4.2 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่

1) องค์ประกอบด้านประชากร กลุ่มบุคคลที่มีความพึงพอใจในงานสูงคือ กลุ่มอายุ 16-29 ปี และผู้ปฏิบัติงานที่มีอายุน้อยจะมีความพึงพอใจน้อยกว่าผู้ปฏิบัติงานอายุมาก เพศหญิงและชายไม่มีความแตกต่างกันในความพึงพอใจในงานนัก แต่กลุ่มที่ได้รับการศึกษาสูงมีแนวโน้มเกิดความพึงพอใจในงานสูงกว่ากลุ่มผู้มีการศึกษาค่ำ

2) ความสามารถ ความสามารถของบุคคลจะเป็นตัวกำหนดการปฏิบัติงานของบุคคลและสามารถใช้ทำนายพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่พอใจในงานได้ โดยเฉพาะเมื่อมีการเปรียบเทียบความสามารถที่บุคคลมีอยู่กับความสามารถที่บุคคลนั้นถูกคาดหวัง เช่น ถ้าบุคคลมีความสามารถมากกว่าที่ถูกคาดหวังก็จะมี ความพึงพอใจในงานและสามารถทำงานได้สำเร็จ แต่ก็อาจเกิดความไม่พอใจได้ถ้าถูกมอบงานที่ต่ำกว่าขีดความสามารถของเขา

3) บุคลิกภาพ บุคคลที่มีบุคลิกภาพผู้นำและมุ่งความสำเร็จของงานจะมีความพอใจที่ได้เห็นงานสำเร็จลง มากกว่าบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่มุ่งมนุษยสัมพันธ์

4) การรับรู้ บุคคลที่มีความสนใจในสิ่งรอบตัว และสามารถรับรู้ความหมายของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะมีปฏิกิริยาที่แสดงถึงความพึงพอใจหรือความไม่พอใจ แต่ถ้าบุคคลใดไม่สนใจต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีแนวโน้มที่แสดงปฏิกิริยาต่าง ๆ ออกมาน้อย

5) ทักษะ ทักษะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่พอใจหรือไม่พอใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ทักษะเป็นผลมาจากวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมในชีวิต บ้านหรือครอบครัว บุคคลที่มีทักษะเกี่ยวกับงานที่ดี เช่น เห็นว่าแม้งานหนักเงินเดือนน้อย แต่ให้ประสบการณ์มากก็อาจพึงพอใจในการทำงานได้กว่าบุคคลที่มีทักษะดีต้องงานในแง่ลบ

6) ค่านิยม เป็นมาตรฐานที่ชี้ว่าการประเมินผลว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี ค่านิยมต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งลักษณะงานที่ปฏิบัติย่อมส่งผลต่อความรู้สึกพึงพอใจในงานด้าน

1.4.3 ปัจจัยด้านงาน ได้แก่

1) ความคลุมเครือของงาน บุคคลในองค์กรที่ไม่เข้าใจอย่างแน่ชัดถึงหน้าที่ในการปฏิบัติงานของตน รวมทั้งไม่เข้าใจถึงเป้าหมายและมาตรฐานของงานย่อมมีความสับสน เพราะปฏิบัติงานไม่ถูกต้อง ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจในงานได้

2) ความขัดแย้งด้านบทบาท ผู้ปฏิบัติงานถ้าขัดแย้งกับบทบาทที่ได้รับการคาดหวัง หรือไม่สอดคล้องกับตำแหน่งที่ดำรงอยู่ อาจส่งผลให้เกิดแรงกดดันจนนำไปสู่ความไม่พอใจในงาน ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพได้

3) ลักษณะงาน งานที่ท้าทายความสามารถหรือความชำนาญเฉพาะตัว มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความพอใจในงานมากกว่า

4) โครงสร้างขององค์กร คนที่ทำงานในตำแหน่งสูง ทำงานในตำแหน่งงานหลัก (line) จะมีความพึงพอใจในงานมากกว่าคนที่ทำงานในลักษณะงานสนับสนุน (staff) และคนที่ทำงานในหน่วยย่อยขนาดใหญ่ มักมีความพึงพอใจในงานน้อยกว่าคนที่อยู่ในหน่วยย่อยขนาดเล็ก ส่วนลักษณะสายการบังคับบัญชาไม่ว่าจะสูงหรือแบนราบ ไม่มีอิทธิพลต่อความพอใจในงานมากกว่าระดับการมีส่วนร่วมในงานของคนทำงาน

5) การควบคุมงาน หัวหน้างานที่มีการควบคุมอย่างเข้มงวดจะก่อให้เกิดความไม่พอใจในงานง่าย ส่วนหัวหน้าที่คอยควบคุมบังคับบัญชาอย่างห่วยไยมักสร้างความพอใจในหมู่คนที่ทำงานเสมอ การควบคุมงานที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะมีส่วนส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่องาน โดยเฉพาะถ้างานนั้นผู้ปฏิบัติได้มีส่วนร่วมปฏิบัติและมีความรู้ความชำนาญอยู่ด้วย

6) ผลตอบแทนของงาน ระบบการกำหนดผลตอบแทนของงาน รวมถึงค่าจ้างและสวัสดิการ จะมีส่วนต่อการสร้างความพอใจในงาน เพราะผู้ปฏิบัติมักเปรียบเทียบกับค่าจ้างที่ตนได้รับกับคนกลุ่มอื่นที่ทำงานประเภทเดียวกันกับเขา ถ้าเห็นว่ามีค่าเท่าเทียมหรือดีกว่าก็จะมี ความพึงพอใจ แต่ถ้ารู้สึกว่าได้ไม่ได้รับความเท่าเทียมกับคนอื่นก็จะเกิดความไม่พอใจ

สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของงาน ประกอบด้วยปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา เซอร์วิเชนญา ประสบการณ์ จำนวนสมาชิกที่รับผิดชอบ ช่วงเวลาในการทำงาน ความสนใจในงาน แรงจูงใจในการทำงาน ปัจจัยด้านงาน ได้แก่ ลักษณะของงาน ทักษะในการทำงาน สภาพทางภูมิศาสตร์ ความห่างไกลของบ้านกับที่ทำงาน ขนาดหน่วยงาน โครงสร้างของงานในความชัดเจนของเป้าหมายและรายละเอียดของงาน และปัจจัยด้านการควบคุมการจัดการ ได้แก่ ความมั่นคง ผลประโยชน์ รายรับ ความก้าวหน้า เพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบงาน สภาพการทำงาน การสื่อสารระหว่างกัน การนิเทศงาน ความศรัทธา และความเข้าใจกันระหว่างผู้บริหารกับเจ้าหน้าที่ ปัจจัยเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก

1.5 มิติต่าง ๆ เกี่ยวกับความพอใจในงาน (dimensions of job satisfaction)

วีรนาถ มานะกิจ (2535:150-154) กล่าวถึงมิติต่าง ๆ เกี่ยวกับความพอใจในงานที่เกิดขึ้นมีดังนี้

1.5.1 งาน (work) รวมถึงความเอาใจใส่อย่างแท้จริง ความแตกต่าง โอกาสที่จะศึกษา ความยากลำบาก ปริมาณงาน โอกาสที่จะประสบผลสำเร็จ การควบคุมขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ

1.5.2 เงินเดือน (money) จำนวนเงินเดือนยูติธรรมหรือเสมอภาค วิธีการจ่าย

1.5.3 การเลื่อนขั้น (promotion) โอกาสที่จะได้รับการเลื่อนขั้นยูติธรรม เกณฑ์ในการเลื่อนขั้น

1.5.4 การยอมรับ (recognition) ชมเชยในความสำเร็จ ให้ความเชื่อถือในผลงาน การติชม

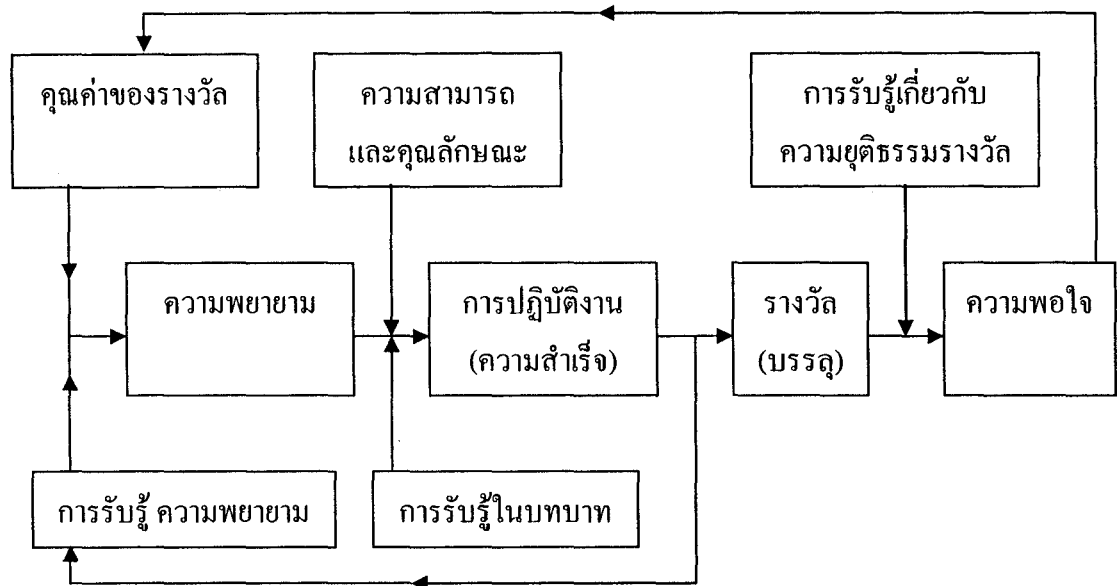
1.5.5 ผลประโยชน์ (benefit) บำเน็จบ้านานาญ ค่ารักษาพยาบาล การให้พักผ่อนประจำปี ให้มีวันหยุดงานเพื่อพักผ่อน

1.5.6 สภาพการทำงาน (working condition) ชั่วโมงทำงาน การหยุดพัก เครื่องมือ อุณหภูมิ การถ่ายเทอากาศ ความชื้น ทำเล การออกแบบ

1.5.7 การบังคับบัญชา (supervision) แบบของผู้บังคับบัญชาและอิทธิพล เทคนิคในการตรวจตรา มนุษยสัมพันธ์ ทักษะทางการบริหาร

1.5.8 การทำงานร่วมกัน (co-workers) ความสามารถเป็นประโยชน์ มิตรจิต

1.5.9 องค์กรและการบริหาร (company and management) ภาวะที่เกี่ยวกับคนงาน การจ่ายเงินเดือน นโยบาย

ภาพที่ 2.1 การปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพอใจ

ที่มา : วีรณารด มานะกิจ (2535) พฤติกรรมของบุคคลในองค์การ หน้า 153

(Human Behavior in Organization) พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง หน้า 153

จากภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์อยู่ภายใต้อิทธิพลของทั้งรางวัลอันแท้จริง การรับรู้ในความเสมอภาคของรางวัลเหล่านั้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความพอใจจะไม่เกิดขึ้นหากการปฏิบัติงานนั้นไม่ได้รับรางวัลอย่างเหมาะสม และคนงานจะพิจารณาว่ารางวัลเป็นสิ่งที่ยุติธรรมเพื่อจะให้ความพอใจมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน จะต้องให้ความพอใจนั้นกระทบต่อคุณค่าเกี่ยวกับรางวัลที่มีต่อบุคคลแต่ละคน ซึ่งในทางกลับกันจะต้องมีปฏิกริยาโต้ตอบกับการรับรู้ในรางวัลที่ได้รับจากความพยายาม ที่สอดคล้องกับระดับต่าง ๆ ของความพยายามในการทำงานที่แท้จริง ในที่สุดความพยายามจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของความสามารถ และคุณลักษณะของคนงาน รวมทั้งการรับรู้ในบทบาทอย่างกระจ่างชัดหรือความกำกวมด้วย

1.6 การวัดความพึงพอใจและแนววัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

วีรณารด มานะกิจ (2535:150-153) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจในงาน มีความมุ่งหมายที่ต้องการวัดหลายประการดังนี้

1.6.1 เพื่อจะได้ทราบที่มาของความพอใจ และความไม่พอใจ

1.6.2 เพื่อจะได้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างความพอใจ และการปฏิบัติงาน

1.6.3 เพื่อศึกษาขอบเขตต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพที่ทำงานที่คนงานพอใจหรือไม่

พอใจ

1.6.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพอใจกับการฝึกอบรม การหยุดงาน และอัตราหมุนของการออกจากงาน

ส่วน บุญมั่น ธนาศุภวัฒน์ (2537:178-180) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการวัดความพึงพอใจในงาน มีดังนี้

1) เพื่อจะได้ทราบถึงสาเหตุของความพึงพอใจ และไม่พึงพอใจในงาน

2) เพื่อจะได้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับผลงานที่ออกมา

3) เพื่อจะได้เรียนรู้ถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ และไม่พึง

พอใจในงาน

4) เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับการฝึกอบรม การขาดงาน หยุดงานบ่อย ๆ การเปลี่ยนงาน การลาออก และปัญหาอื่น ๆ

บุญมั่น ธนาศุภวัฒน์ (2537:178) กล่าวอีกว่า แบบการวัดความพึงพอใจในการดำเนินงานมีลักษณะดังนี้

การแบ่งแบบวัดตามลักษณะข้อคำถาม ได้แก่

1) แบบสำรวจปรนัย (objective survey) เป็นแบบวัดที่มีคำถามและคำตอบให้เลือกตอบ โดยที่ผู้ตอบต้องตอบตามที่ตนเองมีความคิดเห็นและมีความรู้สึกที่เป็นจริง ข้อมูลที่ได้สามารถวิเคราะห์เชิงปริมาณ

2) แบบสำรวจเชิงพรรณนา (descriptive survey) เป็นแบบสอบถามที่ผู้ตอบตอบด้วยคำพูด และเขียนด้วยตนเอง เป็นแบบสัมภาษณ์หรือคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบตอบโดยอิสระ ข้อมูลที่ได้เป็นไปในลักษณะเชิงคุณภาพ

การแบ่งแบบวัดตามคุณลักษณะของงาน ได้แก่

1) แบบวัดความพึงพอใจในงาน โดยทั่วไป เป็นแบบที่วัดความพึงพอใจของบุคคลที่มีความสุขอยู่กับงาน โดยส่วนรวม

2) แบบวัดความพึงพอใจเฉพาะเกี่ยวกับงาน ลักษณะของแบบวัดนี้เป็นการวัดความพึงพอใจในงานแต่ละด้าน

สรุปการวัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเพื่อจะได้ทราบถึงสาเหตุของความพึงพอใจ และไม่พอใจ ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับผลในการปฏิบัติงาน

1.7 การจูงใจ (motivation)

สจวน ช้างฉัตร (2541:128-129) กล่าวถึง การจูงใจ (motivation) เป็นการกระทำทำให้คนมีพฤติกรรมแสดงความสามารถทั้งกาย และทางใจเพื่อปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จมากที่สุด พฤติกรรมทุกรูปแบบที่มนุษย์แสดงออกเกิดจากการจูงใจทั้งสิ้น ดังนั้นการจูงใจจึงเกี่ยวข้องกับสิ่งจูงใจ (incentive) คือ การให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดผลักดันออกจากภายนอกและทำให้คนทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิ่งจูงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจูงใจ หากเปรียบเทียบการจูงใจเหมือนการตกปลาแล้ว สิ่งจูงใจก็เปรียบได้กับเหยื่อที่ใช้ในการตกปลา อย่างไรก็ตามสิ่งจูงใจอาจเป็นสิ่งที่จับต้องได้หรือไม่อาจจับต้องได้ จึงสามารถสรุปได้ว่าสิ่งจูงใจเป็นวัตถุหรือสถานะใด ๆ ที่สามารถเร้าให้เกิดการจูงใจได้ ฆุลเหตุจูงใจอันสำคัญที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ คือ ความต้องการของมนุษย์ ซึ่งความต้องการของมนุษย์โดยทั่วไป แบ่งออก 2 ลักษณะ ดังนี้

1.7.1 ความต้องการทางร่างกาย (physical needs) เป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้ชีวิตมนุษย์ดำรงอยู่ได้ และมักมีมาแต่กำเนิด ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค อากาศ การเคลื่อนไหวของร่างกาย การขับถ่าย การพักผ่อน และความต้องการทางเพศ

1.7.2 ความต้องการทางจิตใจ (psychological needs) ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นภายหลัง และความต้องการนี้บางที่อาจซ่อนตัวอยู่ หรือบางอย่างก็แสดงออกมาอย่างชัดเจน ความต้องการนี้ส่วนมากเกิดจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น ความต้องการทางจิตใจที่สำคัญมี 4 ประการ คือ

- 1) ความมั่นคงปลอดภัย (security) หมายถึง ความรู้สึกที่ต้องการความมั่นคงของชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งรวมถึงความก้าวหน้าและความอบอุ่นใจ
- 2) ความยกย่องนับถือ (recognition) ความต้องการขั้นพื้นฐานในทางสังคมมนุษย์ที่นับว่าสำคัญมากอีกข้อหนึ่งก็คือความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ และการที่จะได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น หรือต้องการให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีความสำคัญ สำหรับการยกย่องนับถือที่จะได้ผลอย่างจริงจังนั้น ควรประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

(1) มีความจริงใจ หมายความว่า การยกย่องนับถือที่แสดงออกมานั้นต้องเป็นความรู้สึกที่ออกมาจากความจริงใจ ไม่ใช่แสวงงทำเพื่อให้คนอื่นหลงเชื่อ มีผู้กล่าวว่า ที่ใดมีความจริงใจ ที่นั่นก็มีแต่ความสุข

(2) มีท่าทีแสดงความเป็นมิตร และมีอัธยาศัย (courtesy)

(3) มีความแนบเนียนและนุ่มนวลที่จะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเลื่อมใสหรือเชื่อถือ

(4) รู้กาลเทศะ (timing) หรือทำอะไรให้ดูจังหวะ

3) การยอมรับในสังคมหรือการเข้าพวกเข้าหมู่ (belonging) ความต้องการของมนุษย์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ต้องการที่จะให้สังคมยอมรับตนเป็นสมาชิกรวมอยู่ด้วย หรือ

ต้องการเข้าพวกเข้าหมู่ และมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อคนเรามีความรู้สึกว่าสังคมหรือหมู่คณะยอมรับก็จะเกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกประทับใจ และจะรักษาประโยชน์ของสังคม หรือหมู่คณะ

4) โอกาสก้าวหน้า (opportunity) ความก้าวหน้าเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาและคงไม่มีใครปฏิเสธ ฉะนั้นเมื่อทุกคนมีความต้องการก็ควรรหาทางส่งเสริมและสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำงาน หากหัวหน้างานส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชามีโอกาสก้าวหน้าก็จะเป็นการสร้างกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน มีบรรยากาศและสัมพันธภาพอันดีระหว่างกัน

สรุปการจูงใจ (motivation) เป็นการกระทำที่คนแสดงพฤติกรรมทั้งทางกาย และจิตเพื่อปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จ แรงจูงใจทางกาย ได้แก่ ปัจจัยสี่ การได้รับค่าตอบแทน การได้รับสิ่งของหรือปัจจัยที่จำเป็น และความต้องการทางเพศ แรงจูงใจทางจิต ได้แก่ ความมั่นคงปลอดภัย ความยกย่องนับถือ การยอมรับเกียรติในสังคม และความก้าวหน้าในชีวิต

1.8 ทฤษฎีความพึงพอใจในงาน

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของผู้ทำงาน เพราะจะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น และการดำเนินงานของบุคคลต่าง ๆ ของหน่วยงานสามารถเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้การสร้างควมพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้นต้องมีกระบวนการ และเทคนิคต่าง ๆ ในการสร้างแรงจูงใจ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะกระตุ้นให้บุคคลดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความศรัทธาและเต็มใจ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จด้วยดี การสร้างแรงจูงใจนั้นเกิดจากพื้นฐานความต้องการของมนุษย์เป็นสำคัญ ซึ่งมีนักวิชาการ ทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้แนวคิดและทฤษฎีที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้มาก ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอในการประกอบการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

1.8.1 ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow, 1970:69-80 อ้างถึงใน สุนทร

พัฒน์อินทร์ 2546:16) มาสโลว์กล่าวว่า การจูงใจจะเป็นไปตามลำดับของความต้องการอย่างมีระบบ ลำดับขั้นของความต้องการคือ hierachy of needs ซึ่งมีสมมติฐานว่า “มนุษย์เรามีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองหรือพอใจ ความต้องการสิ่งอื่น ๆ ที่สูงไปกว่าหรือความต้องการอีกอย่างหนึ่งก็จะเกิดขึ้นได้” ความต้องการจะเป็นไปตามลำดับขั้น ดังนี้

1) ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร อากาศ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน มนุษย์จำเป็นต้องไฝหาสิ่งเหล่านี้มาเพื่อตอบสนองความต้องการของร่างกาย และเป็นสิ่งหนึ่งที่ใช้จูงใจมนุษย์

2) ความต้องการความปลอดภัย (security needs) เป็นความรู้สึกที่ต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงความต้องการความก้าวหน้า และความอบอุ่น

3) ความต้องการทางสังคม (social or belonging) เมื่อความต้องการทางร่างกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการทางสังคมก็จะเริ่มเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล ความต้องการทางสังคมเป็นความต้องการที่สังคมยอมรับเป็นสมาชิก ได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ ได้รับจากการเป็นมิตร จากเพื่อนร่วมงาน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อสังคม และบุคคลต่าง ๆ ให้ความรักใคร่หรือชอบพอดัน กล่าวได้ว่าความต้องการในขั้นนี้เป็นความต้องการทางด้านจิตใจ

4) ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม (esteem needs) ความต้องการนี้มีความสำคัญต่อการบริหารงาน ซึ่งมีอยู่ 2 ชนิด คือ ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม จะเกี่ยวกับความต้องการชื่อเสียง สถานภาพทางสังคมที่ดี มีความรู้สึกว่าคุณเป็นบุคคลสำคัญที่ได้รับ ความสนใจ เอาใจใส่ ระลึกถึงจากบุคคลอื่น และความต้องการอิสระ เป็นความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ ต้องการการสนับสนุนและความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ต้องการความอิสระมีเสรีภาพ

5) ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จตามความนึกคิด (self actualization needs) เป็นความต้องการระดับสูงสุด ซึ่งเป็นความต้องการที่ยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตน เป็นความต้องการที่ยากแก่การเสาะแสวงหาได้มา

สรุป จากทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ บุคคลทุกคนมีความต้องการพื้นฐาน และไม่มีที่สิ้นสุด โดยที่มนุษย์จะเสาะแสวงหาความต้องการที่สำคัญ 5 อย่างด้วยกัน ได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการการยอมรับทางสังคม ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม และความต้องการความสำเร็จตามความนึกคิด ที่เป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้สามารถสำเร็จกิจกรรมงานได้

1.8.2 ทฤษฎีจูงใจ-ค้ำจุนของ Herzberg (The Motivation Hygiene Theory)

Herzberg (1959 อ้างถึงใน สัจญา ไชยประเสริฐ 2544:11) เสนอทฤษฎีจูงใจ-ค้ำจุน หรือบางทีเรียกว่า ทฤษฎีสองปัจจัย (Herzberg's Factor Theory) สรุปว่ามีปัจจัยที่สำคัญสองประการที่สัมพันธ์กับความชอบหรือไม่ชอบงานของแต่ละบุคคล ปัจจัยดังกล่าวเรียกว่า ปัจจัยจูงใจ (motivation factor) และปัจจัยค้ำจุน (hygiene factor) พอสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยจูงใจ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับงาน โดยตรง เป็นปัจจัยจูงใจให้คนชอบและรักงาน เป็นตัวกลางสร้างความพึงพอใจให้บุคคลในองค์การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น คือ

- (1) ความสำเร็จในการทำงานของบุคคล (achievement)
- (2) การได้รับการยอมรับนับถือ (recognition)
- (3) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (work itself)
- (4) ความรับผิดชอบ (responsibility)
- (5) ความก้าวหน้า (advancement)

2) ปัจจัยค้ำจุน หมายถึง ปัจจัยที่ค้ำจุนให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานของบุคคลซึ่งมีอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีหรือมีในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับบุคคลในองค์การ บุคคลในองค์การจะเกิดความไม่ชอบงาน ปัจจัยค้ำจุน มีดังนี้

- (1) นโยบายและการบริหารงานขององค์การ (policy and administration)
- (2) การนิเทศงาน (supervision)
- (3) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (relationship with supervisor)
- (4) สภาพการทำงาน (work condition)
- (5) เงินเดือนและผลประโยชน์เกี่ยวกับ (salary and benefits)
- (6) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (relationship with peers)
- (7) ชีวิตส่วนตัว (personal life)
- (8) ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา (relationship with subordinates)
- (9) สถานภาพของตำแหน่ง (status)
- (10) ความมั่นคงในงาน (security)

สรุป ทฤษฎีจูงใจ-ค้ำจุน ของ Herzberg ประกอบด้วยปัจจัยจูงใจและค้ำจุน โดยที่ปัจจัยจูงใจเป็นตัวกระตุ้นให้คนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ส่วนปัจจัยค้ำจุนเป็นปัจจัยที่รักษาแรงจูงใจในการทำงานให้มีอยู่ตลอดเวลา เป็นปัจจัยช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ไม่ทำให้เกิดความไม่พอใจในงาน จะเห็นได้ว่าทฤษฎีนี้มีประโยชน์กับผู้ร่วมปฏิบัติงานด้วยกันให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานเพื่อความประสบความสำเร็จขององค์การ

2. กรมพัฒนาที่ดิน

ประวัติ โครงสร้างภารกิจ และอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน (กรมพัฒนาที่ดิน 2549:39-41) มีดังนี้

2.1 ประวัติของกรมพัฒนาที่ดิน

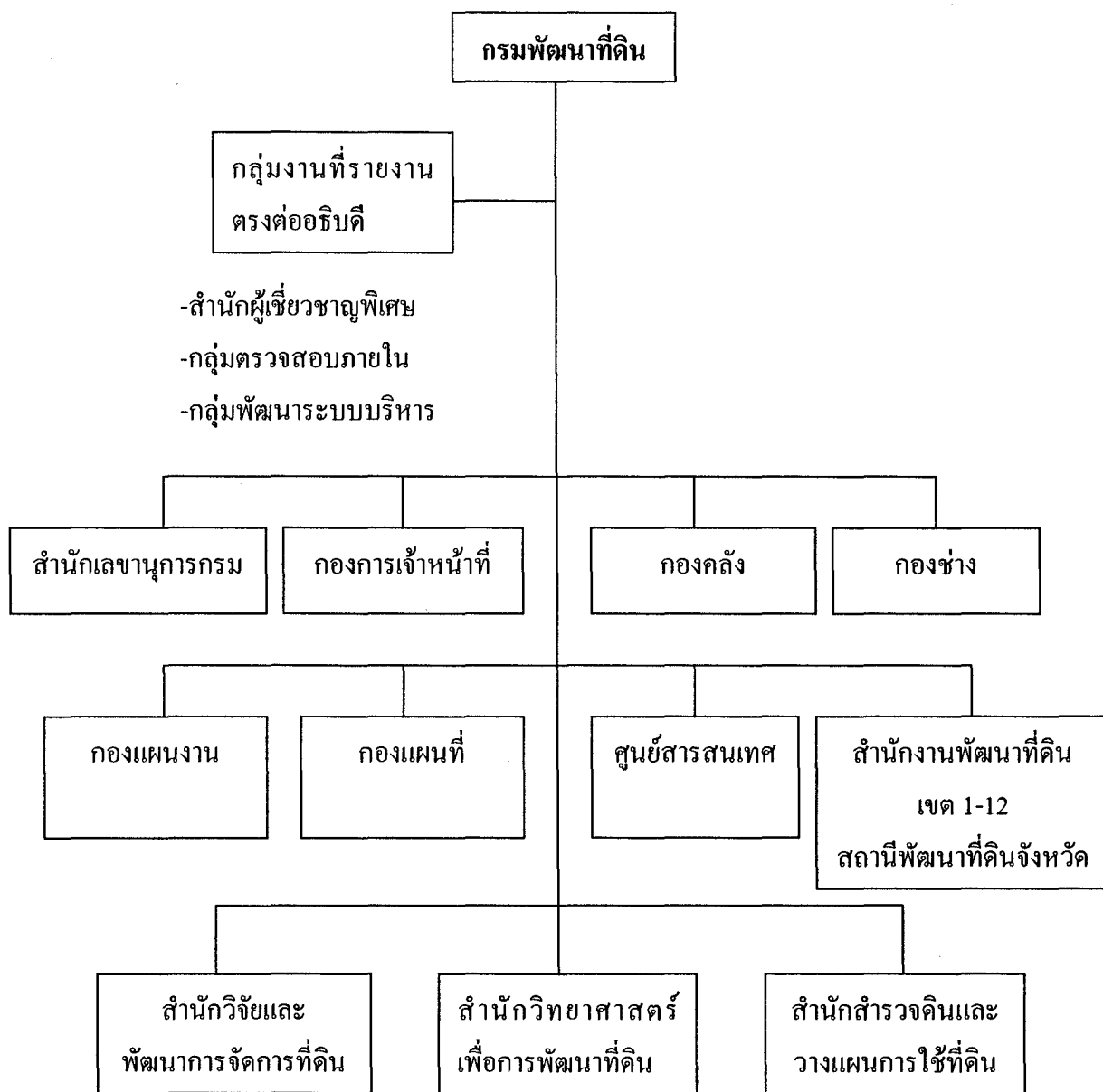
วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506 ได้มีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ใช้พระราชบัญญัติ 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2506 พระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารของกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2506 และพระราชบัญญัติจัดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2506 ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม 2506 มีผลในการตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติขึ้นมาใหม่ โดยรวมงานของกระทรวงสหกรณ์ที่มีอยู่เดิมเข้าอยู่ในกระทรวงใหม่นี้ด้วย มีหน่วยงานในสังกัดทั้งหมด 13 หน่วยงาน ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินเป็นกรมหนึ่งที่ได้รับการจัดตั้งในครั้งนี้ด้วย โดยมีหน่วยงาน จำนวน 5 กอง คือ สำนักงานเลขานุการกรม กองจำแนกดิน กองบริษัทที่ดิน กองนโยบายที่ดิน และกองสำรวจดิน พร้อมนั้นได้แต่งตั้งให้นายบรรเจิด พลาญกูร ผู้เชี่ยวชาญทางดินและปุ๋ย กรมกสิกรรม ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน และได้มีการปรับเปลี่ยนเรื่อยมาจนในปี พ.ศ. 2526 มีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2526 มีผลบังคับใช้โดยให้กรมพัฒนาที่ดินมีหน้าที่สำรวจและวิเคราะห์ตรวจสอบดินหรือที่ดิน เพื่อให้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ และความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน จำแนกดิน การพัฒนาที่ดิน ทำสำมะโนที่ดิน หรือภาวะเศรษฐกิจที่ดิน รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับสถิติตามกฎหมายว่าด้วยสถิติ มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำสำมะโนที่ดิน ตลอดจนให้บริการวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดิน การปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อเกษตรกรรมแก่เกษตรกร และเอกชนทั่วไป

ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2527 ได้มีการออกพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2527 แบ่งท้องที่ของกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ออกเป็นเขต และพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2527 ให้แบ่งส่วนราชการออกเป็น 22 กอง ได้แก่ สำนักงานเลขานุการกรม กองการเจ้าหน้าที่ กองคลัง กองช่าง กองวางแผน กองแผนที่และการพิมพ์ กองวางแผนการใช้ที่ดิน กองวิเคราะห์ดิน กองสำรวจและจำแนกดิน กองอนุรักษ์ดินและน้ำ และสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1-12

ในปี พ.ศ. 2545 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2545 แบ่งส่วนราชการกรมพัฒนาที่ดินดังนี้ สำนักงานเลขานุการกรม กองการเจ้าหน้าที่ กองคลัง กองช่าง กองแผนงาน กองแผนที่ ศูนย์สารสนเทศ สำนักงานพัฒนาที่ดิน

เขต 1-12 สำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน และสำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน

2.2 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของกรมพัฒนาที่ดิน

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างของกรมพัฒนาที่ดิน

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน (2549) ตามรอยพระบาท ครองราชย์ 60 ปี ปิ่นฟูปฐพีไทย กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2.3 ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรม การสำรวจและจำแนกดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ และปรับปรุงบำรุงดิน โดยการให้บริการ การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ข้อมูลดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยกำหนดให้มีอำนาจ หน้าที่ต่อไปนี้

2.3.1 ศึกษาสำรวจ จำแนก วิเคราะห์ และวิจัยดินและที่ดิน ทำสำรวจมะโนที่ดิน ติดตามสถานการณ์สภาพการใช้ที่ดิน เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการพัฒนาที่ดิน

2.3.2 ให้บริการด้านการวิเคราะห์ดิน ตรวจสอบและให้คำแนะนำเกี่ยวกับดิน น้ำ พืช ปุ๋ย และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ดิน

2.3.3 ถ่ายทอดผลการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และให้บริการด้านการพัฒนาที่ดินแก่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและเกษตรกร

2.3.4 ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

3. สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

มีประวัติ และหน้าที่ภารกิจ (สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 2547:6) ดังนี้

3.1 ประวัติ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ.2527 ตามพระราชกฤษฎีกาการแบ่งส่วนราชการของกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2527 โดยมีสำนักงานตั้งอยู่ที่ ตำบลคูใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีขอบเขตรับผิดชอบครอบคลุมงานพัฒนาที่ดินใน 4 จังหวัด คือ จังหวัดน่าน แพร่ พะเยา และจังหวัดเชียงราย

3.2 หน้าที่ภารกิจ มีดังนี้

3.2.1 ศึกษา สำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูลดินและที่ดิน เพื่อการวางแผนการใช้ที่ดินในระดับไร่นา

3.2.2 ศึกษาวิจัย และทดสอบผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินเพื่อปรับใช้ในพื้นที่

3.2.3 สำรวจออกแบบและควบคุมการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

3.2.4 ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินในไร่นาในเขตที่รับผิดชอบ

3.2.5 ให้บริการวิเคราะห์ และตรวจสอบดิน น้ำ ปุ๋ย และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2.6 ผลิตพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการปรับปรุงบำรุง

ดิน

3.2.7 ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินแก่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องและ

เกษตรกร

3.2.8 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

หรือได้รับมอบหมาย

4. หมอดินอาสา

4.1 ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัคร

ยกชัย เจริญพานิชกุล (2537:22) ให้ความหมายของ “อาสาสมัคร” ว่า คือบุคคล ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการด้วยความสมัครใจ โดยการให้บริการอาจจะเป็นการให้คำแนะนำหรือลงมือปฏิบัติก็ได้ งานของอาสาสมัครสำคัญมากเพราะอาสาสมัครทำงานมักไม่ได้ค่าตอบแทน หรือได้ค่าตอบแทน น้อย ต้องเสียสละ ปลงใจมาช่วยงาน เป็นผู้มีอุดมการณ์สูง ผู้ทำงานอาสาจึงต้องจัดลักษณะงานและ วิธีการพิเศษให้เหมาะสมกับลักษณะการอาสาทำงาน เพื่อผลในการระดมความร่วมมือของผู้ อาสาทำงานให้ได้มากขึ้น

อำนาจ อนันต์ชัย (2526:26) กล่าวถึงลักษณะการอาสาทำงานว่า ผู้อาสาสมัครมี งานอันเนื่องจาก

4.1.1 ความรู้สึกได้รับรางวัลหรือน้ำใจตอบ

4.1.2 มีความสัมพันธ์กับงาน

4.1.3 ความสำคัญในการร่วมงานคือเป็นคนสำคัญ

4.1.4 ครั้งแรกที่ร่วมงานต้องเป็นงานที่ง่ายต่อความสำเร็จ

4.1.5 งานนั้นมีโอกาสได้ก้าวหน้าได้ศึกษาหาความรู้

4.1.6 ผู้อาสาทำงานได้มีโอกาสร่วมพิจารณาตัดสินใจกระทำการใด ๆ ของ

หน่วยงาน

4.1.7 ผู้อาสาจะทำงานดี เมื่อมีบรรยากาศเป็นมิตรและความพยายามของเขาได้รับความ

ความสนใจ

4.1.8 ผู้อาสาทำงานไม่ไขว่คว้าจะต้องทำใช้หนี้ แต่ทำเพราะความสมัครใจ

4.1.9 ผู้อาสาทำงานควรรู้สภาพช่องทางความก้าวหน้าและความสำเร็จใน
หน่วยงาน

4.1.10 ผู้อาสาทำงานต้องเข้าใจสภาพของเขาต่อหน่วยงานว่าจะปฏิบัติได้มากน้อย
เพียงใด

4.2 นโยบายของกรมพัฒนาที่ดินเกี่ยวกับหมอดินอาสา

ในปี 2548-2551 มีนโยบายในด้านความปลอดภัยด้านอาหาร (food safety) โดย
เป้าหมายยุทธกร 4 ด้านครบถ้วน ลด ละ เลิก การใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมี เพื่อความปลอดภัย
และมั่นคงด้านอาหารและสินค้าเกษตร รณรงค์ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ โดยผลิตภัณฑ์
เทคโนโลยีของกรมพัฒนาที่ดินให้กับหมอดินอาสา และเกษตรกร โดยมีการขับเคลื่อนที่สำคัญคือ
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด หมอดินอาสาประจำตำบล ศูนย์บริการและจุด
เรียนรู้งานด้านการพัฒนาที่ดิน นโยบายด้านพัฒนาโครงการพื้นฐานด้านทรัพยากรที่ดินและน้ำ เพื่อ
ผลิตอาหารและสินค้าเกษตรสู่ครัวโลก และแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร การพัฒนาพื้นที่
ทำการเกษตร 100 ล้านไร่ ให้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการเกษตร เพื่อเป็นฐานการผลิต
อาหาร และสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและมั่นคง โดยเกษตรกรทุกตำบลมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ
ปลูกพืช การใช้พืชพันธุ์ดีเหมาะสม การปรับปรุงบำรุงดินที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อให้มีการใช้
ประโยชน์ที่ดินสูงสุด และนโยบายพัฒนาระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศด้าน
ภูมิศาสตร์ ใช้ประโยชน์ในการเกษตรกรรม ป่าไม้ และผังเมือง (กรมพัฒนาที่ดิน 2547ง:23-25)

กรมพัฒนาที่ดินมีจำนวนข้าราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ลดลงเป็นจำนวนมาก
จนไม่สามารถครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการปฏิบัติงานที่ได้รับ
มอบหมายมีจำนวนมาก กรมพัฒนาที่ดินจึงมีนโยบายในการพัฒนาจัดตั้งเครือข่ายหมอดินอาสา
โดยยกระดับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านที่มีศักยภาพ และมีความพร้อมเต็มใจที่จะปฏิบัติงาน
ร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินขึ้นเป็นหมอดินอาสาประจำตำบล เพื่อเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินในระดับ
ตำบลที่มีหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเป็นเครือข่าย และมีเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินเป็นผู้
ประสานงานระหว่างหมอดินอาสาประจำตำบลกับกรมพัฒนาที่ดินเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิด
ประโยชน์สูงสุด (กรมพัฒนาที่ดิน 2547ก:51)

4.3 หมอดินอาสา (กรมพัฒนาที่ดิน 2545:2) ให้ความหมายดังนี้

หมอดินอาสา คือ เกษตรกรที่สนใจในงานพัฒนาที่ดินและอาสาที่จะเป็นตัวแทน
ของกรมพัฒนาที่ดินประจำหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งให้เป็นหมอดินอาสาเพื่อ
ช่วยเหลืองานของกรมพัฒนาที่ดิน เป็นผู้ประสานงานระหว่างเกษตรกรในพื้นที่ กับเจ้าหน้าที่หน่วย
พัฒนาที่ดินในการรับแจ้งข่าวสารด้านการพัฒนาที่ดิน ให้คำแนะนำเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกร

4.4 ประเภทของหมอดินอาสา (กรมพัฒนาที่ดิน 2547ค:3) มีดังนี้

4.4.1 หมอดิน คือ เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน ที่ทำงานช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ เป็นภาพลักษณ์ของเจ้าหน้าที่และกรมพัฒนาที่ดิน ที่บ่งบอกลักษณะงานของกรมพัฒนาที่ดิน ที่ทำงานแตกต่างจากหน่วยงานการเกษตรและหน่วยงานที่ลงท้ายว่าดิน หรือที่ดิน

4.4.2 หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน หมายถึง เกษตรกรที่สนใจในงานพัฒนาที่ดิน และอาสาที่จะเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินประจำหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งให้ เป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านละ 1 คน และเป็นสมาชิกเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบล

4.4.3 หมอดินอาสาประจำตำบล หมายถึง หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกจากหมอดินอาสาหมู่บ้านเดียวกัน หรือแต่งตั้งโดยเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน เพื่อเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินประจำตำบล และเป็นแกนนำบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาในระดับ ตำบล ปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

4.4.4 หมอดินอาสาประจำอำเภอ หมายถึง หมอดินอาสาประจำตำบลที่ได้รับการคัดเลือกจากหมอดินอาสาประจำตำบลด้วยกัน หรือแต่งตั้ง โดยเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน เพื่อเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินประจำอำเภอ และเป็นแกนนำบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาในระดับ อำเภอ ปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกหมอดินอาสาประจำตำบล

4.4.5 หมอดินอาสาประจำจังหวัด หมายถึง หมอดินอาสาประจำอำเภอที่ได้รับการคัดเลือกจากหมอดินอาสาประจำอำเภอด้วยกัน หรือแต่งตั้ง โดยเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน เพื่อเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินประจำจังหวัด และเป็นแกนนำบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาในระดับ จังหวัด ปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกหมอดินอาสาประจำอำเภอ

4.5 คุณสมบัติของหมอดินอาสาประจำตำบล (กรมพัฒนาที่ดิน 2547ค:8) มีดังนี้

4.5.1 เป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

4.5.2 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นอย่างต่ำ หากพื้นที่ใดมีปัญหา คุณสมบัติข้อนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้ที่ได้รับมอบหมายทำการคัดเลือก

4.5.3 มีความกระตือรือร้นและสนใจงานด้านการพัฒนาที่ดินและพัฒนาการเกษตร

4.5.4 เป็นที่ยอมรับ และได้รับการคัดเลือกจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านภายใน ตำบล ให้เป็นหมอดินอาสาประจำตำบล

4.5.5 สามารถติดต่อประสานงานสื่อสารปัญหาต่าง ๆ ระหว่างเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินกับเกษตรกรภายในพื้นที่ และระหว่างศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี

4.5.6 สามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และเทคโนโลยี ที่ได้รับจากสถานีพัฒนาที่ดินไปใช้เอง และถ่ายทอดสู่เกษตรกรภายในพื้นที่ได้

4.5.7 ให้หมอดินอาสาประจำตำบลมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

4.6 บทบาทของหมอดินอาสาประจำตำบล (กรมพัฒนาที่ดิน 2547ค:5-6) มีดังนี้

4.6.1 ปฏิบัติงานเบื้องต้นและร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กับกรมพัฒนาที่ดิน

4.6.2 คัดเลือกหมอดินอาสาในหมู่บ้านที่ยังขาดอยู่ เสนอสถานีพัฒนาที่ดินเพื่อแต่งตั้งต่อไป

4.6.3 เป็นแกนนำบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบล ประสานงานเชื่อมต่อกันระหว่างหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านกับหมอดินอาสาประจำอำเภอ และสถานีพัฒนาที่ดิน รวมทั้งหน่วยงาน หรือองค์กรอื่น ๆ ภายในตำบล

4.6.4 เป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินประจำศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และช่วยกรมพัฒนาที่ดินดำเนินงานด้านการถ่ายทอดข้อมูล การบริหารจัดการประสานงาน จัดทำแผนพัฒนาระดับตำบลร่วมกับส่วนราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล ฯลฯ โดยดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

1) รับฟังปัญหา สำรวจข้อมูล สอบถามความต้องการของเกษตรกรในตำบล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับส่วนราชการ องค์กรที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินระดับตำบลหรือแผนพัฒนาการเกษตรเบื้องต้น เสนอแผนผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หรือองค์กรบริหารส่วนตำบล เมื่อได้รับอนุมัติแผนและงบประมาณ นำแผนไปปฏิบัติและถ่ายทอดสู่เกษตรกรภายในตำบล

2) ถ่ายทอดความรู้ เป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน หรือถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จในวิชาชีพด้านการเกษตรที่ตนเองทำแก่หน่วยงานอื่นที่ติดต่อมา เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร โรงเรียน รวมทั้งหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน เกษตรกร และผู้สนใจทั่วไป

4.6.5 ร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาที่ดิน สถานีพัฒนาที่ดิน ร่วมปฏิบัติงานคลินิกดินเคลื่อนที่ โดยให้บริการแก่หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านและเกษตรกรในพื้นที่ การถ่ายทอดความรู้เรื่องดินและการพัฒนาที่ดิน การอ่านใช้ประโยชน์แผนที่ดินในการปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพดิน การบริการตรวจวิเคราะห์ดินเพื่อหาธาตุอาหารไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม และค่า พี เอช (pH)จากการใช้เครื่องมือ Soil Test Kit ที่ได้รับจากกรมพัฒนาที่ดิน

4.6.6 รับผิดชอบบริหารและจัดการศูนย์บริการงานพัฒนาที่ดินประจำตำบล ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินมีนโยบายจัดตั้งขึ้น ดังนี้

1) จุดเรียนรู้งานพัฒนาที่ดินในตำบล ได้แก่ แปลงสาธิตการพัฒนาที่ดิน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ให้หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และเกษตรกร สถานที่ที่เป็นพื้นที่ของหมอดินอาสาประจำตำบล หรือพื้นที่อื่นที่มีความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้ข้อตกลงร่วมกันระหว่างหมอดินอาสาประจำตำบลและหมู่บ้านในพื้นที่นั้น ๆ

2) ศูนย์บริการงานพัฒนาที่ดินตำบล จะให้บริการข้อมูลข่าวสาร ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน การสนับสนุนแจกจ่ายปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น สารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 เมล็ดพันธุ์พืชผัก และกล้าหญ้าแฝก ตามที่หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน หรือเกษตรกรได้ยื่นความต้องการตามแบบฟอร์มแสดงความต้องการวัสดุ ซึ่งหมอดินอาสาประจำตำบลเป็นผู้รวบรวมแบบฟอร์มดังกล่าว ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาที่ดินหรือสถานีพัฒนาที่ดินเพื่อดำเนินการต่อไป

4.6.7 รับผิดชอบจัดทำบัญชีคุมวัสดุการเกษตรที่ได้รับสนับสนุนจากสถานีพัฒนาที่ดิน และรายงานผลการปฏิบัติงานทุก 2 เดือน ตามแบบฟอร์มส่งให้สถานีพัฒนาที่ดิน

4.6.8 เป็นแกนนำ ประชาสัมพันธ์ แนวคิดการจัดตั้งธนาคารพืชปุ๋ยสด ชักชวนให้หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านและเกษตรกร รวมกลุ่มเพื่อจดทะเบียนเป็นสมาชิก จัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดกับสถานีพัฒนาที่ดิน และกลุ่มที่สนใจ ประชุมแนวทางการดำเนินงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินกับกลุ่มเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วม เลือกสถานที่จัดตั้งธนาคาร คัดเลือกประธานและกรรมการบริหารธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และคณะกรรมการบริหารกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และแจ้งให้สมาชิกทราบ ทั้งนี้เงื่อนไขสมาชิกจะได้รับเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ต้นทุนรายละ 100 กิโลกรัม

สรุป การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะประกอบไปด้วย การปฏิบัติงาน 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่ดิน การเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด การบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบล 2) ด้านการบริการ ได้แก่ การร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ การดำเนินงานศูนย์บริการและจุดเรียนรู้งานพัฒนาที่ดินประจำตำบล 3) ด้านการประสานงาน ได้แก่ การเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกร

4.7 การหมอดินอาสาและการเปลี่ยนตัวหมอดินอาสาในระดับต่าง ๆ (กรมพัฒนาที่ดิน 2547ค:8) ดังนี้

4.7.1 ตาย

4.7.2 ลาออก

4.7.3 ย้ายไปอยู่หมู่บ้านอื่น (แม้ไม่ย้ายทะเบียนบ้านก็ตาม)

4.7.4 ชาวบ้านส่วนใหญ่หรือหมอดินอาสาด้วยกันหมดศรัทธา หรือเห็นว่าไม่สามารถปฏิบัติงานได้

4.7.5 ไม่มีเวลาปฏิบัติงานได้

4.8 การคัดเลือกหมอดินอาสาประจำตำบล (กรมพัฒนาที่ดิน 2547ค:8-10) ดังนี้

การสร้างหมอดินอาสาประจำตำบลให้ได้ครบทุกตำบลทั่วประเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาที่ดินให้ครอบคลุมทั่วถึง กรมพัฒนาที่ดิน ได้จำแนกวิธีการ คัดเลือก แต่งตั้งหมอดินอาสาประจำตำบลดังนี้

4.8.1 การแต่งตั้งหมอดินอาสาประจำตำบล

1) สถานีพัฒนาที่ดินคัดเลือกหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านที่มีคุณสมบัติตามกำหนด และพิจารณาแล้วเห็นว่าเหมาะสม มีศักยภาพและความรู้ สามารถนำข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดินที่ได้รับ ไปใช้และถ่ายทอดให้เกษตรกรอื่น ได้

2) เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน แจ้งให้หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านทราบว่า กรมพัฒนาที่ดินแต่งตั้งหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านท่านใดเป็นหมอดินอาสาประจำตำบล และแจ้งรายชื่อหมอดินอาสาประจำตำบล ให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ทราบเพื่อประสานการดำเนินงานต่อไป

3) นำหมอดินอาสาประจำตำบลที่ได้รับการแต่งตั้งเข้ารับการฝึกอบรม ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน การวิเคราะห์ดินอย่างง่าย การเป็นวิทยากรงานพัฒนาที่ดิน

4) เจ้าหน้าที่ของหมอดินอาสาประจำตำบลให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งทราบ ให้ข้อมูลข่าวสารงานของกรมพัฒนาที่ดิน สอนวิธีการเก็บข้อมูลความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ สภาพปัญหาต่าง ๆ การกรอกแบบสอบถาม เทคนิคการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกร การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการนำแผนปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรที่ดินไปใช้ปฏิบัติ

4.8.2 การคัดเลือกสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1) สถานีพัฒนาที่ดินจัดฝึกอบรมหมอดินอาสาแต่ละอำเภอ และดำเนินการคัดเลือกในช่วงสุดท้ายของการฝึกอบรม โดยให้หมอดินอาสาคัดเลือกกันเอง ภายหลังจากการทำความรู้จักคุ้นเคยกันดีแล้ว จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในการฝึกอบรม

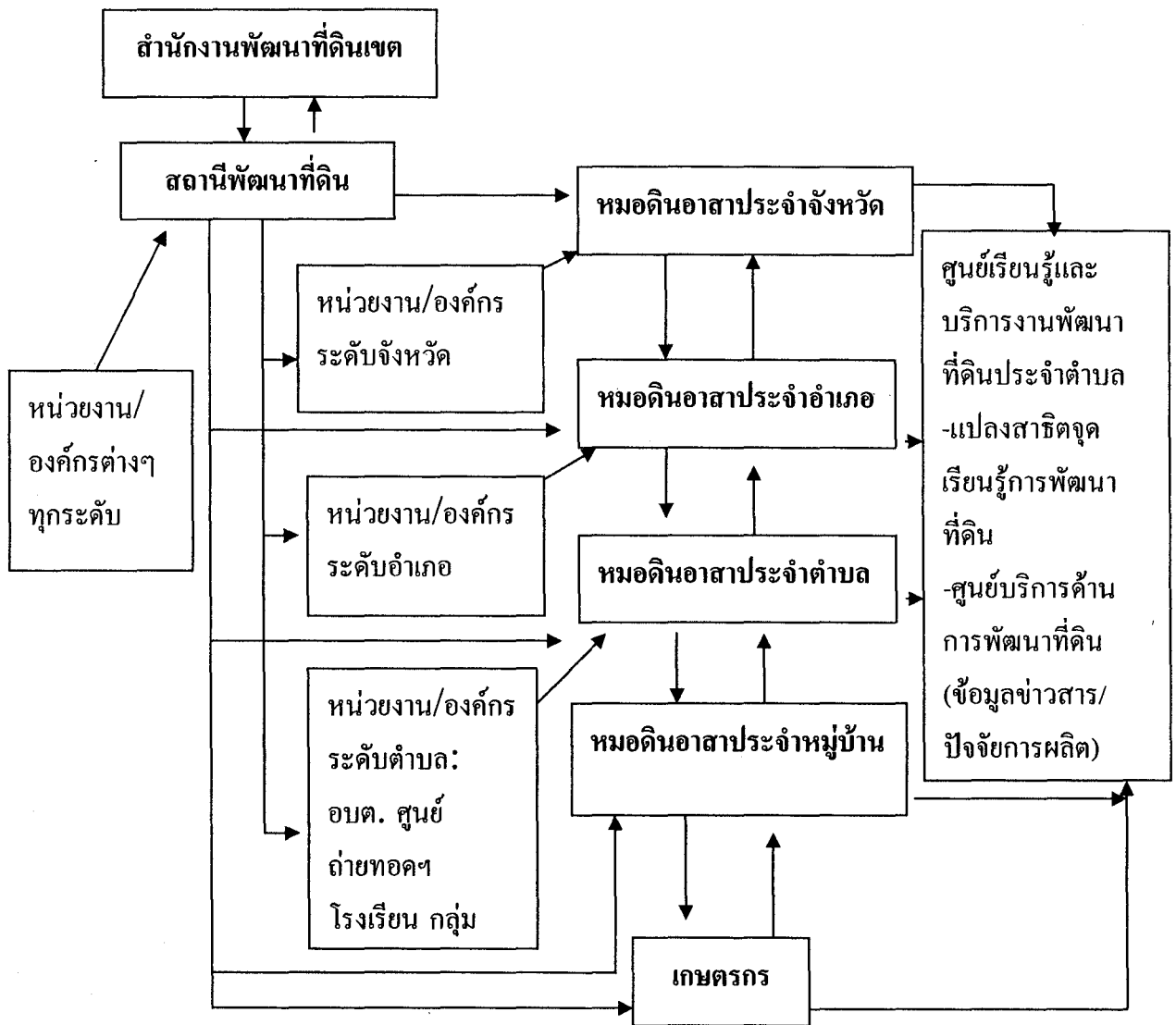
2) คัดเลือกหมอดินอาสาประจำตำบล โดยให้หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ภายในตำบลนั้น ๆ ประชุมปรึกษาหารือ เสนอตัว และคัดเลือกโดยวิธีเปิดเผย หรือวิธีลับแล้วแต่ตกลงกัน คัดเลือกหมอดินอาสาประจำตำบล ๆ ละ 1 คน

3) ให้หมอดินอาสาประจำตำบลมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

4) ให้แต่งตั้งผู้ช่วยหมอดินอาสาประจำตำบล 1 คน โดยแต่งตั้งหมอดินอาสาผู้ที่ได้รับคะแนนรองลงมา

5) แจงรายชื่อหมอดินอาสาประจำตำบลให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อประสานงานดำเนินงานต่อไป

4.9 การติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่ายหมอดินอาสา กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

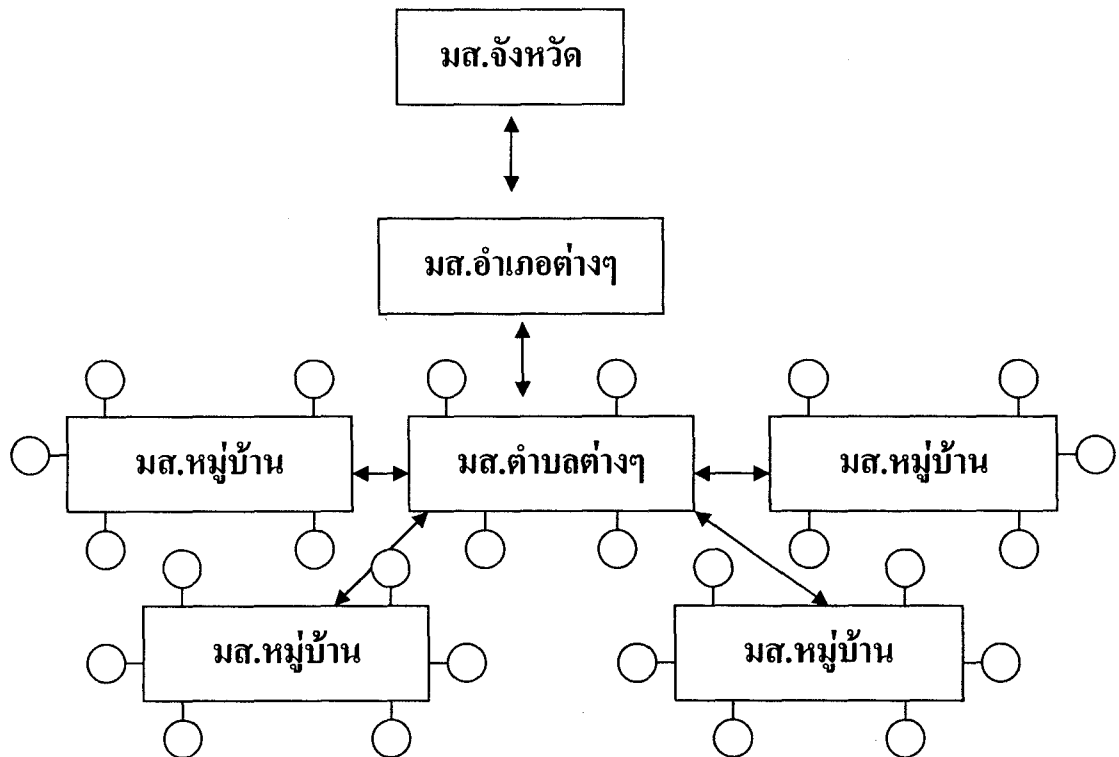
ภาพที่ 2.3 เครือข่ายหมอดินอาสากับการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน (2547ค) บทบาทหมอดินอาสาในการปฏิบัติงานร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน
กองแผนงาน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน้า 12

จากภาพที่ 2.3 เครือข่ายหมอดินอาสาระดับต่าง ๆ จะได้รับติดต่อสื่อสาร ข่าวสาร ข้อมูลผ่านทางเจ้าหน้าที่ของสถานีพัฒนาที่ดินในระดับจังหวัด อำเภอ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน องค์กรในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ตลอดจน องค์กรบริหารส่วนตำบล ศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โรงเรียน ซึ่งเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินจะออกไปร่วมประชุม พบปะ ตรวจสอบ ติดตาม รับแบบแสดงความต้องการวัสดุ แบบรายงานผลการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสม อย่างน้อยเดือนละครั้ง หรือเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน อาจได้รับการติดต่อจากเครือข่ายหมอดินอาสาระดับต่าง ๆ ให้เข้าร่วมประชุม เพื่อเป็นที่ปรึกษาการ ดำเนินงานให้กับสมาชิกเครือข่ายหมอดินอาสา เช่น การจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด เป็นต้น นอกจากนั้นสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต สถานีพัฒนาที่ดินระดับจังหวัด ยังเป็นศูนย์กลาง ในการแจ้งข่าวสาร ความเคลื่อนไหว การทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน เผยแพร่ ข้อมูลการคิดค้นเทคโนโลยีของเครือข่าย การติดต่อสื่อสารระหว่างกันของเครือข่ายหมอดินอาสา ระดับต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อมูล การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องที่แต่ละเครือข่ายมีความ ชำนาญแตกต่างกัน การมีกิจกรรมพบปะกัน ปรึกษาหารือระหว่างเครือข่ายระดับต่าง ๆ เพื่อจะได้นำผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดินไปปรับใช้และดัดแปลงเทคโนโลยีจนเกิดเป็นผลสำเร็จเป็นภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เพื่อเผยแพร่ระหว่างกันและเกษตรกรในพื้นที่ต่อไป

4.10 การจัดตั้งเครือข่ายหมอดินอาสา (กรมพัฒนาที่ดิน 2547ค:1-2)

กรมพัฒนาที่ดินมุ่งหวังให้เครือข่ายหมอดินอาสาในระดับต่าง ๆ จัดตั้งขึ้น โดยมี เป้าหมายดังนี้

- 4.10.1 มีความเข้าใจในปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรดินของ ท้องถิ่นร่วมกัน
- 4.10.2 รับรู้เข้าใจในทิศทางและจุดมุ่งหมายร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มเครือข่ายที่ จะดำเนินการสนับสนุนรองรับการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดินและเครือข่าย
- 4.10.3 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย ในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วม ตัดสินใจและร่วมมือกระทำอย่างแข็งขัน ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันอย่าง ต่อเนื่องสม่ำเสมอ
- 4.10.4 ให้เครือข่ายหมอดินอาสา มีเป้าหมายการทำงาน การจัดสรรหน้าที่ระหว่าง สมาชิกเครือข่าย มีการจัด โครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน
- 4.10.5 ให้เครือข่ายหมอดินอาสาในระดับต่าง ๆ แต่ละแห่งมีการติดต่อสื่อสาร พบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบลและอำเภออื่น ๆ

ภาพที่ 2.4 โครงสร้างเครือข่ายหมอดินอาสาของกรมพัฒนาที่ดิน

หมายเหตุ

มส.จังหวัด = หมอดินอาสาประจำจังหวัด

มส.อำเภอ = หมอดินอาสาประจำอำเภอ

มส.ตำบล = หมอดินอาสาประจำตำบล

มส.หมู่บ้าน = หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

○ = เกษตรกร

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน (2547ค) บทบาทหมอดินอาสาในการปฏิบัติ งานร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน

กองแผนงาน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน้า 2

4.11 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นหมอดินอาสา (กรมพัฒนาที่ดิน 2547ค:13) ดังนี้

4.11.1 การอบรมเพิ่มความรู้ใหม่ ๆ เป็นระยะ ๆ รับเอกสารจดหมายข่าวหมอดินราย 2 เดือน

4.11.2 ได้รับเกียรติยศและอุปกรณ์เครื่องมือที่กรมพัฒนาที่ดินจัดหาให้ สักดิ์ศรีความยอมรับจากเกษตรกรในหมู่บ้าน ในฐานะที่นำเอางานพัฒนาที่ดินสู่หมู่บ้าน และตำบล

4.11.3 ได้รับการประกาศยกย่อง เชิดชู ในกรณีมีผลงานช่วยเหลือทางราชการอย่างดีเด่นจากการผ่านการคัดเลือกแล้ว จะได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณ ยกย่องเชิดชู ซึ่งจะมีการคัดเลือกในระดับอำเภอ จังหวัด ภาค เพื่อรับรางวัลจากกรมพัฒนาที่ดินและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

4.11.4 หมอดินอาสาประจำตำบล ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินได้มอบภารกิจเป้าหมาย กิจกรรมการดำเนินงานที่แน่ชัดจะได้รับประโยชน์ดังนี้

- 1) ค่าตอบแทนจากการที่หมอดินอาสาประจำตำบลเก็บตัวอย่างดินมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าธาตุอาหาร ในโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม และค่าความเป็นกรด เป็นด่างของดิน ตัวอย่างละ 30 บาท
- 2) ค่าเบี้ยเลี้ยง ยานพาหนะ ให้กับหมอดินอาสาประจำตำบล ที่ออกปฏิบัติงานคลินิกดินเคลื่อนที่ร่วมกับหน่วยพัฒนาที่ดิน การเบิกจ่ายเทียบเท่ากับราชการระดับ 1 การปฏิบัติไม่เกิน 2 ครั้งต่อเดือน ครั้งละ 2 วัน
- 3) ในกรณีมีแปลงสาธิตในพื้นที่ หมอดินจะได้รับจ้างค่าแรงงานรายวัน เพื่อดำเนินการดูแลรักษาแปลงสาธิตนั้น ๆ
- 4) ได้รับการจ้างเหมาในการดำเนินการผลิตและปลูก พร้อมดูแลรักษาหญ้าแฝก ในอัตราเมตรละ 9 บาท
- 5) ได้รับค่าตอบแทนจากการเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานต่าง ๆ

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

เทวินทร์ ร่วมสุขนิรันดร (2546:54) ศึกษา การมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมคือ ระดับการศึกษา ระดับความรู้ที่ได้รับการ

อบรม การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการสนับสนุนจากนโยบายกรมพัฒนาที่ดิน รายได้และพื้นที่ทำการเกษตร

สุนทรีย์ พัฒอินทร์ (2546:58) ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด(มหาชน) กรณีศึกษา พนักงานในสังกัดสำนักงานเขต 5 ภาคกลาง พบว่า พนักงานในสังกัดสำนักงานเขต 5 ภาคกลาง มีระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน ส่วนความพึงพอใจในระดับปานกลางมีปัจจัยด้านลักษณะงานและปริมาณงาน ด้านนโยบายการบริหาร ด้านค่าตอบแทนสวัสดิการ และด้านความก้าวหน้า

สัญญา ไชยประเสริฐ (2544:5) ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของบุคลากรที่ดำเนินงานโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิต ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของบุคลากรที่ดำเนินงานโครงการโดยมีความพึงพอใจสูงสุดคือ ความรับผิดชอบ ส่วนด้านที่ต่ำสุดคือ ความก้าวหน้า ส่วนปัจจัยต่ำจน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีความพึงพอใจสูงสุดคือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านต่ำสุด คือเงินเดือน และค่าตอบแทน

สุเทพ ประสาทเขตวิทย์ (2546:60-62) ศึกษา ความพึงพอใจในการปลูกข้าวโพดหวานแบบมีสัญญาผูกพันของเกษตรกรอำเภอ โกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบชั้นประถมศึกษา และมีที่ดินเป็นของตนเอง เกษตรกรได้รับความรู้ข่าวสารจากบุคคลในครัวเรือน เพื่อนบ้าน ตัวแทนเกษตรกร ตามลำดับ และมีความพึงพอใจให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร ด้านราคาและการตลาด ในระดับค่อนข้างน้อย มีความพึงพอใจด้านบริการสินเชื่อ การผลิตและการใช้เทคโนโลยี ในระดับปานกลาง และมีความพึงพอใจในด้านความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิตของเกษตรกร ในระดับค่อนข้างมาก

สรุปว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ คือ ระดับความรู้ แหล่งรับข่าวสาร การมีความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ความรับผิดชอบต่องาน ความก้าวหน้า การได้รับการยกย่องนับถือ และค่าตอบแทน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 โดยมีรายละเอียดในการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ หมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ และจังหวัดน่าน จำนวน 368 ราย โดยคำนวณจำนวนตัวอย่างที่จะศึกษาจากสูตรของ Taro Yamane (อ้างถึงใน จินดา ขลิบทอง 2544:19) กำหนดความคลาดเคลื่อนจากตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มมีค่าเท่ากับ 0.05 ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยยอมรับได้

แทนค่า

$$n = \frac{368}{1+368(0.05)^2}$$

จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษา = 192 ราย

คิดเป็นร้อยละ 52 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ หมอдинอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดิน เขต 7 อันประกอบไปด้วยหมอдинอาสาประจำตำบลในจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ และจังหวัดน่าน เนื่องจากแต่ละจังหวัดมีกลุ่มตัวอย่างไม่เท่ากัน ผู้วิจัยจึงสุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดตามสัดส่วน คือ ร้อยละ 52 มีรายละเอียดจำนวนกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ของจังหวัดเชียงราย

อำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
เมือง	15	15	8
แม่ลาว	5	5	3
เวียงชัย	5	5	3
พาน	15	15	8
เวียงเชียงรุ้ง	3	3	1
ป่าแดด	5	5	3
พญาเม็งราย	5	5	3
แม่สรวย	7	7	4
เวียงป่าเป้า	7	7	4
เทิง	10	10	5
ขุนตาล	3	3	1
แม่จัน	11	11	6
แม่ฟ้าหลวง	4	4	1
แม่สาย	8	8	4
เชียงแสน	6	6	3
เชียงของ	7	7	4
เวียงแก่น	4	4	2
กิ่ง อ.ดอยหลวง	3	3	1
รวม	123	123	64

ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ของจังหวัดพะเยา

อำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
เมือง	15	15	8
แม่ใจ	6	6	3
จุน	7	7	4
เชียงคำ	10	10	5
ปง	7	7	4
เชียงม่วน	3	3	1
ดอกคำใต้	12	12	7
กิ่ง อ.ภูซาง	5	5	2
กิ่ง อ.ภูพานยาว	3	3	1
รวม	68	68	35

ตารางที่ 3.3 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ของจังหวัดแพร่

อำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
เมือง	20	20	10
สูงเม่น	12	12	6
เด่นชัย	5	5	3
วังชิ้น	7	7	4
ร้องกวาง	11	11	6
ลอง	9	9	5
สอง	8	8	4
หนองม่วงไข่	6	6	3
รวม	78	78	41

ตารางที่ 3.4 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ของจังหวัดน่าน

อำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
เมือง	11	11	7
เวียงสา	17	17	9
นาหมื่น	7	7	4
นาหมื่น	4	4	2
บ้านหลวง	4	4	2
ท่าวังผา	10	10	6
เชียงกลาง	6	6	3
สันติสุข	3	3	1
สองแคว	3	3	1
ปัว	12	12	6
ทุ่งช้าง	4	4	2
บ่อเกลือ	4	4	1
แม่จริม	5	5	3
เฉลิมพระเกียรติ	2	2	1
กิ่ง อ.ภูเพียง	7	7	4
รวม	99	99	52

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่มีคำถามทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิดที่ทดสอบความถูกต้องและความเชื่อถือของเครื่องมือ ตลอดจนได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบล

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสา

ประจำตำบล ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่ดิน การเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด การบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบล ด้านการบริการประกอบด้วย การร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ การดำเนินงานศูนย์บริการและจุดเรียนรู้งานพัฒนาที่ดินประจำตำบล และด้านการประสานงาน ประกอบด้วย การเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรในพื้นที่

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล

2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ

2.1.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยเพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1.2 กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถามให้สอดคล้องกับแนวคิดในการวิจัย

2.1.3 นำเครื่องมือที่จัดสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้ความคิดเห็น จากนั้นนำเครื่องมือดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไข ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาให้ความเห็น และข้อเสนอแนะ

2.2 รายละเอียดของเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดเกณฑ์ในการวัดเครื่องมือแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน โดยกำหนดเกณฑ์ และการแปลความหมายระดับความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ดังนี้

2.2.1 เกณฑ์ให้คะแนน ของแบบสอบถาม มี 5 ระดับ ได้แก่

ระดับมากที่สุด = 5

ระดับมาก = 4

ระดับปานกลาง = 3

ระดับน้อย = 2

ระดับน้อยที่สุด = 1

2.2.2 เกณฑ์การวัดตัวแปร ในการวิเคราะห์ได้กำหนดช่วงการวัดระดับตัวแปร โดยใช้ค่าช่วงการวัด ดังนี้

$$\text{ช่วงการวัด} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับที่แบ่ง}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

2.2.3 ผู้ศึกษาใช้เกณฑ์ค่าช่วงคะแนนดังกล่าวในการแปลความหมายของคะแนนดังนี้

ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายความว่า ระดับมากที่สุด

ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายความว่า ระดับมาก

ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายความว่า ระดับปานกลาง

ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายความว่า ระดับน้อย

ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายความว่า ระดับน้อยที่สุด

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (*content validity*) เพื่อตรวจสอบว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมานั้นสามารถวัดตรงตามที่ต้องการ และครอบคลุมขอบเขตของเนื้อหาหรือไม่ โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้บริหารของสถานที่ทำงาน และเจ้าหน้าที่ของสถานีวิจัยพัฒนาที่ดิน ดำเนินงานตรวจสอบและขอรับคำแนะนำข้อเสนอแนะในประเด็นหรือข้อความในเรื่องของหมอดินอาสาประจำตำบล หลังจากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ แล้วจึงปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดสอบ

2.3.2 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (*reliability*) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขตามคำแนะนำของผู้บริหาร และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ไปทดสอบกับหมอดินอาสาประจำตำบลในเขตจังหวัดน่าน และจังหวัดแพร่ ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 ตัวอย่าง จากนั้นนำแบบสอบถามในตอนต้นที่ 1 เกี่ยวกับระดับความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล และตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหา มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่า reliability coefficient ตามวิธีของ Cronbach โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Cronbach's alpha) ดังนี้

ตอนที่ 1 ได้ค่า $\alpha = 0.8233$

ตอนที่ 2 ได้ค่า $\alpha = 0.9131$

ตอนที่ 3 ได้ค่า $\alpha = 0.8481$

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น(probability sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยการจับฉลาก และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามแก่หมอดินอาสาประจำตำบลตามรายชื่อที่จับฉลากได้ในแต่ละจังหวัดที่มีการจัดอบรมหมอดินอาสาประจำตำบล ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดจนเข้าใจแล้วให้หมอดินอาสาประจำตำบลกรอกและส่งกลับคืนไปยังผู้วิจัยทางไปรษณีย์ ซึ่งเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลช่วงเดือนมกราคม – เมษายน 2550

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการประมวลผล สำหรับสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยทางสังคม และเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 โดยวิธีการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 วิเคราะห์ระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน และปัญหาของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 โดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 โดยใช้ค่าสถิติถดถอยพหุ (multiple regression)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบล

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล

ตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล

ตอนที่ 1 ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

ตอนที่ 1 นี้จะแบ่งการนำเสนอเป็น 3 ส่วน คือ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ดังนี้

1.1 ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม และการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียด ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ปัจจัยทางสังคมของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

n = 192

ปัจจัยทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	185	96.4
หญิง	7	3.6
อายุ (ปี)		
≤30	2	1.0
31-40	15	7.8
41-50	81	42.2
51-60	72	37.5
≥61	22	11.5
Minimum = 28	Maximum = 70	
Mean = 50.45	S.D. = 7.984	
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาตอนต้น	41	21.4
ประถมศึกษาตอนปลาย	41	21.4
มัธยมศึกษาตอนต้น	42	21.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	48	25.0
อนุปริญญา / ปวศ.	5	2.6
ปริญญาตรี	15	7.8
ตำแหน่งทางสังคม		
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	85	44.3
กำนัน	2	1.0
ผู้ใหญ่บ้าน	17	8.9
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	13	6.8
สมาชิก อบต.	27	14.1
อสม.	9	4.6
กรรมการหมู่บ้าน	19	9.9
กรรมการศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ	6	3.1
อื่นๆ	14	7.3

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=192

ปัจจัยทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร*		
ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	28	14.6
เป็นสมาชิกจำนวน 1 กลุ่ม	(76)	(39.6)
ธกส.	37	19.3
สหกรณ์การเกษตร	21	10.9
กลุ่มเกษตรกร	18	9.4
เป็นสมาชิก จำนวน 2 กลุ่ม	(81)	(42.2)
ธกส.+สหกรณ์การเกษตร	6	3.1
ธกส.+กลุ่มเกษตรกร	63	32.8
สหกรณ์การเกษตร+กลุ่มเกษตรกร	12	6.3
เป็นสมาชิก จำนวน 3 กลุ่ม	(7)	(3.6)
ธกส.+สหกรณ์การเกษตร+กลุ่มเกษตรกร	7	3.6

หมายเหตุ *ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.1 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลปัจจัยทางสังคมของหมอดินอาสาประจำตำบล ปรากฏผลดังนี้

เพศ พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบล ร้อยละ 96.4 เป็นเพศชาย มีเพียงร้อยละ 3.6 เท่านั้นที่เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่าหมอดินอาสาประจำตำบล ร้อยละ 42.2 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และรองลงมาร้อยละ 37.5 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีเพียงร้อยละ 1.0 ที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 28 ปี สูงสุดอายุ 70 ปี และมีอายุเฉลี่ย 50.45 ปี

ระดับการศึกษา พบว่าหมอดินอาสาประจำตำบลส่วนใหญ่ร้อยละ 25.0 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. และรองลงมาร้อยละ 21.8 จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีเพียงร้อยละ 2.6 ที่จบการศึกษานุปริญญาหรือ ปวส.

ตำแหน่งทางสังคม พบว่า หมอдинอาสาประจำตำบล ร้อยละ 44.3 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และรองลงมาร้อยละ 14.1 เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีเพียงร้อยละ 1.0 ที่มีตำแหน่งเป็นกำนัน

การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร พบว่า หมอдинอาสาประจำตำบล ร้อยละ 42.2 เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร 2 กลุ่ม โดยที่ร้อยละ 32.8 เป็นสมาชิก ชกส.กับกลุ่มเกษตรกร มีเพียงร้อยละ 3.1 เป็นสมาชิก ชกส.กับสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 39.6 เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร 1 กลุ่ม โดยที่ร้อยละ 19.3 เป็นสมาชิก ชกส. มีเพียงร้อยละ 9.4 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 3.6 ที่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร 3 กลุ่ม คือเป็นสมาชิก ชกส. สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร

1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจของหมอдинอาสาประจำตำบล เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน อาชีพหลัก อาชีพรอง พื้นที่ทำการเกษตร การใช้ประโยชน์ที่ดิน รายได้ครัวเรือนทั้งหมด รายได้ภาคการเกษตร และรายได้นอกภาคการเกษตร ผลการวิเคราะห์ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.2 – 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

n=192

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
≤2	8	4.2
3-4	116	60.4
5-6	50	26.0
≥7	18	9.4
Minimum = 2	Maximum = 11	
Mean = 4.42	S.D. = 1.377	
จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน (คน)		
1	97	50.5
2-3	89	46.4
4-5	6	3.1
Minimum = 1	Maximum = 5	
Mean = 1.64	S.D. = 0.785	
อาชีพหลัก		
ทำนา	125	65.1
ทำสวน	28	14.6
ทำไร่	20	10.4
เลี้ยงสัตว์	5	2.6
ค้าขาย	10	5.2
ข้าราชการบำนาญ	4	2.1
อาชีพรอง		
มีอาชีพรอง 1 อาชีพ	(73)	(38.0)
ทำนา	5	2.6
ทำสวน	15	7.8
ทำไร่	4	2.0

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 192

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีอาชีพรอง 1 อาชีพ (ต่อ)		
เลี้ยงสัตว์	13	6.8
รับจ้าง	24	12.5
ค้าขาย	12	6.3
มีอาชีพรอง 2 อาชีพ	(76)	(39.6)
ทำนา + ทำไร่	2	1.0
ทำนา + ทำสวน	2	1.0
ทำนา + รับจ้าง	5	2.6
ทำสวน + ทำไร่	4	2.1
ทำสวน + รับจ้าง	22	11.5
ทำสวน + ค้าขาย	10	5.3
ทำสวน + เลี้ยงสัตว์	20	10.4
ทำไร่ + ค้าขาย	6	3.1
เลี้ยงสัตว์+ ค้าขาย	5	2.6
มีอาชีพรอง 3 อาชีพ	(32)	(16.7)
ทำนา + ทำสวน + เลี้ยงสัตว์	7	3.6
ทำนา + ทำสวน + ค้าขาย	3	1.6
ทำนา + ทำไร่ + เลี้ยงสัตว์	2	1.0
ทำนา + ทำไร่ + รับจ้าง	3	1.6
ทำนา + เลี้ยงสัตว์ + รับจ้าง	4	2.1
ทำสวน + ทำไร่ + รับจ้าง	13	6.8
มีอาชีพรอง 4 อาชีพ	(11)	(5.7)
ทำสวน+ทำไร่+เลี้ยงสัตว์+ค้าขาย	7	3.6
ทำสวน+เลี้ยงสัตว์+รับจ้าง+ค้าขาย	4	2.1

จากตารางที่ 4.2 ผลการศึกษาแสดงปัจจัยทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำตำบล
ปรากฏดังนี้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบล ส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.4
มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3-4 คน และมีเพียงร้อยละ 4.2 ที่มีสมาชิกครัวเรือนน้อยกว่าหรือ
เท่ากับ 2 คน โดยมีสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 2 คน สูงสุด 11 คน และมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย
4.42 คน

จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลส่วนใหญ่ร้อยละ
50.5 มีแรงงานเกษตรในครัวเรือน 1 คน รองลงมาร้อยละ 46.4 มีแรงงานเกษตรในครัวเรือน
2-3 คน และมีเพียงร้อยละ 3.1 มีแรงงานเกษตรในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 4-5 คน โดยมีจำนวน
แรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 5 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 1.64 คน

อาชีพหลัก พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบล ร้อยละ 65.1 มีอาชีพหลักทำนา และ
รองลงมาร้อยละ 14.6 , 10.4 , 5.2 และ 2.6 มีอาชีพหลัก ทำสวน ทำไร่ ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์
ตามลำดับ โดยที่มีเพียงร้อยละ 2.1 มีอาชีพหลักเป็นข้าราชการบำนาญ

อาชีพรอง พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบล ร้อยละ 39.6 มีอาชีพรอง 2 อาชีพ โดยที่
ร้อยละ 11.5 มีอาชีพรองทำสวนกับรับจ้าง และมีเพียงร้อยละ 1.0 เท่านั้นที่มีอาชีพรองในการทำนา
กับทำไร่ และทำนากับทำสวน

นอกจากนี้ยังพบว่าหมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 38.0 มีอาชีพรอง 1 อาชีพ โดยที่
ร้อยละ 12.5 อาชีพรองรับจ้าง และมีเพียงร้อยละ 2.0 ที่มีอาชีพรองทำไร่

หมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 16.7 มีอาชีพรอง 3 อาชีพ โดยที่ร้อยละ 6.8 มีอาชีพ
รองทำสวนกับทำไร่กับรับจ้าง และมีเพียงร้อยละ 1.0 ที่มีอาชีพรองทำนากับทำไร่กับเลี้ยงสัตว์

หมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 5.7 มีอาชีพรอง 4 อาชีพ โดยที่ร้อยละ 3.6 มีอาชีพ
รองทำสวนกับทำไร่กับเลี้ยงสัตว์กับค้าขาย และมีเพียงร้อยละ 2.1 อาชีพรองทำสวนกับเลี้ยงสัตว์กับ
รับจ้างกับค้าขาย

พื้นที่ทำการเกษตรของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7
มีรายละเอียดตามตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 พื้นที่ทำการเกษตรของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

n=192

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด (ไร่)	(192)	(100.0)
1-10	64	33.3
11-20	76	39.6
21-30	31	16.2
≥ 31	21	10.9
Minimum = 1	Maximum = 100	
Mean = 18.56	S.D. = 16.091	
พื้นที่การเกษตรเป็นของตนเอง (ไร่)	(181)	(94.3)
1-10	82	42.7
11-20	61	31.8
21-30	25	13.0
≥ 31	13	6.8
Minimum = 1	Maximum = 100	
Mean = 15.52	S.D. = 14.205	
พื้นที่ทำการเกษตรโดยเช่าผู้อื่น (ไร่)	(67)	(34.9)
1-10	45	23.4
11-20	14	7.3
≥ 21	8	4.2
Minimum = 2	Maximum = 75	
Mean = 11.58	S.D. = 12.351	

จากตารางที่ 4.3 ผลการศึกษาแสดงข้อมูลพื้นที่ทำการเกษตรของหมอดินอาสาประจำตำบล ปรางค์รายละเอียดดังนี้

พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 39.6 มีพื้นที่ทำการเกษตร ระหว่าง 11-20 ไร่ รองลงมาร้อยละ 33.3 มีพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 1-10 ไร่ และมีเพียงร้อยละ 10.9 มีพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 31 ไร่ โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 100 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 18.56 ไร่

พื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 94.3 มีพื้นที่เป็นของตนเอง โดยร้อยละ 42.7 มีพื้นที่เป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 1-10 ไร่ รองลงมาร้อยละ 31.8 มีพื้นที่ระหว่าง 11-20 ไร่ และมีเพียงร้อยละ 6.8 มีพื้นที่มากกว่าหรือเท่ากับ 31 ไร่ โดยมีพื้นที่ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 100 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเองเฉลี่ย 15.52 ไร่

พื้นที่ทำการเกษตรโดยเช่าผู้อื่น พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 34.9 เช่าพื้นที่ทำการเกษตร โดยร้อยละ 23.4 เช่าพื้นที่ระหว่าง 1-10 ไร่ รองลงมาร้อยละ 7.3 เช่าพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 11-20 ไร่ และมีเพียงร้อยละ 4.2 เช่าพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 21 ไร่ โดยมีการเช่าพื้นที่ต่ำสุด 2 ไร่ สูงสุด 75 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรโดยเช่าผู้อื่นเฉลี่ย 11.58 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7
มีรายละเอียดตามตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 การใช้ประโยชน์ที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

n=192

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การใช้ประโยชน์ที่ดินทำนา (ไร่)	(165)	(85.9)
1-10	127	66.1
11-20	27	14.1
≥21	11	5.7
Minimum = 1	Maximum = 98	
Mean = 9.14	S.D. = 10.200	

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การใช้ประโยชน์ที่ดินปลูกพืชสวน (ไร่)	(122)	(63.5)
1-10	95	49.5
11-20	17	8.9
≥21	10	5.1
Minimum = 1	Maximum = 80	
Mean = 9.46	S.D. = 11.782	
การใช้ประโยชน์ที่ดินปลูกพืชไร่ (ไร่)	(62)	(32.3)
1-10	38	19.8
11-20	13	6.8
≥21	11	5.7
Minimum = 1	Maximum = 38	
Mean = 11.46	S.D. = 9.544	
การใช้ประโยชน์ที่ดินเลี้ยงสัตว์ (ไร่)	(36)	(18.8)
1-5	32	16.7
≥6	4	2.1
Minimum = 1	Maximum = 25	
Mean = 3.55	S.D. = 4.948	
การใช้ประโยชน์ที่ดินทำประมง (ไร่)	(14)	(7.3)
1-2	8	4.1
3-4	3	1.6
5-6	3	1.6
Minimum = 1	Maximum = 6	
Mean = 2.57	S.D. = 1.696	

จากตารางที่ 4.4 ผลการศึกษาแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล มีรายละเอียดปรากฏดังนี้

การใช้ประโยชน์ที่ดินทำนา พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบล ร้อยละ 85.9 ใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำนา โดยร้อยละ 66.1 มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำนาระหว่าง 1-10 ไร่ รองลงมาร้อยละ 14.1 ใช้ประโยชน์ทำนาระหว่าง 11-20 ไร่ และมีเพียงร้อยละ 5.7 ใช้ประโยชน์ที่ดินทำนามากกว่าหรือเท่ากับ 21 ไร่ โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินทำนาค่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 98 ไร่ และมีการใช้ที่ดินทำนาเฉลี่ย 9.14 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดินปลูกพืชสวน พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบล ร้อยละ 63.5 ใช้ประโยชน์ที่ดินปลูกพืชสวน โดยที่ร้อยละ 49.5 มีที่ดินปลูกพืชสวน ระหว่าง 1-10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 8.9 มีที่ดินปลูกทำพืชสวนระหว่าง 11-20 ไร่ และมีเพียงร้อยละ 5.1 ใช้ประโยชน์ที่ดินปลูกพืชสวนมากกว่าหรือเท่ากับ 21 ไร่ โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินปลูกพืชสวนต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 80 ไร่ และใช้ที่ดินปลูกพืชสวนเฉลี่ย 9.46 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดินปลูกพืชไร่ พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบล ร้อยละ 32.3 ใช้ประโยชน์ที่ดินปลูกพืชไร่ โดยร้อยละ 19.8 มีที่ดินปลูกพืชไร่ระหว่าง 1-10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 6.8 มีที่ดินปลูกพืชไร่ระหว่าง 11-20 ไร่ และมีเพียงร้อยละ 5.7 มีที่ดินปลูกพืชไร่มากกว่าหรือเท่ากับ 21 ไร่ โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินปลูกพืชไร่ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 38 ไร่ และมีที่ดินปลูกพืชไร่เฉลี่ย 11.46 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดินเลี้ยงสัตว์ พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 18.8 มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเลี้ยงสัตว์ โดยร้อยละ 16.7 ใช้ที่ดินเลี้ยงสัตว์ระหว่าง 1-5 ไร่ และร้อยละ 2.1 ใช้ที่ดินเลี้ยงสัตว์มากกว่าหรือเท่ากับ 6 ไร่ โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเลี้ยงสัตว์ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 25 ไร่ และใช้ที่ดินเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 3.55 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดินทำประมง พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 7.3 มีการใช้ประโยชน์ที่ดินทำประมง โดยร้อยละ 4.1 ใช้ทำประมงระหว่าง 1-2 ไร่ และร้อยละ 1.6 เท่ากันใช้ทำประมงระหว่าง 3-4 ไร่ และ ระหว่าง 5-6 ไร่ โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินทำประมงต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 6 ไร่ และใช้ที่ดินทำประมงเฉลี่ย 2.57 ไร่

รายได้ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 มีรายละเอียดดังนี
ตารางที่ 4.5 รายได้ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

n=192

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ในครัวเรือนทั้งหมด (บาท)	(192)	(100.0)
≤50,000	45	23.4
50,001-100,000	61	31.8
100,001-150,000	43	22.4
150,001-200,000	23	12.0
≥200,001	20	10.4
Minimum = 19,600	Maximum = 580,000	
Mean = 113,659.35	S.D. = 88,196.890	
รายได้ภาคการเกษตร (บาท)	(190)	(99.0)
≤50,000	98	51.0
50,001-100,000	59	30.8
100,001-150,000	17	8.9
150,001-200,000	9	4.7
≥200,001	7	3.6
Minimum = 2,400	Maximum = 488,000	
Mean = 65,893.70	S.D. = 62,798.669	
รายได้นอกภาคการเกษตร (บาท)	(167)	(87.0)
≤50,000	98	51.0
50,001-100,000	50	26.0
100,001-150,000	10	5.3
150,001-200,000	4	2.1
≥200,001	5	2.6
Minimum = 3,500	Maximum = 374,400	
Mean = 52,944.14	S.D. = 55,857.138	

จากตารางที่ 4.5 ผลการศึกษาแสดงรายได้ของหมอดินอาสาประจำตำบล มีรายละเอียด ดังนี้

รายได้ในครัวเรือนทั้งหมด พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 31.8 มีรายได้ในครัวเรือนทั้งหมดระหว่าง 50,001- 100,000 บาท รองลงมาร้อยละ 23.4 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท และมีเพียงร้อยละ 10.4 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 200,001 บาท โดยมีรายได้ต่ำสุด 19,600 บาท สูงสุด 580,000 บาท และมีรายได้ครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 113,659.35 บาท

รายได้ภาคการเกษตร พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 99.0 มีรายได้ภาคการเกษตร โดยร้อยละ 51.0 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท รองลงมาร้อยละ 30.8 มีรายได้ภาคการเกษตรระหว่าง 50,001-100,000 บาท และมีเพียงร้อยละ 3.6 ที่มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 200,001 บาท โดยมีรายได้ต่ำสุด 2,400 บาท สูงสุด 488,000 บาท และมีรายได้ภาคการเกษตรต่อปี เฉลี่ย 65,893.70 บาท

รายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 87.0 มีรายได้นอกภาคการเกษตร โดยร้อยละ 51.0 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท รองลงมาร้อยละ 26.0 มีรายได้ระหว่าง 50,001-100,000 บาท และมีเพียงร้อยละ 2.1 ที่มีรายได้นอกภาคการเกษตรระหว่าง 150,001-200,000 บาท โดยมีรายได้นอกภาคการเกษตรต่ำสุด 3,500 บาท สูงสุด 374,400 บาท และมีรายได้นอกภาคการเกษตรต่อปีเฉลี่ย 52,944.14 บาท

1.3 ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ การได้รับปัจจัยสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดิน การได้รับความรู้และคำแนะนำด้านการพัฒนาที่ดินจากแหล่งต่าง ๆ และแรงจูงใจในการเป็นหมอดินอาสาประจำตำบล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามรายละเอียดดังตารางที่ 4.6-4.9 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 การได้รับปัจจัยสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดินในแต่ละชนิด

n=192

ชนิดรายการของปัจจัยที่ได้รับ*	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. สารเร่ง พด.1	192	100.0
2. สารเร่ง พด.2	192	100.0
3. สารเร่ง พด.3	192	100.0
4. สารเร่ง พด.6	172	89.5
5. สารเร่ง พด.7	172	89.5
6. เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	149	77.6

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n=192

ชนิดรายการของปัจจัยที่ได้รับ*	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
7. ปูนโคโลไมท์	116	60.4
8. หญ้าแฝก	149	77.6
9. กากน้ำตาล	116	60.4
10. ใส่น้ำในไร่นา	62	32.3

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.6 แสดงผลข้อมูลการได้รับปัจจัยสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดินในแต่ละชนิด ของหมอดินอาสาประจำตำบล ปรางค์รายละเอียดดังนี้ หมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 100 ได้รับสารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 ร้อยละ 89.5 ได้รับสารเร่ง พด.6 พด. 7 และมีเพียงร้อยละ 32.3 ได้รับใส่น้ำในไร่นาจากกรมพัฒนาที่ดิน

ตารางที่ 4.7 การได้รับปัจจัยสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดินในแต่ละราย

n=192

รวมชนิดของปัจจัยที่ได้รับ*	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. สารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3	20	10.4
2. สารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7	23	12.0
3. สารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 หญ้าแฝก เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	33	17.2
4. สารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 หญ้าแฝก เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ปูนโคโลไมท์ กากน้ำตาล	54	28.1
5. สารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด. 6 พด.7 หญ้าแฝก เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด กากน้ำตาล ปูนโคโลไมท์ ใส่น้ำในไร่นา	62	32.3
Minimum = 1	Maximum = 5	
Mean = 3.59	S.D. = 1.326	

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.7 แสดงผลข้อมูลการได้รับปัจจัยสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดินแต่ละรายของหมอดินอาสาประจำตำบล ปรากฏรายละเอียดดังนี้ หมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 32.3 ได้รับสารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 หญ้าแฝก เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด กากน้ำตาล ปูนโดโลไมท์ และสระน้ำในไร่นา รองลงมาร้อยละ 28.1 ได้รับสารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 หญ้าแฝก เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด กากน้ำตาล และปูนโดโลไมท์ และมีเพียงร้อยละ 10.4 ที่ได้รับ สารเร่งพด. 1 พด.2 และ พด.3

ตารางที่ 4.8 การได้รับความรู้และคำแนะนำด้านการพัฒนาที่ดินจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ

n=192

แหล่งความรู้	ระดับการได้รับความรู้					— × (S.D)	ความหมาย
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.การฝึกอบรม	40 (20.8)	85 (44.3)	62 (32.3)	5 (2.6)	0 (0.0)	3.83 (0.781)	มาก
2.การศึกษาดูงาน	56 (29.2)	93 (48.4)	35 (18.2)	7 (3.6)	1 (0.5)	4.02 (0.818)	มาก
3.เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน	66 (34.4)	86 (44.8)	29 (15.1)	7 (3.6)	4 (2.1)	4.05 (0.910)	มาก
4.รายการวิทยุโทรทัศน์	2 (1.0)	31 (16.1)	78 (40.6)	71 (37.0)	10 (5.2)	2.70 (0.836)	ปานกลาง
5.รายการวิทยุกระจายเสียง	2 (1.0)	9 (4.7)	37 (19.3)	96 (50.0)	48 (25.0)	2.06 (0.850)	น้อย
6.หอกระจายข่าว	0 (0)	5 (2.6)	30 (15.6)	82 (42.7)	75 (39.1)	1.81 (0.788)	น้อย
7.เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ จดหมายข่าว	13 (6.8)	37 (19.3)	70 (36.5)	50 (26.0)	22 (11.5)	2.83 (1.078)	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม						3.04 (2.741)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 ผลการศึกษาแสดงข้อมูลการได้รับความรู้ และคำแนะนำด้านการพัฒนาที่ดินจากแหล่งต่าง ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบล ในภาพรวมได้รับความรู้ระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.04$) โดยได้รับความรู้คำแนะนำในระดับมากจากเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน การศึกษาดูงาน และการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.05, 4.02$ และ 3.83 ตามลำดับ)

รองลงมาได้รับความรู้ในระดับปานกลางจากสื่อเอกสารแผ่นพับ ไปสเตอร์ จดหมายข่าว และสื่อวิทยุโทรทัศน์ ($\bar{X}=2.83$ และ 2.70 ตามลำดับ)

นอกจากนั้นยังได้รับความรู้ในระดับน้อย จากสื่อวิทยุกระจายเสียง และหอกระจายข่าว ($\bar{X} = 2.06$ และ 1.81 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.9 แรงจูงใจในการเป็นหมอดินอาสาประจำตำบล

n=192

แรงจูงใจในการเป็นหมอดินอาสาประจำตำบล *	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.การได้รับเกียรติยกย่องทางสังคม	122	63.5
2.การได้รับสิ่งของปัจจัยการผลิต	84	43.7
3.การได้รับค่าตอบแทน	30	15.6
4.การได้รับความรู้ใหม่	28	14.5

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.9 ผลการศึกษาแสดงข้อมูลแรงจูงใจในการเป็นหมอดินอาสาประจำตำบล ปรากฏว่าหมอดินอาสาประจำตำบลร้อยละ 63.5 มีแรงจูงใจเป็นหมอดินอาสาจากการได้รับเกียรติยกย่องทางสังคม รองลงมาร้อยละ 43.7 จากการได้รับสิ่งของปัจจัยการผลิต ร้อยละ 15.6 จากการได้รับค่าตอบแทน และมีเพียงร้อยละ 14.5 จากการได้รับความรู้ใหม่ เป็นแรงจูงใจ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำ ประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล
ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ด้าน 1) ด้านการบริหาร
จัดการ ได้แก่ การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่ดิน การเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์
พืชปุ๋ยสด การบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบล 2) ด้านการบริการ ได้แก่ การร่วมจัด
คลินิกเกษตรเคลื่อนที่ การดำเนินงานศูนย์บริการและจุดเรียนรู้งานพัฒนาที่ดินประจำตำบล และ 3)
ด้านการประสานงาน ได้แก่ การเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
และเกษตรกร การวิเคราะห์ข้อมูลตามกิจกรรมแต่ละด้าน มีรายละเอียดตามตารางที่ 4.10-4.12 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล
ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในด้านการบริหารจัดการ

n=192

	ระดับความพึงพอใจ					\bar{x} (S.D.)	ความหมาย
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
ด้านการบริหารจัดการ						2.92 (0.705)	ปานกลาง
ก. การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมการ พัฒนาที่ดิน							
1. การเข้าร่วมการอบรมหมอดิน อาสาประจำตำบล	40 (20.8)	64 (33.3)	64 (33.3)	22 (11.5)	2 (1.0)	3.61 (0.974)	มาก
2. การเข้ารับการศึกษาดูงานนอก สถานที่ของหมอดินอาสาประจำ ตำบล	23 (12.0)	52 (27.1)	64 (33.3)	42 (21.9)	11 (5.7)	3.17 (1.082)	ปานกลาง
3. การจัดทำบัญชีวัสดุการเกษตร และรายงานต่อสถานีพัฒนาที่ดิน	6 (3.1)	33 (17.2)	74 (38.5)	70 (36.5)	9 (4.7)	2.77 (0.896)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n=192

การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน	ระดับความพึงพอใจ					\bar{X} (S.D.)	ความหมาย
	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย		
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด		
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน		
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)		
ข. การเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคาร							
เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด							
4. การจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืช	6	20	56	64	46	2.35	น้อย
ปุ๋ยสด	(3.1)	(10.4)	(29.2)	(33.3)	(24.0)	(1.053)	
5. การเป็นประธานในการดำเนินงาน							
กลุ่มธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ย	3	21	49	69	50	2.26	น้อย
สด	(1.6)	(10.9)	(25.5)	(35.5)	(26.0)	(1.015)	
ค. การบริหารเครือข่ายหมอดิน							
อาสาประจำตำบล							
6. การแต่งตั้งหมอดินอาสาประจำ	15	76	61	31	9	3.29	ปานกลาง
หมู่บ้าน	(7.8)	(39.6)	(31.8)	(16.1)	(4.7)	(0.987)	
7. การประชุมหมอดินอาสาประจำ	12	42	82	46	10	3.00	ปานกลาง
หมู่บ้าน	(6.3)	(21.9)	(42.7)	(24.0)	(5.2)	(0.959)	

จากตารางที่ 4.10 ผลการศึกษา พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบล มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$)

กิจกรรมการเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาที่ดินในเรื่อง การเข้าร่วมการอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) ส่วนการเข้ารับการศึกษาดูงานนอกสถานที่ และการจัดทำบัญชีวัสดุการเกษตรแล้วรายงานต่อสถานี มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$ และ 2.77 ตามลำดับ)

กิจกรรมการบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบล ในเรื่องการแต่งตั้งหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และการประชุมหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน มีความพึงพอใจระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$ และ 3.00 ตามลำดับ)

กิจกรรมเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชไร่ในเรื่องการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชไร่ และการเป็นประธานในการดำเนินงานกลุ่มธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชไร่ มีความพึงพอใจระดับน้อย ($\bar{X} = 2.35$ และ 2.26 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.11 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในด้านการบริการ

n=192

การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน	ระดับความพึงพอใจ					\bar{X} (S.D.)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
ด้านการบริการ						3.17 (0.748)	ปานกลาง
ง.การร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่							
8. การบริการตรวจวิเคราะห์ดิน	13 (6.8)	23 (120)	75 (391)	58 (302)	23 (120)	2.73 (1.113)	ปานกลาง
9. การบริการแจกจ่ายสารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7	33 172	84 438	59 307	12 63	4 21	3.67 (0.903)	มาก
จ.การดำเนินงานศูนย์บริการและจุดเรียนรู้งานพัฒนาที่ดินประจำตำบล							
10. แจกจ่ายสารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7	38 (19.8)	74 (38.5)	62 (32.3)	14 (7.3)	4 (2.1)	3.66 (0.945)	มาก
11. แจกจ่ายปุ๋ยโดโลไมท์	14 (7.3)	39 (20.3)	57 (29.7)	52 (27.1)	30 (15.6)	2.76 (1.158)	ปานกลาง
12. แจกจ่ายเมล็ดพันธุ์พืชไร่	19 (9.9)	45 (23.4)	69 (35.9)	42 (21.9)	17 (8.9)	3.03 (1.099)	ปานกลาง
13. แจกจ่ายกล้าหญ้าแฝก	15 (7.8)	42 (21.9)	70 (36.5)	47 (24.5)	18 (9.4)	2.94 (1.074)	ปานกลาง
14. แจกจ่ายเอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์	15 (7.8)	43 (22.4)	70 (36.5)	45 (23.4)	19 (9.9)	2.94 (1.081)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน	ระดับความพึงพอใจ					\bar{X} (S.D.)	ความหมาย
	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย		
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด		
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน		
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)		
15. สาธิตการทำ และใช้ปุ๋ยหมัก	33	50	82	24	3	3.44	มาก
	(17.2)	(26.0)	(42.7)	(12.5)	(1.6)	(0.969)	
16. สาธิตการทำ และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำ	38	62	77	1	2	3.63	มาก
	(19.8)	(32.3)	(40.1)	(6.8)	(1.0)	(0.911)	
17. สาธิตการทำ และใช้ปุ๋ยพืชสด	23	55	70	30	14	3.22	ปานกลาง
	(12.0)	(28.6)	(36.5)	(15.6)	(7.3)	(1.081)	
18. สาธิตการใช้ปุ๋ยโคโคไมท์	20	42	62	38	30	2.91	ปานกลาง
	(10.4)	(21.9)	(32.3)	(19.8)	(15.6)	(1.207)	
19. สาธิตการผลิต และปลูกหญ้า แฝก	24	63	58	37	10	3.28	ปานกลาง
	(12.5)	(32.8)	(30.2)	(19.3)	(5.2)	(1.075)	
20. สาธิตการใช้ประโยชน์จาก แหล่งน้ำในไร่นา	13	47	67	43	22	2.92	ปานกลาง
	(6.8)	(24.5)	(34.9)	(22.4)	(11.5)	(1.094)	

จากตารางที่ 4.11 ผลการศึกษาความพึงพอใจของหมอดินอาสาประจำตำบลด้านการ
บริการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.17$)

กิจกรรมการร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ ในเรื่องการบริการแจกสารเร่งพด.1 พด.2
พด.3 พด.6 พด.7 หมอดินอาสาประจำตำบลมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) และเรื่อง
การบริการตรวจวิเคราะห์ดิน หมอดินอาสาประจำตำบลมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X}=2.71$)

กิจกรรมการดำเนินงานศูนย์บริการและจุดเรียนรู้การพัฒนาที่ดิน ในเรื่องการแจกจ่าย
สารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 การสาธิตการทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ การสาธิตการทำและใช้
ปุ๋ยหมัก หมอดินอาสาประจำตำบลมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.66$, 3.63 และ 3.44
ตามลำดับ) ส่วนการสาธิตการผลิตและปลูกหญ้าแฝก การสาธิตการทำและใช้ปุ๋ยพืชสด การแจกจ่าย

เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด การแจกจ่ายกล้าหญ้าแฝก การแจกจ่ายเอกสารแผ่นพับ และโปสเตอร์ การ
 สาธิตการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในไร่นา การสาธิตการใช้ปูนโดโลไมท์ และการแจกจ่ายปูน
 โดโลไมท์ หมอดินอาสาประจำตำบลมีความพึงพอใจระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28, 3.22, 3.03,$
 $2.94, 2.94, 2.92, 2.91$ และ 2.76 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.12 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล
 ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในด้านการประสานงาน

n=192

การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน	ระดับความพึงพอใจ					\bar{X} (S.D.)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
ด้านการประสานงาน						2.95	ปานกลาง (0.901)
จ. การเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดิน							
ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง							
ข้อ และเกษตรกร							
21. การประสานงานกับศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลในเรื่องข้อมูลดินและ แผนที่กลุ่มชุดดินระดับตำบล	11 (5.7)	46 (24.0)	60 (31.3)	48 (25.0)	27 (14.1)	2.82 (1.120)	ปานกลาง
22. การประสานงานกับองค์การ บริหารส่วนตำบลด้านการจัดทำ แผนพัฒนาระดับตำบล	11 (5.7)	41 (21.4)	64 (33.3)	47 (24.5)	29 (15.1)	2.78 (1.118)	ปานกลาง
23. การประสานงานกับเกษตรกร ในพื้นที่ด้านการพัฒนาที่ดิน	13 (6.8)	45 (23.4)	87 (45.3)	39 (20.3)	8 (4.2)	3.08 (0.934)	ปานกลาง
24. การเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้าน การพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกร	21 (10.9)	44 (22.9)	77 (40.1)	38 (19.8)	12 (6.3)	3.12 (1.051)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.12 ผลการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการประสานงานของหมอดินอาสาประจำตำบล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$)

กิจกรรมการเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ และเกษตรกร เรื่องการเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกร การประสานงานกับเกษตรกรในพื้นที่ด้านการพัฒนาที่ดิน การประสานงานกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในเรื่องข้อมูลดินและแผนที่กลุ่มชุดดินระดับตำบล และการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการจัดทำแผนพัฒนาระดับตำบล มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12, 3.08, 2.82$ และ 2.78 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.13 สรุปผลความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

การปฏิบัติงาน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านการบริการ	3.17	0.748	ปานกลาง
ด้านการประสานงาน	2.95	0.901	ปานกลาง
ด้านการบริหารจัดการ	2.92	0.705	ปานกลาง
ภาพรวม	3.01	0.784	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.13 สรุปผลรวมการปฏิบัติงานพัฒนาที่ดิน พบว่าหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 มีความพึงพอใจการปฏิบัติงานพัฒนาที่ดินในด้านการบริการ ด้านการประสานงาน ด้านการบริหารจัดการ และในภาพรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17, 2.95, 2.92$ และ 3.01 ตามลำดับ)

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของ หมอดินอาสาประจำตำบล

ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis) โดยกำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

ตารางที่ 4.14 สัญลักษณ์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ตัวแปร	\bar{X}	S.D.
ตัวแปรอิสระ		
X_1 = อายุ (ปี)	50.45	7.984
X_2 = พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)	18.56	16.091
X_3 = จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน (คน)	1.64	0.785
X_4 = รายได้จากการเกษตร (บาท)	65,893.70	62,798.669
X_5 = ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุน (ชนิด)	3.59	1.326
X_6 = ระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ	3.04	2.741
ตัวแปรตาม		
Y = ความพึงพอใจในภาพรวม	3.01	0.784
Y_1 = ความพึงพอใจในงานด้านการบริหารจัดการ	2.92	0.705
Y_2 = ความพึงพอใจในงานด้านการบริการ	3.17	0.748
Y_3 = ความพึงพอใจในงานด้านการประสานงาน	2.95	0.901

ตารางที่ 4.15 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในภาพรวม

	ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	t	Sig
	ค่าคงที่	24.839	2.831	.005
1	อายุ (X_1)	-0.046	-0.657	.512
2	พื้นที่ทำการเกษตร (X_2)	-0.042	-0.481	.631
3	จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน (X_3)	0.202	2.869	.005*
4	รายได้จากการเกษตร (X_4)	-0.013	-0.152	.879
5	ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุน (X_5)	0.218	3.109	.002**
6	ระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ (X_6)	0.280	4.050	.000**
$R^2 = 0.158$		SEE = 12.4156	F = 5.726	Sig of F = 0.000

* มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในภาพรวม ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 15.8 ($R^2 = 0.158$) ในค่าตัวแปรอิสระทั้งหมด 6 ตัวแปร มี 2 ตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความเกี่ยวข้องในทางบวก ได้แก่ ระดับความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุน และมี 1 ตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความเกี่ยวข้องในทางบวก ได้แก่ จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน

ตารางที่ 4.16 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการบริหารจัดการ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig
ค่าคงที่	7.074	2.468	.014
1 อายุ (X_1)	-0.066	-0.940	.349
2 พื้นที่ทำการเกษตร (X_2)	-0.041	-0.477	.634
3 จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน (X_3)	0.215	3.066	.003 **
4 รายได้จากการเกษตร (X_4)	0.061	0.713	.477
5 ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุน (X_5)	0.216	3.091	.002 **
6 ระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ (X_6)	0.265	3.846	.000 **
R ² = 0.164 SEE = 4.0553 F = 5.977 Sig of F = 0.000			

* มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในด้านการบริหารจัดการ ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 16.4 ($R^2 = 0.164$) ในค่าตัวแปรอิสระทั้งหมด 6 ตัวแปร มี 3 ตัวแปรมีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความเกี่ยวข้องในทางบวกได้แก่ ระดับความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุน และจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน

ตารางที่ 4.17 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการบริการ

	ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	t	Sig
	ค่าคงที่	16.769	2.765	.006
1	อายุ (X_1)	-0.035	-0.496	.621
2	พื้นที่ทำการเกษตร (X_2)	-0.044	-0.503	.616
3	จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน(X_3)	0.169	2.369	.019*
4	รายได้จากการเกษตร (X_4)	-0.046	-0.533	.595
5	ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุน (X_5)	0.201	2.823	.005*
6	ระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ (X_6)	0.262	3.733	.000**
$R^2 = 0.131$		SEE = 8.5804	F = 4.612	Sig of F = 0.000

* มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในด้านการบริการ ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 13.1 ($R^2 = 0.131$) ในค่าตัวแปรอิสระทั้งหมด 6 ตัวแปร มี 1 ตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความเกี่ยวข้องในทางบวกได้แก่ ระดับความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ และมี 2 ตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความเกี่ยวข้องในทางบวกได้แก่ ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุน และจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน

ตารางที่ 4.18 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการประสานงาน

	ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	t	Sig
	ค่าคงที่	2.987	1.463	.145
1	อายุ (X_1)	-0.007	-0.098	.922
2	พื้นที่ทำการเกษตร (X_2)	0.025	0.286	.775
3	จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน (X_3)	0.216	2.968	.003**
4	รายได้จากการเกษตร (X_4)	-0.019	-0.215	.830
5	ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุน (X_5)	0.138	1.911	.058
6	ระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ (X_6)	0.197	2.756	.006*
$R^2 = 0.101$		SEE = 2.8894	F = 3.426	Sig of F = 0 .003

* มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในด้านการประสานงานปรากฏว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 10.1 ($R^2 = 0.101$) ในค่าตัวแปรอิสระทั้งหมด 6 ตัวแปร มี 1 ตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความเกี่ยวข้องในทางบวกได้แก่ จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน และมี 1 ตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความเกี่ยวข้องในทางบวกได้แก่ ระดับความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ

สรุป จากการศึกษามี 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ได้แก่ ระดับความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุน และจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสา
ประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

4.1 ปัญหาการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สอบถามปัญหาการดำเนินงานด้านพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสา
ประจำตำบล ในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ซึ่งได้แบ่งปัญหาออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน
การบริหารจัดการ 2) ด้านการบริการ และ 3) ด้านการประสานงาน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม
รายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.19 ปัญหาการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการบริหารจัดการ

n=192

ประเภทของปัญหา	ระดับของปัญหา					— × (S.D.)	ความหมาย
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
ด้านบริหารจัดการ						2.98 (0.672)	ปานกลาง
ก. การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม							
พัฒนาที่ดิน							
1. สถานที่จัดอบรมหมอดินอาสา ประจำตำบลอยู่ไกลจากที่อยู่อาศัย	21 (10.9)	44 (22.9)	91 (47.4)	24 (12.5)	12 (6.3)	3.19 (1.003)	ปานกลาง
2. ค่าตอบแทนในการฝึกอบรม ศึกษาดูงานได้รับน้อย	19 (9.9)	38 (19.8)	56 (29.2)	56 (29.2)	23 (12.0)	2.86 (1.163)	ปานกลาง
3. มีขั้นตอนมากในการจัดทำบัญชี วัสดุการเกษตร	11 (5.7)	30 (15.6)	87 (45.3)	48 (25.0)	16 (8.3)	2.85 (0.975)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ประเภทของปัญหา	ระดับของปัญหา					\bar{X} (S.D.)	ความหมาย
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
ข. การเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคาร							
เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด							
4. ขาดความร่วมมือของเกษตรกร ในการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ยสด	41 (21.4)	55 (28.6)	48 (25.0)	30 (15.6)	18 (9.4)	3.36 (1.242)	ปานกลาง
5. ไม่มีพื้นที่ปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อเก็บ เมล็ดพันธุ์	39 (20.3)	52 (27.1)	37 (19.3)	38 (19.8)	26 (13.5)	3.20 (1.337)	ปานกลาง
6. โรคและแมลงศัตรูพืชทำลายพืช ปุ๋ยสดเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์	9 (4.7)	29 (15.1)	60 (31.3)	61 (31.8)	33 (17.2)	2.58 (1.084)	น้อย
ค. การบริหารเครือข่ายหมอดิน							
อาสาประจำตำบล							
7. เกษตรกรไม่สนใจสมัครเป็น หมอดินอาสา	14 (7.3)	53 (27.6)	65 (33.9)	39 (20.3)	21 (10.9)	3.00 (1.102)	ปานกลาง
8. ขาดความร่วมมือของหมอดิน อาสาประจำหมู่บ้านในการดำเนิน งานด้านการพัฒนาที่ดิน	12 (6.3)	35 (18.2)	78 (40.6)	43 (22.4)	24 (12.5)	2.83 (1.065)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.19 ผลการศึกษาปัญหาการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในด้านการบริหารจัดการ มีปัญหาระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$)

กิจกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาที่ดิน เรื่องสถานที่จัดอบรมอยู่ไกลจากที่อยู่อาศัย ค่าตอบแทนในการฝึกอบรม ศึกษาดูงานได้รับน้อย และการมีขั้นตอนมากในการจัดทำบัญชีวัสดุการเกษตร มีปัญหาระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19, 2.86$ และ 2.85 ตามลำดับ)

กิจกรรมการเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ในปัญหาเรื่องขาดความร่วมมือของเกษตรกรในการจัดตั้งกลุ่มธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ไม่มีพื้นที่ปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ มีปัญหาระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$ และ 3.20 ตามลำดับ) ส่วนปัญหาเรื่องโรคและแมลงศัตรูพืชทำลายพืชปุ๋ยสดเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ มีปัญหาระดับน้อย ($\bar{X} = 2.58$)

กิจกรรมการบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบล ในปัญหาเรื่องเกษตรกรไม่สนใจสมัครเป็นหมอดินอาสา และขาดความร่วมมือของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดิน มีปัญหาระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$ และ 2.83 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.20 ปัญหาการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการบริการ

n=192

ประเภทของปัญหา	ระดับของปัญหา					\bar{X} (S.D.)	ความหมาย
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
ด้านการบริการ						3.17 (0.576)	ปานกลาง
ง. การร่วมจัดคลินิกเกษตรกรเคลื่อนที่							
9. การวิเคราะห์ดินมีหลายขั้นตอน	22 (11.5)	64 (33.3)	69 (35.9)	26 (13.5)	11 (5.7)	3.31 (1.031)	ปานกลาง
10. น้ายวิเคราะห์ดินมีอายุการใช้งานสั้น	25 (13.0)	69 (35.9)	61 (31.8)	26 (13.5)	11 (5.7)	3.36 (1.055)	ปานกลาง
11. ไม่เข้าใจการแปลผลวิเคราะห์ดิน	9 (4.7)	52 (27.1)	60 (31.3)	45 (23.4)	26 (13.5)	2.85 (1.105)	ปานกลาง
12. สารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 ไม่พอแจกจ่าย	22 (11.5)	42 (21.9)	78 (40.6)	29 (15.1)	21 (10.9)	3.07 (1.125)	ปานกลาง
จ. การดำเนินงานศูนย์บริการ และ จุดเรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน							
13. ปูนโดโลไมท์ ไม่พอแจกจ่าย	33 (17.2)	52 (27.1)	58 (30.2)	28 (14.6)	21 (10.9)	3.25 (1.219)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

n=192

ประเภทของปัญหา	ระดับของปัญหา					— × (S.D.)	ความหมาย
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
14. เกษตรกรไม่เข้าใจวิธีการใช้และ อัตราการใช้ปุ๋ยโดโลไมท์	17 (8.9)	44 (22.9)	60 (31.3)	41 (21.4)	30 (15.6)	2.88 (1.189)	ปานกลาง
15. การแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ไม่ทันฤดูปลูก	43 (22.4)	62 (32.3)	44 (22.9)	27 (14.1)	16 (8.3)	3.46 (1.218)	มาก
16. เกษตรกรขาดความรู้วิธีการเพาะ และการปลูกหญ้าแฝก	14 (7.3)	49 (25.5)	66 (34.4)	41 (21.4)	22 (11.5)	2.95 (1.106)	ปานกลาง
17. เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ ไม่พอแจกจ่าย	21 (10.9)	39 (20.3)	78 (40.6)	39 (20.3)	15 (7.8)	3.06 (1.076)	ปานกลาง
18. วัสดุใช้ทำปุ๋ยหมักมักขาดแคลน	22 (11.5)	56 (29.2)	54 (28.1)	40 (20.8)	20 (10.4)	3.10 (1.171)	ปานกลาง
19. กากน้ำตาลใช้ทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำมี ราคาแพง	67 (34.9)	72 (37.5)	36 (18.8)	9 (4.7)	8 (4.2)	3.94 (1.049)	มาก
20. การไถกลบพืชปุ๋ยสดยาก มีการ ไถหลายครั้ง	16 (8.3)	30 (15.6)	85 (44.3)	47 (24.5)	14 (7.3)	2.93 (1.013)	ปานกลาง
21. ปุ๋ยโดโลไมท์บรรจุถุงที่มีน้ำ หนักมากไม่สะดวกต่อการนำไปใช้	20 (10.4)	58 (30.2)	58 (30.2)	30 (15.6)	26 (13.5)	3.08 (1.190)	ปานกลาง
22. ปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เกษตร กรรม รบกวณพืชหลัก เป็นที่อยู่ อาศัยโรค และศัตรูพืช	7 (3.6)	19 (9.9)	50 (26.0)	79 (41.1)	37 (19.3)	2.37 (1.020)	น้อย
23. น้ำจากแหล่งน้ำในไร่นาไม่พอ เพียงใช้ในฤดูแล้ง	90 (46.9)	49 (25.5)	30 (15.6)	14 (7.3)	9 (4.7)	4.02 (1.159)	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่าหมอดินอาสาประจำตำบลมีปัญหาด้านการบริการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$)

กิจกรรมการร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ มีปัญหาเรื่องน้ำยาที่ใช้วิเคราะห์ดินมีอายุการใช้งานสั้น การวิเคราะห์ดินมีหลายขั้นตอน สารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 ไม่พอแจกจ่าย และการไม่เข้าใจการแปลผลวิเคราะห์ดิน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36, 3.31, 3.07$ และ 2.85 ตามลำดับ)

กิจกรรมการดำเนินงานศูนย์บริการ และจุดเรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดินประจำตำบล มีปัญหาในเรื่องน้ำจากแหล่งน้ำในไร่นาไม่พอเพียงในฤดูแล้ง กากน้ำตาลที่ใช้ทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำมีราคาแพง การแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดไม่ทันฤดูปลูก มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02, 3.94$ และ 3.46 ตามลำดับ) ส่วนปัญหาในเรื่องปุ๋ยอินทรีย์ที่ไม่พอแจกจ่าย วัสดุที่ใช้ทำปุ๋ยหมักหมักขาดแคลน ปุ๋ยอินทรีย์ที่บรรจุถุงที่มีน้ำหนักมากไม่สะดวกต่อการนำไปใช้ เอกสารแผ่นพับโปสเตอร์ไม่พอแจกจ่าย เกษตรกรขาดความรู้การเพาะและปลูกหญ้าแฝก การไถกลบพืชปุ๋ยสดยาก ต้องมีการไถหลายครั้ง เกษตรกรไม่เข้าใจการใช้และอัตราการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25, 3.10, 3.08, 3.06, 2.95, 2.93$ และ 2.88 ตามลำดับ) ส่วนในเรื่องการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เกษตรกรรม เป็นการรบกวนพืชหลัก และยังเป็นที่อยู่อาศัยของโรคและศัตรูพืช มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.37$)

ตารางที่ 4.21 ปัญหาการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการประสานงาน

n=192

ประเภทของปัญหา	ระดับของปัญหา					\bar{X} (S.D.)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
ด้านการประสานงาน						3.36 (0.910)	ปานกลาง
จ. การเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดิน ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกร							
24. หมอดินอาสาประจำตำบลไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลดินและแผนที่กลุ่มชุดดินระดับตำบล	29 (15.1)	46 (24.0)	68 (35.4)	33 (17.2)	16 (8.3)	3.20 (1.146)	ปานกลาง
25. ขาดการประสานงาน การมีส่วนร่วมงานด้านพัฒนาที่ดินกับหน่วยงานในพื้นที่	64 (33.3)	46 (24.0)	37 (19.3)	28 (14.6)	17 (8.9)	3.58 (1.319)	มาก
26. เกษตรกรในพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาที่ดิน	36 (18.8)	46 (24.0)	67 (34.9)	29 (15.1)	14 (7.3)	3.31 (1.156)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.21 พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลมีปัญหาการประสานงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$)

กิจกรรมการเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกับเกษตรกร ในเรื่องขาดการประสานงานการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินกับหน่วยงานในพื้นที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) และเกษตรกรในพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาที่ดิน หมอดินอาสาไม่เข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลดินและแผนที่กลุ่มชุดดินระดับตำบล มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$ และ 3.20 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.22 สรุปปัญหาการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

ประเภทปัญหา	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
ด้านการประสานงาน	3.36	0.910	ปานกลาง
ด้านการบริการ	3.17	0.576	ปานกลาง
ด้านการบริหารจัดการ	2.98	0.672	ปานกลาง
ภาพรวม	3.17	0.719	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.22 สรุปผลรวมปัญหาการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดิน พบว่าหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 มีปัญหาการดำเนินงานพัฒนาที่ดินในด้านการประสาน ด้านการบริการ ด้านการบริหารจัดการ และในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 3.36 , 3.17 , 2.98 และ 3.17 ตามลำดับ)

4.2 ข้อเสนอแนะ การดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการบริการ และ 3) ด้านการประสานงาน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.23 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการบริหารจัดการ

n=192

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาที่ดิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ด้านการบริหารจัดการ	112	58.3
การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาที่ดิน		
-ควรมีการอบรมในพื้นที่ และช่วงเวลาการอบรมไม่ควรตรงกับฤดูกาลเพาะปลูก	54	28.1
-เพิ่มงบประมาณค่ายานพาหนะเดินทางในการอบรม ศึกษา ดูงานนอกสถานที่ของหมอดินอาสา	61	31.7
-ลดรายละเอียด ขั้นตอนของการทำบัญชีเบิกจ่ายวัสดุ การเกษตร ของปัจจัยที่สนับสนุน	32	16.6
การเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด		
-กรมพัฒนาที่ดินควรมีหลักการที่ชัดเจน และจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดตั้งกลุ่มธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดให้เป็น รูปธรรมมากขึ้น	45	23.4
-ควรมีการรับซื้อเมล็ดพันธุ์จากกลุ่มธนาคารเมล็ดพันธุ์	36	18.7
การบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบล		
-การประชาสัมพันธ์งานพัฒนาที่ดินโดยใช้สื่อวิทยุชุมชน ท้องถิ่น และจดหมายข่าวหมอดินอย่างต่อเนื่อง	24	12.5
-จัดให้มีการประชุมหมอดินอาสาภายในตำบลอย่างน้อย ปีละ 2 ครั้ง	26	13.5

จากตารางที่ 4.23 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินด้านบริหารจัดการใน
กิจกรรมการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาที่ดิน พบว่าหมอดินอาสาร้อยละ 31.7 เสนอแนะว่าควรมี
การเพิ่มงบประมาณค่ายานพาหนะเดินทางในการอบรม และการศึกษาดูงานนอกสถานที่ รองลงมา
ร้อยละ 28.1 เสนอแนะว่าควรจัดให้มีการอบรมในพื้นที่ และช่วงเวลาอบรมควรไม่ตรงกับฤดูกาล
เพาะปลูก และร้อยละ 16.6 เสนอแนะให้ลดรายละเอียด และขั้นตอนของการทำบัญชีเบิกจ่ายวัสดุ
การเกษตรของปัจจัยที่สนับสนุน

กิจกรรมการเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด หมอคิดอาสา ร้อยละ 23.4 เสนอแนะให้กรมพัฒนาที่ดินควรมีหลักการที่ชัดเจน และจัดสรรงบประมาณในการจัดตั้งกลุ่มธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น และร้อยละ 18.7 เสนอแนะว่าควรมีการรับซื้อเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดจากกลุ่มธนาคารเพื่อจะได้มีทุนดำเนินต่อไป

กิจกรรมการบริหารเครือข่ายหมอคิดอาสาประจำตำบล หมอคิดอาสา ร้อยละ 13.5 เสนอแนะว่าควรจัดให้มีการประชุมหมอคิดอาสาภายในตำบลอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และร้อยละ 12.5 เสนอแนะว่าควรมีการประชาสัมพันธ์งานพัฒนาที่ดิน โดยใช้สื่อวิทยุชุมชนท้องถิ่น และจดหมายข่าวหมอคิดอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.24 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการบริการ

n=192

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาที่ดิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ด้านการบริการ	121	63.0
การร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่		
- จัดหาหน่วยวิเคราะห์ดินให้กับหมอดินอาสาประจำตำบล อย่างต่อเนื่อง	46	23.9
- ควรมีการอบรมเข้มการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ดิน และการ แปลผลการวิเคราะห์ พร้อมกับคำแนะนำหลังการวิเคราะห์	36	18.7
- จัดคลินิกดินเคลื่อนที่ในพื้นที่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง	25	13.0
การดำเนินงานศูนย์บริการและจุดเรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ประจำตำบล		
- เร่งรัดการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดก่อนฤดูการปลูก พืชหลัก ประมาณ 2 เดือน	78	40.6
- ปูนโดโลไมท์ควรบรรจุน้ำหนักถุงละ 25 กก.	56	29.1
- การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้การเพาะและปลูกหญ้าแฝก อย่างถูกต้องให้กับเกษตรกร	42	21.8
- แนะนำแหล่งกักน้ำตลที่มีราคาถูก และส่งเสริมพืชทดแทน	63	32.8
- ควรจัดหาปัจจัยสารเร่ง พด.ต่าง ๆ ให้พอเพียง และทันกับ ความต้องการของเกษตรกร โดยเน้นในพื้นที่ที่ต้องการมาก	54	28.1
- การดำเนินงานเน้นการมีส่วนร่วมกับหมอดินอาสาประจำ หมู่บ้านและเกษตรกรในพื้นที่	22	11.4

จากตารางที่ 4.24 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินด้านการบริการ ในกิจกรรม
การร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ โดยหมอดินอาสา ร้อยละ 23.9 เสนอแนะว่าควรจัดหาหน่วย
วิเคราะห์ดินให้กับหมอดินอาสาประจำตำบลอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 18.7 เสนอแนะว่าควรมีการ
อบรมเข้มการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ดิน การแปลผล พร้อมกับคำแนะนำหลังการวิเคราะห์ และ
ร้อยละ 13.0 เสนอแนะว่าควรมีการจัดคลินิกดินเคลื่อนที่ในพื้นที่ของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

สำหรับกิจกรรมการดำเนินงานศูนย์บริการและจุดเรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดินประจำตำบล หมอหินอาสาร้อยละ 40.6 เสนอแนะว่าควรเร่งรัดสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดก่อนฤดูการปลูกพืชหลักประมาณ 2 เดือน ร้อยละ 32.8 เสนอแนะว่าควรแนะนำแหล่งกักน้ำตลที่ราคาถูก และส่งเสริมใช้พืชทดแทน ร้อยละ 29.1 เสนอแนะว่าปูนโดโลไมท์ควรบรรจุถุงที่มีน้ำหนัก 25 กิโลกรัม เพราะง่ายต่อการขนส่ง ร้อยละ 28.1 เสนอแนะว่าควรจัดหาสารเร่ง พด. ต่าง ๆ ให้พอเพียงและทันกับความต้องการของเกษตรกร โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความต้องการมาก ร้อยละ 21.8 เสนอแนะว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้อย่างถูกต้องเกี่ยวกับการเพาะและปลูกหญ้าแฝกแก่เกษตรกรทั่วไป และร้อยละ 11.4 เสนอแนะว่าควรมีการดำเนินงานเน้นการมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านและเกษตรกรในพื้นที่

ตารางที่ 4.25 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ด้านการประสานงาน

n=192

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการประสานงาน	109	56.7
การเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรในพื้นที่		
-ควรจัดมีการอบรมเข้มในเรื่องข้อมูลดิน แผนที่กลุ่มชุดดิน และแนวทางการจัดการดินในระดับตำบล	44	22.9
-จัดอบรมหลักสูตรการเป็นวิทยากรหมอดินอย่างต่อเนื่อง	23	11.9
-สถานีพัฒนาที่ดินควรทำหนังสือแจ้งเรื่องหมอดินอาสาประจำตำบล แก่องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอ และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ให้ทราบ	68	35.4

จากตารางที่ 4.25 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินด้านการประสานงานในกิจกรรมการเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรในพื้นที่ หมอดินอาสาร้อยละ 35.4 เสนอแนะว่าให้สถานีพัฒนาที่ดินทำหนังสือแจ้งเรื่องหมอดินอาสาประจำตำบล แก่องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ให้ทราบ ร้อยละ 22.9 เสนอแนะว่าควรมีการอบรมเข้มในเรื่องข้อมูลดิน แผนที่กลุ่มชุดดินและแนวทางการจัดการดินในระดับตำบล และร้อยละ 11.9 เสนอแนะว่าควรมีการจัดอบรมหลักสูตรการเป็นวิทยากรหมอดิน เพื่อเป็นการเพิ่มความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่หมอดินอาสาประจำตำบลอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

กรมพัฒนาที่ดินดำเนินงานพัฒนาที่ดินให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเป็นหน่วยงานหลักในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่ปลอดภัยมั่นคง จึงกำหนดยุทธศาสตร์การให้เกษตรกรเข้าถึงบริการงานพัฒนาที่ดิน โดยมุ่งเน้นการขยายโอกาสให้เกษตรกรและประชาชนทั่วไปเข้าถึงบริการของรัฐอย่างทั่วถึง กรมพัฒนาที่ดินจึงสร้างเครือข่ายอาสาสมัครเพื่อเข้าร่วมงานพัฒนาที่ดินเรียกว่า หมอดินอาสา ซึ่งเริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมา และร่วมดำเนินงานการพัฒนาที่ดินในพื้นที่มาจนถึง ปี พ.ศ.2549 ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป ในที่นี้จะกล่าวถึงสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะของการวิจัยดังกล่าว

1.สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

1.1.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

1.1.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

1.1.4 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของหมอดินอาสาประจำตำบลที่ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรในการวิจัย

หมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ประกอบด้วย จังหวัดน่าน แพร่ พะเยา และจังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ.2549 จำนวน 368 ราย

1.2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 192 คน ซึ่งคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยสูตรของ Taro Yamane กำหนดค่านัยสำคัญที่ 0.05 เนื่องจากหมอดินอาสาประจำตำบลในแต่ละจังหวัดมีจำนวนไม่เท่ากัน ผู้วิจัยจึงสุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัด อำเภอ ตำบล ตามสัดส่วน ร้อยละ 52 จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีการจับฉลาก

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปใช้ มีการทดสอบความถูกต้องของเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ร่วมงาน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษา เพื่อตรวจและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยนำไปทดลองใช้เก็บข้อมูลประชากรในการศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 ราย และนำคำตอบจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ระดับความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล และตอนที่ 3 ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล มาวิเคราะห์แต่ละตอน เพื่อหาค่า reliability coefficient ตามวิธีของ Creonbach โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach s alpha) คือ 0.8233 0.9131 และ 0.8481 ตามลำดับ

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองในช่วงเดือน มกราคม ถึงเดือน เมษายน พ.ศ. 2550 โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นอธิบาย และมอบให้กับกลุ่มตัวอย่าง คือหมอดินอาสาประจำตำบลในแต่ละจังหวัดที่มีการจัดอบรมประจำปี แล้วให้ส่งกลับมายังผู้วิจัยทาง ไปรษณีย์

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการประมวลผล สำหรับสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1) วิเคราะห์ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 โดยวิธีการแจกแจงความถี่ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) วิเคราะห์ระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน และระดับปัญหาของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 โดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 โดยใช้ค่าสถิติถดถอยพหุ (multiple regression)

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

1) ปัจจัยทางสังคม พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.45 ปี จบระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร 2 กลุ่มคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) กับกลุ่มเกษตรกร

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ พบว่า หมอดินอาสาประจำตำบลมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.42 คน จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 1.64 คน มีอาชีพหลักในการทำนา มีอาชีพรอง 2 อาชีพ ส่วนใหญ่ทำสวนและรับจ้าง มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 18.56 ไร่ ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการทำนา ในรอบปีที่ผ่านมามีรายได้ในครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 113,659.35 บาทต่อปี

3) ปัจจัยอื่น ๆ พบว่าหมอดินอาสาประจำตำบลส่วนใหญ่ได้รับปัจจัยสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดินจำพวก สารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และกล้าหญ้าแฝก นอกจากนี้การได้รับความรู้และคำแนะนำด้านการพัฒนาที่ดิน หมอดินอาสาประจำตำบลส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของสถานีพัฒนาที่ดิน และจากการเข้ารับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน หมอดินอาสาประจำตำบลส่วนใหญ่มีแรงจูงใจในการเป็นหมอดินจากการได้รับเกียรติยกย่องทางสังคม

1.3.2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 ในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า กิจกรรมการเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาที่ดิน เรื่องการเข้าร่วมอบรม หมอดินอาสาประจำตำบลมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด เรื่องการจัดตั้งธนาคาร และการเป็นประธานในการดำเนินงานกลุ่มธนาคาร หมอดินอาสาประจำตำบลมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

2) ด้านการบริการ พบว่า กิจกรรมการร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ เรื่องการบริการแจกจ่ายสารเร่ง พด.ต่าง ๆ และกิจกรรมการดำเนินงานศูนย์บริการและจุดเรียนรู้งานพัฒนา

ที่ดินประจำตำบล เรื่องการแจกจ่ายสารเร่ง พด.ต่าง ๆ การสาธิตการทำและใช้ปุ๋ยหมัก การสาธิตการทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หมอดินอาสาประจำตำบลมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ส่วนการสาธิตการผลิตและปลูกหญ้าแฝก การสาธิตการทำและใช้ปุ๋ยพืชสด การแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด การแจกจ่ายกล้าหญ้าแฝก การแจกจ่ายเอกสารแผ่นพับและโปสเตอร์ การสาธิตการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในไร่นา การสาธิตการใช้ปูนโดโลไมท์ และการแจกจ่ายปูนโดโลไมท์ หมอดินอาสาประจำตำบลมีความพึงพอใจระดับปานกลาง

3) ด้านการประสานงาน พบว่า กิจกรรมการเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดิน ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกษตรกร เรื่องการเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกร การประสานงานกับเกษตรกรในพื้นที่ด้านการพัฒนาที่ดิน การประสานงานกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในเรื่องข้อมูลดินและแผนที่กลุ่มชุดดินระดับตำบล และการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการจัดทำแผนพัฒนาระดับตำบล หมอดินอาสาประจำตำบลมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.3.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการและด้านการบริการ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ได้แก่ ระดับความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดิน และจำนวนแรงงานในครัวเรือน

2) ด้านการประสานงาน พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ได้แก่ จำนวนแรงงานในครัวเรือน และระดับความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ

1.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล ในด้านต่าง ๆ พบว่า

1) ด้านบริหารจัดการ พบว่า ในกิจกรรมการเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาที่ดินในเรื่องสถานที่จัดอบรมอยู่ไกลจากที่อยู่อาศัย ค่าตอบแทนในการอบรม และศึกษาดูงานได้รับน้อย และมีขั้นตอนมากในการจัดทำบัญชีวัสดุการเกษตร มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ทั้งนี้หมอดินอาสา มีข้อเสนอแนะว่า ควรเพิ่มงบประมาณค่ายานพาหนะในการอบรมและศึกษาดูงาน ควรมีการอบรมในพื้นที่ และช่วงเวลาการอบรมไม่ควรตรงกับฤดูกาลเพาะปลูก และควรลดรายละเอียดขั้นตอนของการทำบัญชีเบิกจ่ายวัสดุการเกษตร

กิจกรรมการเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ในเรื่องขาดความร่วมมือของเกษตรกรในการจัดตั้งกลุ่มธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ไม่มีพื้นที่ปลูกพืชปุ๋ยสด เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องของโรคและแมลงศัตรูพืชทำลายพืชปุ๋ยสดเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์นั้นมีปัญหาระดับน้อย ทั้งนี้หมอดินอาสา มีข้อเสนอแนะว่า กรมพัฒนาที่ดินควรมีหลักการที่ชัดเจน และจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดตั้งกลุ่มธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และควรมีการรับซื้อเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดจากกลุ่มธนาคารเมล็ดพันธุ์ เพื่อกลุ่มจะได้มีทุนในการดำเนินงานต่อไป

กิจกรรมการบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบล พบว่า เกษตรกรไม่สนใจสมัครเป็นหมอดินอาสา และขาดความร่วมมือของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดิน มีปัญหาระดับปานกลาง ทั้งนี้หมอดินอาสา มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์งานพัฒนาที่ดิน โดยใช้สื่อวิทยุชุมชนท้องถิ่น และจดหมายข่าวหมอดินอย่างต่อเนื่อง และควรมีกิจกรรมจัดการประชุมเครือข่ายหมอดินอาสาภายในตำบลอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

2) ด้านการบริการ พบว่า กิจกรรมการร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ ปัญหาเรื่องน้ำที่ใช้วิเคราะห์ดินมีอายุการใช้งานสั้น การวิเคราะห์ดินมีหลายขั้นตอน สารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 ไม่พอแจกจ่าย และการไม่เข้าใจการแปลผลวิเคราะห์ดิน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง หมอดินอาสาเสนอแนะว่า ควรจัดหาถ่ายวิเคราะห์ดินให้กับหมอดินอาสาประจำตำบลอย่างต่อเนื่อง ควรมีการอบรมเข้มการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ดิน และการแปลผลการวิเคราะห์ พร้อมกับคำแนะนำหลังการวิเคราะห์ และจัดคลินิกเคลื่อนที่ในพื้นที่เกษตรอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมการดำเนินงานศูนย์บริการและจุดเรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดินประจำตำบล ในเรื่องน้ำจากแหล่งน้ำในไร่นาไม่พอเพียงใช้ในฤดูแล้ง กากน้ำตาลที่ใช้ทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำมีราคาแพง การแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดตามไม่ทันฤดูปลูก มีปัญหาอยู่ในระดับมาก หมอดินอาสาให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเร่งรัดการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดก่อนฤดูกาลปลูกพืชหลัก ประมาณ 2 เดือน และควรแนะนำแหล่งกากน้ำตาลที่มีราคาถูกและส่งเสริมพืชทดแทนกากน้ำตาลใช้ทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ส่วนเรื่องปุ๋ยโดโลไมท์ไม่พอแจกจ่าย เกษตรกรไม่เข้าใจวิธีการและอัตราการใช้ปุ๋ยโดโลไมท์ ปุ๋ยโดโลไมท์บรรจุถุงที่มีน้ำหนักมากไม่สะดวกต่อการนำไปใช้ เกษตรกรขาดความรู้วิธีการเพาะและการปลูกหญ้าแฝก เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ไม่พอแจกจ่าย วัสดุทำปุ๋ยหมักมีขาดแคลน การไถกลบพืชปุ๋ยสดอาจต้องมีการไถหลายครั้ง มีปัญหาระดับปานกลาง ทั้งนี้หมอดินอาสาเสนอแนะว่า ปุ๋ยโดโลไมท์ควรบรรจุถุงขนาด 25 กิโลกรัม มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้การเพาะและปลูกหญ้าแฝกอย่างถูกต้องแก่เกษตรกร และควรมีการดำเนินงานเน้นการมีส่วนร่วม

ร่วมกับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านและเกษตรกรในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เกษตรกร เป็นการรบกวนพืชหลักและยังเป็นที่อยู่อาศัยของโรคพืชและศัตรูพืช มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

3) ด้านการประสานงาน พบว่า กิจกรรมการเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดิน ประสานงานกับหน่วยที่เกี่ยวข้องและเกษตรกร ในเรื่อง ขาดการประสานงานการมีส่วนร่วมงานด้านการพัฒนาที่ดินกับหน่วยงานในพื้นที่ มีปัญหาในระดับมาก หมอดินอาสาเสนอแนะว่า สถานีพัฒนาที่ดินควรทำหนังสือแจ้งเรื่องหมอดินอาสาประจำตำบล แก่องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอ และกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ให้ทราบ

ส่วนในเรื่องเกษตรกรในพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาที่ดิน และหมอดินอาสาประจำตำบลไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลดิน และแผนที่กลุ่มชุดดินระดับตำบล มีปัญหาในระดับปานกลาง หมอดินอาสาเสนอแนะว่าควรมีการจัดอบรมในเรื่องข้อมูลดิน แผนที่กลุ่มชุดดิน และแนวทางการจัดการดินในระดับตำบล และควรจัดอบรมหลักสูตรการเป็นวิทยากรหมอดินในระดับตำบลอย่างต่อเนื่อง

2. อภิปรายผล

2.1 ปัจจัยทางสังคมของหมอดินอาสาประจำตำบล เกี่ยวกับระดับความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ยังมีมากก็จะทำให้หมอดินอาสาที่มีความรู้และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะ การฝึกอบรม การศึกษาคูงาน และการได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ทำให้หมอดินอาสาที่มีระดับความรู้มากขึ้น ที่มีความสอดคล้องผลการศึกษาของ บุญมัน ธนาสุภวัฒน์ (2537:159) พบว่า ระดับการศึกษา และการได้รับความรู้คำแนะนำ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในงาน ในขณะที่ เทวินทร์ รวมสุขนิรันดร์ (2546:56) พบว่า ระดับความรู้ที่หมอดินอาสาประจำตำบลได้รับ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมงานพัฒนาที่ดิน

2.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำตำบล พบว่า

2.2.1 จำนวนแรงงานในครัวเรือน ยังมีแรงงานมาก ทำให้หมอดินอาสาที่มีจำนวนแรงงานในการปฏิบัติงานการเกษตรในไร่นาของตนเองมากขึ้น จึงมีเวลาในการปฏิบัติงานให้กับกรมพัฒนาที่ดินทำให้มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญมัน ธนาสุภวัฒน์ (2537:159) พบว่า จำนวนสมาชิกที่รับผิดชอบ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในงาน ในขณะที่ สุเทพ ประสาทเขตวิทย์ (2546:57) พบว่า แรงงานใน

การขนส่งผลผลิต เป็นปัจจัยต่อความพึงพอใจในการปลูกข้าวโพดหวาน แบบมีสัญญาผูกพันของเกษตรกร

2.2.2 ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดิน ยังได้รับการสนับสนุนวัสดุการผลิตเพื่อการเกษตร หมอดินอาสาที่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานพัฒนาที่ดิน โดยเฉพาะด้านการบริการ กิจกรรมการบริการแจกจ่ายสารเร่ง การสาธิตการทำและใช้ปุ๋ยหมัก และการสาธิตการทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ เทวินทร์ รวมสุขนิรันดร์ (2546:56) พบว่า การได้รับการสนับสนุนนโยบายจากกรมพัฒนาที่ดินมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดแพร่ ในขณะที่ สุเทพ ประสาทเขตวิทย์ (2546:57) พบว่า แหล่งข้อมูลข่าวสาร เป็นปัจจัยต่อความพึงพอใจในการปลูกข้าวโพดหวาน แบบมีสัญญาผูกพันของเกษตรกรในอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

2.3 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล พบว่า

2.3.1 ด้านการบริหารจัดการ ประเด็นเกี่ยวกับ

1) การเข้ารับการอบรม หมอดินอาสาที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะการอบรมเป็นการเพิ่มความรู้ใหม่ ๆ ให้กับหมอดินอาสาที่สามารถนำไปปฏิบัติงานพัฒนาที่ดินในพื้นที่ชุมชนของตน และการพบปะสอบถามวิทยากรโดยตรง มีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริงและทดลอง การได้พบปะกับเพื่อนร่วมงานที่จะได้แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันก่อให้เกิดความพึงพอใจในงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญมัน ธนาสุวัฒน์ (2537:155-163) พบว่า การรับรู้ปัจจัยต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานมากขึ้น

2) การเป็นแกนนำการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด การเป็นประธานในการดำเนินงานกลุ่มธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด หมอดินอาสาที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย สาเหตุอันเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐยังไม่มีแนวทางในการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

2.3.2 ด้านการบริการ ประเด็นเกี่ยวกับ

การร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ หมอดินอาสาที่มีความพึงพอใจระดับมากในการบริการแจกจ่ายสารเร่ง พด. ต่าง ๆ ส่วนการดำเนินงานศูนย์บริการและจุดเรียนรู้พัฒนาที่ดินประจำตำบลในการแจกจ่ายสารเร่ง พด.ต่าง ๆ การสาธิตการทำและใช้ปุ๋ยหมัก การสาธิตการทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำชีวภาพ หมอดินอาสาประจำตำบลมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการที่หมอดินอาสามีอาชีพหลักในการทำนาจึงมีความจำเป็นต้องการปรับปรุงบำรุงดินเพื่อที่จะพัฒนาที่ดินของตนเองให้มีความอุดมสมบูรณ์ และความต้องการของเกษตรกรให้หมอดินอาสา

ถ่ายทอดความรู้ด้านการปรับปรุงดินให้กับเกษตรกรในพื้นที่ ทำให้หมอดินอาสามีความพึงพอใจในการบริการ

2.3.3 ด้านการประสานงาน ประเด็นเกี่ยวกับ

การเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกร การประสานงานกับเกษตรกรในพื้นที่ด้านการพัฒนาที่ดิน การประสานงานกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการจัดทำแผนพัฒนาระดับตำบล หมอดินอาสาที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตามหมอดินอาสายังไม่มีความพึงพอใจในระดับตำบล เนื่องจากหน่วยงานในพื้นที่ยังไม่ทราบรายละเอียดหมอดินอาสาประจำตำบล และหมอดินอาสาขาดความมั่นใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ระดับความรู้ที่มีอยู่ และหมอดินอาสาส่วนใหญ่มีอาชีพด้านการเกษตรกรรมซึ่งมีอาชีพหลักทำนา แรงงานที่มีอยู่น้อย ทำให้ไม่มีเวลาร่วมกิจกรรมการพัฒนาที่ดินกับหน่วยงานอื่น ๆ และกับเกษตรกรในพื้นที่

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ปัญหาการบริหารจัดการ กิจกรรมการเข้าร่วมดำเนินงานพัฒนาที่ดินในเรือนสถานที่จัดอบรมอยู่ไกลจากที่อยู่อาศัย ค่าตอบแทนยานพาหนะในการอบรม และศึกษาดูงานได้รับน้อยนั้น สถานีพัฒนาที่ดินควรดำเนินงานจัดอบรมหมอดินอาสาในพื้นที่เพื่อลดค่าใช้จ่ายค่ายานพาหนะ และย่นระยะทางของหมอดินอาสา การมีขั้นตอนมากในการจัดทำบัญชีวัสดุ การเกษตรดั่งนั้นกรมพัฒนาที่ดินควรปรับปรุงแบบฟอร์มการเบิกจ่ายวัสดุให้กระชับ โดยลดรายละเอียดที่ไม่จำเป็นลง และการเผยแพร่ความรู้การพัฒนาที่ดินควรดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เน้นการใช้สื่อต่าง ๆ ได้แก่สื่อบุคคล เช่น เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินออกไปให้คำแนะนำความรู้ การสาริตและทำแปลงจุดเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การใช้สื่อแบบกลุ่มเน้น การฝึกอบรม การศึกษาดูงานนอกสถานที่การรณรงค์ และจัดนิทรรศการ นอกจากนั้นแล้วการใช้สื่อแบบมวลชน เช่น การออกรายการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ เป็นต้น

3.1.2 ปัญหาด้านการบริการ เรื่องน้ำจากแหล่งน้ำในไร่นาไม่พอเพียงใช้ในฤดูแล้ง นั้น เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินควรพิจารณาพื้นที่ที่จะดำเนินการขุดแหล่งน้ำให้เหมาะสม

กักน้ำตลิ่งที่ใช้ทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำมีราคาแพง ควรจัดแสงสว่างวัสดุทดแทนที่มี อยู่ในท้องถิ่นนำมาใช้เป็นประโยชน์ เช่น น้ำตาลทรายแดง อ้อย น้ำมะพร้าว เป็นต้น

การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดมาไม่ทันฤดูปลูก เนื่องจากสถานีพัฒนา ที่ดินได้รับเมล็ดพันธุ์ล่าช้า กรมพัฒนาที่ดินควรตั้งงบประมาณเหลือมือปี หรือจัดสรรงบประมาณใน การจัดซื้อเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดให้เร็วขึ้น โดยสำรวจความต้องการของเกษตรกรและดำเนินการ จัดซื้อเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดไว้ล่วงหน้าในช่วงเดือนธันวาคมหรือเดือนมกราคม เพื่อทันต่อการ ดำเนินงานส่งเสริมใช้ปุ๋ยอินทรีย์

3.1.3 ด้านการประสานงาน ในประเด็นขาดการประสานงานการมีส่วนร่วมงาน ด้านการพัฒนาที่ดินกับหน่วยงานในพื้นที่ สถานีพัฒนาที่ดินควรทำหนังสือแจ้งประชาสัมพันธ์เรื่อง หมออดินอาสาและบทบาทหน้าที่ แก่สำนักงานเกษตรอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

หมออดินอาสาประจำตำบลไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลดิน และแผนที่ กลุ่มชุดดินระดับตำบล จึงควรจัดอบรมให้ความรู้ข้อมูลดิน การอ่านการใช้แผนที่ดิน และการ จัดการทรัพยากรดินในระดับตำบล อย่างต่อเนื่อง

เกษตรกรในพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาที่ดิน เจ้าหน้าที่พัฒนา ที่ดิน และหมออดินอาสาประจำตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์งานพัฒนาที่ดิน และร่วมดำเนินงาน แบบบูรณาการกับเกษตรกรในพื้นที่เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายในระดับตำบล และช่วยให้เกิด กระตุ้นการทำงานพัฒนาที่ดินอย่างเต็มที่ และเป็นรูปธรรม ที่จะช่วยเหลือทางราชการอย่างมี ประสิทธิภาพ ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินควรกำหนดแผนงานพัฒนาหมออดิน และกรอบบุคลากรที่ทำงาน ด้านหมออดินอาสาในระดับกรมให้ชัดเจน รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการ ดำเนินงาน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรจะศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจการปฏิบัติงานด้านการ พัฒนาที่ดินของหมออดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่เขตอื่น ๆ เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกัน

3.2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานพัฒนาที่ดินของหมออดินอาสา กับ เกษตรกรทั่วไป เพื่อเปรียบเทียบผลปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน

3.2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินต่อ
การดำเนินงานหมอคินอาสา เพื่อทราบความพึงพอใจ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและความต้องการที่จะได้รับ
การสนับสนุนจากภาครัฐ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาที่ดิน (2540) การปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ กองอนุรักษ์ดินและน้ำ
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ . (2544) รายงานประจำปี 2544 กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ . (2545) คู่มือการพัฒนาหมอดินอาสา กองแผนงาน กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ . (2546) การจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชไร่สด กองแผนงาน กรมพัฒนาที่ดิน
- _____ . (2547 ก.) คู่มือการดำเนินงาน 2547 กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ . (2547 ข.) ที่ระลึกครบรอบ 41 ปี กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ . (2547 ค.) บทบาทหมอดินอาสาในการปฏิบัติงานร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน
กองแผนงาน กรมพัฒนาที่ดิน
- _____ . (2547 ง.) รายงานประจำปี 2547 กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ . (2547 จ.) ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ . (2547 ฉ.) การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำในไร่นา กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ . (2548) ที่ระลึกครบรอบ 42 ปี กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ . (2549) ตามรอยพระบาทครองราชย์ 60 ปี ฟันฟูปลูกพืชไทย กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กิตติมา ปริดีคิดก (2529) ทฤษฎีการบริหารองค์การ ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- จิตตินันท์ เฉชะคุปต์ (2539) “เจตคติและความพึงพอใจในการบริการ” ในประมวลสาระชุดวิชา
จิตวิทยาการบริหาร หน่วยที่ 8 หน้า 19 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 2
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- จินดา ขลิบทอง (2544) “กระบวนการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร” ในประมวลสาระชุด
วิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 1 หน้า 19 สาขาวิชาส่งเสริม
การเกษตรและสหกรณ์ นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

- เทวินทร์ รวมสุขนิรันดร์ (2546) “การมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำตำบลในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินจังหวัดแพร่” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- บุญมัน ธนาสุภวัฒน์ (2537) *จิตวิทยาองค์กร (Organization Psychology)* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล* กรุงเทพมหานคร ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ
- ยกชัย เจริญพานิชยกุล (2537) “ความจำเป็นในการฝึกอบรมด้านปศุสัตว์ของอาสาป้องกันโรคสัตว์ในจังหวัดยโสธร” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- วิชัย โสสุวรรณจินดา (2535) *ความลับขององค์กร พฤติกรรมองค์กรสมัยใหม่* กรุงเทพมหานคร ธรรมนิติ
- วีรนารถ มานะกิจ (2535) *พฤติกรรมของบุคคลในองค์กร (Human Behavior in Organization)* พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สงวน ช้างฉัตร (2541) *พฤติกรรมองค์กร (Organizational Behavior)* พิษณุโลก สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
- สุเทพ ประสาทเขตวิทย์ (2546) “ความพึงพอใจในการปลูกข้าวโพดหวานแบบมีสัญญาผูกพันของเกษตรกร อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สุนทรี พัฒอินทร์ (2546) “ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด(มหาชน) กรณีศึกษา : พนักงานในสังกัดสำนักงานเขต 5 ภาคกลาง” หลักสูตรปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ แขนงวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 (2547) *รายงานประจำปี 2547 สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7* กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สัญญา ไชยประเสริฐ (2544) “ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของบุคลากรที่ดำเนินงานโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อำนาจ อนันตชัย (2526) “การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท” เอกสาร
ประกอบการสอนวิชา การพัฒนาชนบท สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Dessler,G.(1983) *Human Behavior : Imposing Performance at Work*. Virginia : Research
Publishing.

Herzberg, F,M. Benard,and B.S.Barara. (1959) *The Motivation to Work*. New York :
JohnWilling and Sons.

Maslow,A.H.(1970) *Motivation and Personality*. New York : Harper.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

เลขที่แบบสอบถาม

--	--	--

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน
ของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามชุดนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบลในพื้นที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7 เพื่อนำมาปรับปรุงงานด้านการพัฒนาที่ดินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบล

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล

3. ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณท่านที่กรุณากรอกแบบสอบถาม และให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้

คำแนะนำ กรุณาใส่เครื่องหมาย ใน หน้าข้อที่ตรงกับความพึงพอใจและความคิดเห็นของท่าน หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่เตรียมไว้

ตอนที่ 1 ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจและปัจจัยอื่น ๆ ของหมอดินอาสาประจำตำบล

1. เพศ

A1

1 ชาย

2 หญิง

2. อายุปี

A2

3. ระดับการศึกษา A3
- 1 ไม่ได้เรียน
- 2 ประถมศึกษาตอนต้น
- 3 ประถมศึกษาตอนปลาย
- 4 มัธยมศึกษาตอนต้น
- 5 มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.
- 6 อนุปริญญา / ปวส.
- 7 ปริญญาตรี
4. จำนวนสมาชิกในครอบครัวคน A4
- 1 ชาย.....คน
- 2 หญิง.....คน
5. ตำแหน่งทางสังคม A5
- 1 กำนัน
- 2 ผู้ใหญ่บ้าน
- 3 อบต.
- 4 อื่น ๆ (ระบุ).....
6. การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) A6
- 1 ธกส.
- 2 สหกรณ์การเกษตร
- 3 กลุ่มเกษตรกร
- 4 อื่น ๆ (ระบุ)
7. อาชีพหลัก (ตอบได้ 1 ข้อ) A7
- 1 ทำนา
- 2 ทำสวน
- 3 ทำไร่
- 4 เลี้ยงสัตว์
- 5 อื่น ๆ (ระบุ)

8. อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

A8

- 1 ทำนา
- 2 ทำสวน
- 3 ทำไร่
- 4 เลี้ยงสัตว์
- 5 รับจ้าง
- 6 ค้าขาย
- 7 อื่น ๆ (ระบุ).....

9. พื้นที่ทำการเกษตร

A9

- 1 ของตนเอง.....ไร่
- 2 เช่าผู้อื่น.....ไร่

10. การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

A10

- 1 ทำนา จำนวน.....ไร่
- 2 ปลูกพืชสวน (ระบุ)..... จำนวน.....ไร่
- 3 ปลูกพืชไร่ (ระบุ)..... จำนวน.....ไร่
- 4 เลี้ยงสัตว์ (ระบุ)..... จำนวน.....ไร่
- 5 อื่น ๆ (ระบุ)..... จำนวน.....ไร่

11. จำนวนแรงงานทำการเกษตรในครัวเรือน.....คน

A11

- 1 ชาย.....คน
- 2 หญิง.....คน

12. รายได้ภาคการเกษตรปีที่ผ่านมา (ปี 2549)

A12

ที่มาของรายได้	ผลผลิตรวม (หน่วย)	รวมเป็นเงิน(บาท)
1 ทำนา		
2 ทำสวน(ระบุ).....		
3 ทำไร่(ระบุ).....		
4 เลี้ยงสัตว์(ระบุ).....		
5 อื่น ๆ (ระบุ).....		

13. รวมรายได้ภาคการเกษตร.....บาท / ปี

A13

14. รายได้นอกภาคการเกษตร (ปี 2549)

A14

ที่มาของรายได้	รายได้ (บาท/เดือน)	รวมเป็นเงิน (บาท/ปี)
1 เงินเดือนประจำ หรือบำนาญ		
2 ค่าจ้างชั่วคราว / ค่าแรงงาน		
3 ค่าขาย (ระบุ).....		
4 ค่าเช่าต่าง ๆ (ระบุ).....		
5 อื่น ๆ (ระบุ).....		

15. รวมรายได้นอกภาคการเกษตร.....บาท / ปี

A15

16. รวมรายได้ทั้งหมดบาท / ปี

A16

17. ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดิน ในปี 2549 (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

A17

- 1 สารเร่ง พด.1
 2 สารเร่ง พด.2
 3 สารเร่ง พด.3
 4 สารเร่ง พด.6
 5 สารเร่ง พด.7
 6 เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
 7 ปูนโคโลไมท์
 8 หญ้าแฝก
 9 ใส่น้ำในไร่นา

 10 อื่น ๆ (ระบุ).....

18. แรงจูงใจในการเป็นหมอดินอาสาประจำตำบล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

A18

- 1 การได้รับเกียรติ และยกย่องทางสังคม
 2 การได้รับสิ่งของ ปัจจัยการผลิต
 3 การได้รับค่าตอบแทน
 4 อื่น ๆ (ระบุ).....

กรุณาทำเครื่องหมาย ลงในช่องด้านขวามือตามความคิดเห็นของท่าน

19. ได้รับความรู้จากแหล่งต่าง ๆ	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย	A19
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด	
1 ได้รับความรู้จากการฝึกอบรม						
2 ได้รับความรู้จากการศึกษาดูงาน						
3 ได้รับความรู้คำแนะนำเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน						
4 ได้รับความรู้จากวิทยุโทรทัศน์						
5 ได้รับความรู้จากวิทยุกระจายเสียง						
6 ได้รับความรู้จากหอกระจายข่าว						
7 ได้รับความรู้จากเอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ จดหมายข่าว						

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำตำบล

คำแนะนำ กรุณาทำเครื่องหมาย ลงในช่องว่างด้านขวามือตรงกับความคิดเห็นของท่าน

การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน	ระดับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน					
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
ด้านการบริหารจัดการ						
ก. การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่ดิน						
1 การเข้ารับการอบรมจากสถานีพัฒนาที่ดิน	B1
2 การเข้ารับการศึกษาดูงานจากสถานีพัฒนา ที่ดิน	B2
3 การจัดทำบัญชีวัสดุการเกษตร และรายงานต่อ สถานีพัฒนาที่ดิน	B3
ข. การเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ยสด						
4 การจัดตั้งกลุ่มธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	B4
5 การเป็นประธาน ในการดำเนินงานกลุ่ม ธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	B5

การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน	ระดับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ค. การบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบล					
6 การแต่งตั้งหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน B6
7 การประชุมหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน B7
ด้านการบริการ					
ง. การร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่					
8 การบริการวิเคราะห์ดิน B8
9 การบริการแจกจ่ายสารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 B9
จ. การดำเนินงานศูนย์บริการ และจุดเรียนรู้งานพัฒนาที่ดินประจำตำบล					
10 แจกจ่ายสารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 B10
11 แจกจ่ายปุ๋ยยูเรีย B11
12 แจกจ่ายเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด B12
13 แจกจ่ายกล้าหญ้าแฝก B13
14 แจกจ่ายเอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ B14
15 สาริตการทำให้ปุ๋ยหมัก B15
16 สาริตการทำให้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ B16
17 สาริตการทำให้ปุ๋ยพืชสด B17
18 สาริตการใช้ปุ๋ยยูเรีย B18
19 สาริตการผลิต และปลูกหญ้าแฝก B19
20 สาริตการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในไร่นา B20

การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาที่ดิน	ระดับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
ด้านการประสานงาน						
จ. การเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกร						
21 การประสานงานกับศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลด้านข้อมูลดินและแผนที่กลุ่มชุดดิน	B21
22 การประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการจัดทำแผนพัฒนาระดับตำบล	B22
23 การประสานงานกับเกษตรกรในตำบลด้านการพัฒนาที่ดิน	B23
24 การเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรในพื้นที่	B24

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะ

คำแนะนำ กรุณาทำเครื่องหมาย ลงในช่องว่างด้านขวามือตรงกับความคิดเห็น และเติมข้อความเสนอแนะในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่าน

ปัญหา	ระดับของปัญหา					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
ด้านการบริหารจัดการ						
ก. การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาที่ดิน						
1 สถานที่จัดอบรมหมอดินอาสาประจำตำบลอยู่ไกลจากที่อยู่อาศัย	C1
2 ค่าตอบแทนจากการอบรม คุณาน ได้รับน้อย	C2
3 มีขั้นตอนมากในการจัดทำบัญชีวัสดุ	C3
การเกษตร						
ข้อเสนอแนะ.....						
.....						
ข. การเป็นแกนนำจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืช						
ปุ๋ยสด						
4 ขาดความร่วมมือของเกษตรกรในการจัดตั้ง	C4
กลุ่มธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	
5 ไม่มีพื้นที่ปลูกพืชปุ๋ยสด เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์	C5
6 โรคและแมลงศัตรูพืชทำลายพืชปุ๋ยสดเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์	C6
ข้อเสนอแนะ.....						
.....						
ค. การบริหารเครือข่ายหมอดินอาสาประจำตำบล						
7 เกษตรกรไม่สนใจสมัครเป็นหมอดินอาสา	C7

ปัญหา	ระดับของปัญหา					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
8 ขาดความร่วมมือของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ดิน	C8
ข้อเสนอแนะ.....						
.....						
ด้านการบริการ						
ง. การร่วมจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่						
9 การวิเคราะห์ดินมีหลายขั้นตอน	C9
10 นำยวิเคราะห์ดินมีอายุการใช้งานสั้น	C10
11 ไม่เข้าใจการแปลผลวิเคราะห์ดิน	C11
12 สารเร่ง พด.1 พด.2 พด.3 พด.6 พด.7 ไม่พอแจกจ่าย	C12
ข้อเสนอแนะ.....						
.....						
จ. การดำเนินงานศูนย์บริการ และจุดเรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดินประจำตำบล						
13 ปูนโดโลไมท์ไม่พอแจกจ่าย	C13
14 เกษตรกรขาดความรู้การใช้ปูนโดโลไมท์	C14
15 การแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดไม่ทันฤดูปลูก	C15
16 เกษตรกรขาดความรู้การเพาะ และการปลูกหญ้าแฝก	C16
17 เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ ไม่พอเพียง	C17
18 วัสดุใช้ทำปุ๋ยหมัก มักขาดแคลน	C18
19 กากน้ำตาลใช้ทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำมีราคาแพง	C19
20 การไถกลบพืชปุ๋ยสดยาก มีการไถหลายครั้ง	C20
21 ปูนโดโลไมท์บรรจุถุงที่มีน้ำหนักมากไม่สะดวกต่อการนำไปใช้	C21

ปัญหา	ระดับของปัญหา					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
ด้านการประสานงาน จ. การเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินในการ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ เกษตรกร						
22 ปลูกหญ้าแฝกในสวนไม้ผลรบกวนพืชหลัก เป็นที่อยู่อาศัยโรคพืช ศัตรูพืช	C22
23 น้ำจากแหล่งน้ำในไร่นาไม่พอเพียงใช้ในฤดู แล้ง	C23
ข้อเสนอแนะ.....						
24 หมอดินอาสาประจำตำบลไม่มีความเข้าใจ เกี่ยวกับข้อมูลดิน แผ่นที่กลุ่มชุดดินระดับตำบล	C24
25 ขาดการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วน ตำบลเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาระดับตำบล	C25
26 เกษตรกรในพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญของ การพัฒนาที่ดิน	C26
ข้อเสนอแนะ.....						

ภาคผนวก ข

คุณสมบัติและประโยชน์ของผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์

ผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ทางการเกษตรของกรมพัฒนาที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดินมีนโยบายการแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติการพัฒนาเพื่อเพิ่มผลผลิตด้านการเกษตร ให้กับเกษตรกรทั่วประเทศ โดยมีหมอดินอาสาประจำตำบลเป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการเพื่อเพิ่มผลผลิตความอุดมสมบูรณ์ของดินและผลผลิตการเกษตร

กรมพัฒนาที่ดินได้ผลิตสารเร่งประเภทจุลินทรีย์ ซึ่งประกอบด้วย พด.1 ทำปุ๋ยหมัก พด.2 ทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำ พด.3 ผลิตเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมเชื้อสาเหตุโรครากและโคนเน่าของพืช พด.6 สารบำบัดน้ำเสียและขจัดกลิ่นเหม็น พด.7 สารป้องกันแมลงศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด สารปรับปรุงบำรุงดิน ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ และสระน้ำในไร่นา ซึ่งเป็นปัจจัยที่กรมพัฒนาที่ดินได้สนับสนุนให้กับเกษตรกรทั่วประเทศดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สารเร่ง พด.1 เป็นกลุ่มจุลินทรีย์ที่มีความสามารถสูงในการย่อยสลายวัสดุเหลือใช้จากการเกษตร เพื่อผลิตปุ๋ยหมักในช่วงระยะเวลาอันสั้น ประกอบด้วยเชื้อแบคทีเรีย แอคติโนมัยซิส และเชื้อรา ซึ่งมีความสามารถในการผลิตเอนไซม์เซลลูเลสได้สูง ประกอบด้วยจุลินทรีย์ 8 สายพันธุ์ คือแบคทีเรีย 2 สาย อยู่ในสกุล *Bacillus sp.* แอคติโนมัยซิส 2 สายพันธุ์ อยู่ในสกุล *Streptomyces sp.* และเชื้อรา 4 สายพันธุ์ ได้แก่ *Scopulariopsis sp.* *Helicomyces sp.* *Chaetomium sp.* และ *Trichoderma sp.*(A)

1.1 คุณสมบัติของเชื้อจุลินทรีย์ในสารเร่ง พด.1

1) เป็นจุลินทรีย์ที่มีความสามารถในการผลิตเอนไซม์เซลลูเลสเพื่อย่อยสลายเซลลูโลสที่เป็นองค์ประกอบหลักในเศษพืชได้ดีในสภาพดินที่มีอินทรีย์วัตถุสูง มีความสามารถในการใช้อาหารจากอินทรีย์วัตถุ และเจริญเพิ่มจำนวนเซลล์ในดินได้ดีกว่า ทำให้จุลินทรีย์ที่เป็นโทษต่อพืชซึ่งมีอยู่ในดิน ไม่สามารถเจริญแข่งขันได้

2) เป็นจุลินทรีย์ที่ต้องการแสงอากาศ และเจริญเติบโตได้ดีที่อุณหภูมิสูง 45 องศาเซลเซียส

3) เป็นจุลินทรีย์ที่มีความต้องการความชื้นสูง 50 เปอร์เซ็นต์

การทำปุ๋ยหมักโดยสารเร่ง พด.1 มีส่วนผสมดังนี้

- 1) เศษพืชพืชแห้ง 1000 กิโลกรัม
- 2) มูลสัตว์ 200 กิโลกรัม
- 3) ยูเรีย 2 กิโลกรัม
- 4) สารเร่ง พด.1 จำนวน 1 ชอง (100 กรัม)

1.2 วิธีการกองปุ๋ยหมัก

นำเศษพืช เช่น ฟางข้าว เศษหญ้า ต้นข้าวโพด ต้นอ้อย ต้นถั่ว ต้นยาสูบ ไม้ปอ และ ผักตบชวา เป็นต้น กองปุ๋ยหมัก 1 ตัน จะมีความกว้าง 2 เมตร ยาว 3 เมตร สูง 1.5 เมตร ทำการกอง เป็นชั้น จำนวน 3 ชั้น แต่ละชั้นสูง 50 เซนติเมตร ประกอบด้วยเศษพืชตามด้วยมูลสัตว์ ปุ๋ยยูเรีย และ สารละลาย พด. 1 (ละลายสารเร่ง พด.1 ในน้ำ 20 ลิตร นาน 15 นาที) การกองปุ๋ยหมักแต่ละชั้น ทำ การขยำให้แน่นพร้อมกับรดน้ำให้ชุ่ม ชั้นบนสุดใช้มูลสัตว์ปิดทับหนา 1 นิ้ว เพื่อป้องกันการสูญเสีย ความชื้น และเป็นแหล่งอาหารให้แก่เชื้อจุลินทรีย์

1.3 คุณสมบัติของปุ๋ยหมัก

- 1) ค่า C/N ratio ไม่เกิน 20:1
- 2) เกรดปุ๋ยไม่ต่ำกว่า 0.5-0.5-1.0 (เปอร์เซ็นต์ ของ $N P_2O_5, K_2O$)
- 3) ความชื้น ไม่เกิน 50 เปอร์เซ็นต์
- 4) ปริมาณอินทรีย์วัตถุ ไม่น้อยกว่า 25 เปอร์เซ็นต์
- 5) ค่าการนำไฟฟ้าไม่เกิน 3.5 เดซิซีเมนต่อเมตร
- 6) ความเป็นกรดเป็นด่าง อยู่ระหว่าง 6.0-8.0
- 7) ไม่มีวัสดุอื่นเจือปน

1.4 ประโยชน์ของปุ๋ยหมัก

1.4.1 สมบัติทางกายภาพของดิน

- 1) ดินมีการจับตัวเป็นก้อน ได้ดีขึ้น และร่วนซุย
- 2) การอุ้มน้ำดี

1.4.2 สมบัติทางเคมี

- 1) แหล่งธาตุอาหารพืช
- 2) เพิ่มความสามารถในการแลกเปลี่ยนประจุบวก หรือเพิ่มประสิทธิภาพของ ปุ๋ยเคมี
- 3) เพิ่มความต้านทานการเปลี่ยนแปลงค่าความเป็นกรดเป็นด่างของดิน
- 4) ลดความเป็นพิษของธาตุอาหารบางชนิด เช่น แมงกานีส หรืออลูมิเนียม

1.4.3 สมบัติทางชีวภาพของดิน

- 1) เพิ่มแหล่งอาหารของจุลินทรีย์ดิน
- 2) จุลินทรีย์ที่เพิ่มขึ้น สามารถยับยั้งและควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืชในดิน
- 3) ปรับสภาพดินและน้ำในบ่อเลี้ยงกุ้งหรือเลี้ยงปลาโดยเพิ่มจุลินทรีย์ที่เป็น

ประโยชน์ช่วยย่อยสลายเศษอาหารและจี้กุ้ง พร้อมทั้งรักษาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

2. สารเร่ง พด. 2 หมายถึง เชื้อจุลินทรีย์ที่มีคุณสมบัติ ในการย่อยสลายวัสดุการเกษตร ลักษณะ เปียก หรือมีความชื้นสูงเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์น้ำโดยดำเนินการหมักในสภาพที่ไม่มีออกซิเจน ทำให้กระบวนการหมักดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประกอบด้วยจุลินทรีย์ 3 สายพันธุ์ คือ ยีสต์ผลิตแอลกอฮอล์ กรดอินทรีย์ และวิตามินบี (*Saccharomyces sp.*) แบคทีเรียผลิตกรดแลคติก (*Lactobacillus sp.*) และ แบคทีเรียย่อยสลายโปรตีน (*Bacillus sp.*)

2.1 คุณสมบัติของเชื้อจุลินทรีย์ในสารเร่ง พด.2

- 1) เป็นจุลินทรีย์ที่มีความสามารถในการย่อยสลายวัสดุเหลือใช้ลักษณะสดได้ดี
- 2) เป็นจุลินทรีย์ที่ไม่ต้องการแสงและอากาศ และเจริญเติบโตได้ดีที่อุณหภูมิ

ปานกลาง 30 องศาเซลเซียส

- 3) เป็นจุลินทรีย์ที่มีความต้องการความชื้นสูง 100 เปอร์เซ็นต์
- 4) ระวังไม่ให้มีน้ำท่วมขังในพื้นที่เพาะปลูก

2.2 ส่วนผสมในการทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

ปุ๋ยอินทรีย์น้ำจากผักและผลไม้ จำนวน 50 ลิตร (ใช้เวลาหมัก 7 วัน)

- ผักหรือผลไม้ 40 กิโลกรัม
- กากน้ำตาล 10 กิโลกรัม
- น้ำ 10 ลิตร
- สารเร่ง พด.2 จำนวน 1 ชอง (25 กรัม)

ปุ๋ยอินทรีย์น้ำจากปลาหรือหอยเชอรี่ จำนวน 50 ลิตร (ใช้เวลาหมัก 21 วัน)

- ปลา 30 กิโลกรัม
- กากน้ำตาล 10 กิโลกรัม
- ผลไม้ 10 กิโลกรัม
- น้ำ 10 ลิตร
- สารเร่ง พด.2 จำนวน 1 ชอง (25 กรัม)

2.3 วิธีการผสมสารเร่ง พด.2

- 1) นำสารเร่ง พด. 2 จำนวน 1 ชอง ผสมน้ำ 10 ลิตร คนให้เข้ากันนาน 5 นาที
- 2) ผสมวัสดุพืช หรือสัตว์ (สับให้เล็กก่อนหมัก) และกากน้ำตาล (ใช้น้ำตาลทรายแดง น้ำอ้อย น้ำมะพร้าว หรือเศษผลไม้แทนได้) ลงในถังหมักขนาด 50 ลิตร แล้วเทสารละลายของสารเร่ง พด. 2 ในข้อ 1 ผสมลงในถังหมัก
- 3) คลุกเคล้าหรือคนส่วนผสมเข้ากันอีกครั้ง และตั้งในที่ร่ม

4) ในกรณีทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำจากปลาหรือหอยเชอรี่ ให้คนหรือควนทุก 7 วัน เพื่อระบายก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

5) ปิดฝาไม่ต้องสนิท

2.4 คุณสมบัติของปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

1) มีฮอร์โมนหลายชนิด เช่น ออกซิน ไซโตไคนิน และจิบเบอเรลลิน
2) มีกรดอินทรีย์หลายชนิด เช่น กรดแลคติก กรดอะซิติก กรดอะมิโน และกรดฮิวมิก

3) มีวิตามินบี

4) มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างอยู่ระหว่าง 3-4

5) มีค่าการนำไฟฟ้าไม่เกิน 20 เดซิซีเมนต่อเมตร

2.5 ประโยชน์ของปุ๋ยอินทรีย์น้ำ

1) เร่งการเจริญเติบโตของรากพืช

2) เพิ่มการขยายตัวของใบ และยึดตัวของลำต้น

3) ชักน้ำให้เกิดการงอกของเมล็ด

4) ส่งเสริมการออกดอกและติดผลดีขึ้น

5) เป็นสารช่วยขับไล่แมลงศัตรูพืช

6) ทำความสะอาดและลดกลิ่นเหม็นในคอกเลี้ยงสัตว์

3. สารเร่ง พด.3 เป็นกลุ่มจุลินทรีย์ที่มีความสามารถควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช โดยมีคุณสมบัติเป็นปฏิปักษ์ต่อเชื้อสาเหตุโรคพืชในดิน และมีความสามารถป้องกันหรือยับยั้งการเจริญหรือการระบาดของเชื้อโรคพืชที่ทำให้เกิดอาการราก หรือโคนเน่าของพืช โดยวิธีการแข่งขันการใช้อาหารเพื่อการเจริญได้ดีกว่าเชื้อโรคพืช หรือการเข้าทำลายเซลล์ของเชื้อโรคพืชโดยตรง และหรือการสร้างสารปฏิชีวนะยับยั้งการเจริญของเชื้อโรคพืช และแปรสภาพแร่ธาตุในดินบางชนิดให้เป็นประโยชน์ต่อพืช ประกอบด้วยเชื้อไตรโคเดอร์มา (*Trichoderma spp.*) และบาซิลลัส (*Bacillus spp.*)

3.1 คุณสมบัติของเชื้อจุลินทรีย์ในสารเร่ง พด.3

1) ป้องกันและควบคุมการเจริญของเชื้อสาเหตุโรคพืชเศรษฐกิจหลายชนิด ได้แก่ โรครากและโคนเน่าของไม้ผล และไม้ยืนต้น เช่น ทูเรียน ส้ม และยางพารา โรคเน่าคอดิน และลำต้นเน่าของพืชไร่ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง สับปะรด ข้าวโพด พืชเส้นใย และพืชตระกูลถั่ว

นอกจากนี้ยังป้องกันโรคเน่าและเหี่ยวของพืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ เช่น พริก มะเขือเทศ แดง กะหล่ำปลี เบญจมาศ และมะลิ เป็นต้น

- 2) ช่วยแปรสภาพแร่ธาตุในดินให้อยู่ในรูปที่เป็นประโยชน์ต่อพืช
- 3) เจริญได้ดีดินที่มีอินทรีย์วัตถุสูง และมีความเป็นกรดเป็นด่างระหว่าง 5.5-6.5

3.2 ส่วนผสมในการขยายเชื้อสารเร่ง พด.3

- ปุ๋ยหมัก 100 กิโลกรัม
- รำข้าว 1 กิโลกรัม
- สารเร่ง พด.3 จำนวน 1 ซอง (25 กรัม)

3.3 วิธีทำ

- 1) ผสมสารเร่ง พด.3 และรำข้าวในน้ำ 5 ลิตร ผสมให้เข้ากันนาน 5 นาที
- 2) รดสารละลาย พด.3 ลงในกองปุ๋ยหมักคลุกเคล้าในเข้ากัน และปรับความชื้นให้ได้ 60 เปอร์เซ็นต์
- 3) ตั้งกองปุ๋ยหมักในรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าให้มีความสูง 50 เซนติเมตร กองปุ๋ยหมักให้อยู่ในร่มเป็นเวลานาน 7 วัน จึงนำไปใส่ในพื้นที่เพาะปลูกได้ โดยสังเกตจากลักษณะสปอร์และเส้นใยสีขาวเจริญบนกองปุ๋ยหมัก

4. สารเร่งพด.6 เป็นจุลินทรีย์สำหรับผลิตสารบำบัดน้ำเสีย และขจัดกลิ่นเหม็นจากเศษอาหารเหลือทิ้ง เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการย่อยสลายเศษอาหาร ผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์ โดยกิจกรรมของจุลินทรีย์ในสภาพที่ไม่มีออกซิเจน ได้ของเหลวสีน้ำตาลซึ่งมีคุณสมบัติในการทำความสะอาดคอกสัตว์ บำบัดน้ำเสีย และขจัดกลิ่นเหม็นตามท่อระบายน้ำ

4.1 วัสดุสำหรับผลิตสารบำบัดน้ำเสียและขจัดกลิ่นเหม็น จากเศษอาหารเหลือทิ้ง จำนวน 50 ลิตร

- 1) เศษอาหารจากครัวเรือน 40 กิโลกรัม
- 2) น้ำตาล หรือกากน้ำตาล 10 กิโลกรัม
- 3) น้ำ 10 ลิตร
- 4) สารเร่ง พด.6 จำนวน 1 ซอง (25 กรัม)

4.2 วิธีทำ

- 1) นำเศษวัสดุและน้ำตาลผสมลงในถังหมัก
- 2) ละลายสารเร่งในพด.6 ในน้ำ 10 ลิตร แล้วเทลงในถังหมัก
- 3) คลุกเคล้าหรือคนส่วนผสมให้เข้ากัน

- 4) ปิดฝาไม่ต้องสนิท ใช้ระยะเวลาหมัก 20 วัน

4.3 การพิจารณาว่าสารที่ได้จากการหมักสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้แล้ว

- 1) มีการเจริญของจุลินทรีย์น้อยลง
- 2) กลิ่นแอลกอฮอล์จะลดลง และไม่มีกลิ่นเหม็นของขยะ
- 3) ไม่ปรากฏฟองก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂)
- 4) ได้สารละลายหรือของเหลวสีน้ำตาล
- 5) ค่าความเป็นกรดเป็นด่างอยู่ระหว่าง 3-4

5.สารเร่ง พด.7 สำหรับผลิตสารป้องกันแมลงศัตรูพืช เป็นเชื้อจุลินทรีย์ที่มีคุณสมบัติในการเพิ่มประสิทธิภาพการหมัก และการย่อยสลายพืชสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ในสภาพที่ไม่มีออกซิเจนเพื่อผลิตสารป้องกันแมลงศัตรูพืช

5.1 ประโยชน์ของสารเร่ง พด.7

ป้องกันแมลงศัตรูพืช เช่นเพลี้ยต่าง ๆ หนอนเจาะผลและลำต้น หนอนใยผัก หนอนชอนใบ หนอนคืบ หนอนกระทู้ หนอนกอ ไรแดง และแมลงหวี่ เป็นต้น

5.2 ชนิดพืชสมุนไพร

ตะไคร้หอม หางไหล บอระเพ็ด ข่า ฟ้ามะลายโจร เปลือกแค หนอนตายหยาก สะเดา ว่านเศรษฐี หมาก เมล็ดน้อยหน่า เมล็ดเงาะ ยาสูบ ขิง มะกรูด ตะไคร้ พริก เป็นต้น

5.3 วัสดุสำหรับผลิตสารป้องกันแมลงศัตรูพืชจากพืชสมุนไพร ผลิตจำนวน 50 ลิตร

- 1) เศษสมุนไพร 30 กิโลกรัม
- 2) น้ำตาล หรือกากน้ำตาล 10 กิโลกรัม
- 3) น้ำ 30 ลิตร
- 4) สารเร่ง พด.7 (25 กรัม)

5.4 วิธีทำ

- 1) สับพืชสมุนไพรให้เป็นชิ้นเล็ก ทูบ หรือตำให้แตก
- 2) นำพืชสมุนไพร และน้ำตาลใส่ลงในถังหมักผสมคลุกเคล้าให้เข้ากัน
- 3) ละลายสารเร่ง พด.7 ในน้ำ 30 ลิตร ผสมให้เข้ากันนาน 5 นาที แล้วเทในถังหมักคลุกเคล้าหรือคนให้ส่วนผสมเข้ากันอีกครั้ง

- 4) ปิดฝาไม่ต้องสนิท ตั้งไว้ในที่ร่ม ใช้ระยะเวลาในการหมักนาน 20 วัน

5.5 การพิจารณาสารป้องกันแมลงศัตรูพืชที่สมบูรณ์แล้ว

- 1) การเจริญของจุลินทรีย์ลดลง

- 2) กลิ่นแอมโมเนียลดลงแต่กลิ่นเปรี้ยวเพิ่มสูงขึ้น
- 3) ไม่ปรากฏฟองก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂)
- 4) ได้ของเหลวสีน้ำตาลใส
- 5) ความเป็นกรดเป็นด่างของสารป้องกันแมลงศัตรูพืชต่ำกว่า 4

6. พืชปุ๋ยสด คือ พืชที่ปลูกเพื่อไถหรือสับกลบลงไปบนดินแล้วปล่อยให้จุลินทรีย์ในดินย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยสำหรับพืช พืชปุ๋ยสดมีหลายชนิด สามารถเลือกใช้ตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่และลักษณะของดิน เช่น ที่ลุ่ม ที่ดอน พื้นที่ดินเค็ม หรือพื้นที่สวน ไม้ผล สวนผัก พืชปุ๋ยสดที่เหมาะสม มักใช้พืชตระกูลถั่ว ทั้งนี้มีลักษณะเฉพาะเด่นหลายประการ คือ ปลูกง่าย โตเร็ว ลำต้นมีใบจำนวนมาก เมล็ดพันธุ์หาง่าย ราคาถูก และเมื่อสับกลบลงแล้วเน่าเปื่อยสลายตัวเร็ว ที่สำคัญมีรากและลำต้นสามารถตรึงไนโตรเจนจากอากาศโดยจุลินทรีย์ที่อาศัยอยู่ในปม (nodule) ของรากและลำต้นถั่วบางชนิด เช่น โสนอัฟริกัน เป็นต้น

6.1 ประโยชน์ของพืชปุ๋ยสด ช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุและปริมาณไนโตรเจนให้กับดิน ช่วยให้ดินร่วนซุย อุ้มน้ำ และจับยึดปุ๋ยเคมีได้ดีขึ้น เพิ่มผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตให้ดีขึ้น

6.2 ลักษณะการใช้พืชปุ๋ยสด

- 1) ใช้ในระบบพืชหมุนเวียน (crop rotation) ปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นพืชหลักชนิดหนึ่งสลับกับพืชบำรุงดินชนิดหนึ่ง โดยปลูกพืชหลักในต้นฤดูฝนสลับกับพืชบำรุงดินในปลายฤดูฝนหรือปลูกพืชบำรุงดินในต้นฤดูฝนแล้วปลูกพืชหลักปลายฝน
- 2) ใช้ในระบบพืชแซม (intercropping) เป็นการปลูกพืชปุ๋ยสดแซมในแถวพืชหลัก โดยปลูกในเวลาเดียวกันหรือเหลื่อมเวลากันในพื้นที่เดียวกันในหนึ่งปี
- 3) ใช้ระบบปลูกพืชเป็นแถบ (strip cropping) เป็นการปลูกพืชหลาย ๆ ชนิดในเวลาเดียวกันในแปลงเดียวกัน โดยแบ่งเป็นแต่ละแถบของพืชแต่ละชนิดสลับกันไปเรื่อย ๆ
- 4) ใช้ในระบบปลูกพืชแบบคลุมดิน (cover crops) โดยหว่าน หรือปลูกพืชปุ๋ยสดคลุมพื้นที่ มักเป็นพืชตระกูลถั่วเพื่อป้องกันการชะล้างและสูญเสียน้ำดิน

6.3 ชนิดพืชปุ๋ยสด

- 1) พืชตระกูลถั่ว ที่นิยมกันมากสำหรับเป็นพืชปุ๋ยสดและคลุมดิน ได้แก่ ปอเทือง โสนพื้นเมือง โสนใต้หวัน โสนจีนแดง โสนอัฟริกัน โสนคางคก โสนอินเดีย ถั่วเขียว ถั่วพุ่ม คำ ถั่วพริ้ว ถั่วเปป ถั่วระ ถั่วแปยี ถั่วคุดชู ไมยราพไร้หนาม ถั่วสไตโล ถั่วคาโลโปโกเนียม เป็นต้น

2) พีชตระกูลหญ้า ส่วนมากเป็นหญ้าซึ่งปลูกใช้เลี้ยงสัตว์ หญ้าเหล่านี้เมื่อปลูกแล้วไถกลบลงดินเป็นปุ๋ยพืชสดได้เช่นกัน เช่น หญ้าสตาร์ หญ้ารูซี่คองโก หญ้าบาเฮีย เป็นต้น

3) พืชน้ำ มีหลายชนิดที่สามารถนำมาใส่ในไร่นา แล้วไถกลบลงดินเป็นปุ๋ยพืชสดได้ เช่น ผักตบชวา จอก และแห่นางแว เป็นต้น

7. ปูนโดโลไมท์

ในทางเคมี ปูน (lime) หมายถึง สารประกอบแคลเซียมออกไซด์ (CaO) ซึ่งโดยทั่วไปจะเรียกเป็นปูนสุก หรือปูนเผา (burnt lime หรือ quick lime)

ในทางเกษตร เรียก ปูนเพื่อการเกษตร (agricultural lime) เป็นปูนที่ใช้ประโยชน์เฉพาะด้านการเกษตร หมายถึง วัสดุสารประกอบที่มีธาตุแคลเซียม (Ca) หรือแคลเซียมและแมกนีเซียม ($\text{Ca}+\text{Mg}$) เป็นองค์ประกอบเป็นส่วนใหญ่ มีสมบัติเป็นด่าง สามารถลดความเป็นกรดหรือความเปรี้ยวของดินได้ ในมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม วัสดุปูนไลม์เพื่อการเกษตร หมายถึง ผลิตภัณฑ์ซึ่งมีสารประกอบของแคลเซียมและแมกนีเซียม ที่สามารถปรับปรุงดินเปรี้ยวได้ เช่น ปูนสุก ปูนขาว หินปูน (คัลไซต์และโดโลไมท์) ปูนมาร์ล เปลือกหอย และผลพลอยได้ต่าง ๆ รวมทั้งตะกรันและวัสดุอื่น ๆ

โดโลไมท์ (dolomite) เป็นแร่เกิดจากตะกอนของแคลเซียมและแมกนีเซียมทับถมกัน มีสีต่าง ๆ กันเช่น เทา ชมพู ขาว มีลักษณะคล้ายแร่คัลไซต์ แต่ละลายเกลือได้น้อยกว่า มีสูตรเคมี คือ $\text{CaMg}(\text{CO}_3)_2$ มีส่วนประกอบทางเคมี CaCO_3 54.95% MgCO_3 45.65% MgO 21.7% CaO 30.42% CO_2 47.9%

ปูนโดโลไมท์ที่ใช้ภายในประเทศเพื่อการเกษตรและผลิตหินเกล็ด ประกอบด้วย MgO 21% CaO 31% โดยทั่วไปเป็นปูนที่มักเป็นแร่ที่เกิดปะปนมากับหินปูนประเภท dolomitic limestone มีปริมาณแมกนีเซียมแตกต่างกันออกไป หินโดโลไมท์บดใช้เป็นวัสดุปูนได้ดี และนอกจากจะช่วยยกระดับ pH ของดินได้แล้ว ยังให้ธาตุอาหารพืชทั้งแคลเซียมและแมกนีเซียมอีกด้วย มีค่า CCE อยู่ระหว่าง 60-100 เปอร์เซ็นต์ หรือมากกว่าเล็กน้อย

ประโยชน์ของการใส่วัสดุปูนเพื่อการเกษตร

1) ปูนช่วยยกระดับ pH ของดินของดินให้สูงขึ้น ลดความรุนแรงของกรด และลดผลเสียโดยทางอ้อมอันเนื่องมาจากความเป็นกรดนั้น ปูนช่วยให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติอาหารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในดิน

2) เพิ่มความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพวกไนโตรเจน ฟอสฟอรัส แคลเซียม แมกนีเซียม ซิลิกา โมลิบดีนัม เป็นต้น

3) ปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพของดินบางชนิดให้ดีขึ้น ทำให้ดินเหนียวร่วนขึ้น ทำให้การถ่ายเทน้ำออกไปจากช่องอากาศ และการอุ้มน้ำในช่องว่างขนาดเล็กมีมากขึ้น เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืชและกิจกรรมของจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ต่อพืช

4) เพิ่มและส่งเสริมกิจกรรมของจุลินทรีย์ดินที่เป็นประโยชน์ต่อพืช เช่น จุลินทรีย์ที่ย่อยสลายอินทรีย์วัตถุสามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามปกติที่ระดับ pH เป็นกรดอ่อนหรือเป็นกลาง

5) การใส่ปุ๋ยจะช่วยลดการเกิดโรครากเน่า โคนเน่าของพืช

6) ควบคุมปริมาณกรดอินทรีย์ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ความเข้มข้นของเหล็ก อะลูมิเนียม ตลอดจนสารพิษต่าง ๆ เช่น ไพไรต์ และไฮโดรเจนซัลไฟด์สารละลายดิน มิให้มีการสะสมมากเกินไปจนเป็นพิษต่อพืช

7) การใช้ปุ๋ยร่วมกับปุ๋ยเคมี จะเสริมประสิทธิภาพของปุ๋ยเคมีทำให้พืชสามารถดูดน้ำไปใช้ให้ผลผลิตดีกว่าการใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว

8. หญ้าแฝก (*Vetiveria zizanoides* Nash)

เป็นพืชตระกูลหญ้าอายุยืนที่มีการแตกกอ มีส่วนเหนือดินที่เป็นต้น และใบไหวอ่อนเช่นเดียวกับหญ้าทั่ว ๆ ไป ส่วนรากหญ้าแฝกมีความข้งลึกและสานกันแน่นหนาได้ดินคุณสมบัติดังกล่าวสามารถเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ป้องกันการกัดเซาะพังทลายของหน้าดินในที่ลาดเท ป้องกันการตกตะกอนของดิน และป้องกันสารเคมีที่เป็นพิษไม่ให้ปนเปื้อนลง ในแหล่งน้ำ ดังคำกล่าวที่ว่า “หญ้าแฝกเป็นกำแพงที่มีชีวิต”

8.1 ประโยชน์ของหญ้าแฝก

1) การอนุรักษ์ดินและน้ำ ช่วยลดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และเก็บกักตะกอนดินในพื้นที่ลาดชัน เนื่องจากหญ้าแฝกมีการแตกกอตั้งตรงจำนวนมาก เบียดเสียดกันอย่างแน่นหนาและแข็งแรง สามารถปลูกติดต่อกันเป็นแถวหน้ากระดานเรียงหนึ่ง เปรียบเสมือนกำแพงต้านทานตะกอนดินที่ถูกน้ำเซาะพัดพามาให้ตกทับถมด้านหน้าแถวหญ้าแฝก และชะลอความเร็วของน้ำ ทำให้น้ำเอ่อและไหลซึมลงไปในดิน

2) พื้นฟูทรัพยากรดิน ช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุ ปริมาณความชื้นในดิน อัตราการระบายน้ำและอากาศ และกิจกรรมของจุลินทรีย์ดินเนื่องจากระบบรากที่ค่อนข้างมากและแน่นหนาประสานเป็นร่างแห มีมวลชีวภาพสูง และเจริญแพร่กระจายแทรกลงไปในดิน ตลอดจนบริเวณรากมีจุลินทรีย์มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงธาตุอาหารพืชในดิน

3) รักษาสภาพแวดล้อม โดยการปลูกหญ้าแฝกในดิน และปลูกขอบบ่อน้ำ บำบัดน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภท เพื่อดูดซับ โลหะหนักจากดิน

4) ประโยชน์ใช้สอยอื่น ๆ เช่น ทำวัสดุผนังหลังคา เป็นวัสดุคืบทำกระดาด ทำงานหัตถกรรมประเภทจักสาน เช่น เชือก เลื่อ หมวก ตะกร้า เป็นต้น ใช้เป็นอาหารสัตว์ วัสดุคลุมดิน รองคอกสัตว์ เป็นวัสดุเพาะเห็ด ทำปุ๋ยหมัก ทำเชื้อเพลิงชีวภาพ ทำจาก ม่านบังตา พัด กระเป่าถั่ว ทำสมุนไพร ทำน้ำหอม เป็นส่วนผสมของสบู่ และป้องกันแมลงต่าง ๆ

8.2 สายพันธุ์หญ้าแฝก

1) **ประเภทหญ้าแฝกคอน** ได้แก่ สายพันธุ์เลย สายพันธุ์นครสวรรค์ สายพันธุ์กำแพงเพชร 1 สายพันธุ์ร้อยเอ็ด สายพันธุ์ราชบุรี และสายพันธุ์ประจวบคีรีขันธ์

2) **ประเภทแฝกหอมหรือแฝกลุ่ม** สายพันธุ์ศรีลังกา สายพันธุ์กำแพงเพชร 2 สายพันธุ์สุราษฎร์ธานี สายพันธุ์สงขลา 3

8.3 การขยายพันธุ์หญ้าแฝก

1) **การปลูกลงดินในแปลงขนาดใหญ่** วิธีการนี้เป็นการขยายพันธุ์แปลงใหญ่ โดยเลือกพื้นที่ซึ่งอยู่ในพื้นที่โล่งแจ้งมีการไหลพรวนพื้นที่ ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักแล้วนำหน่อพันธุ์หญ้าแฝก ปลูกลงในแปลงในขณะที่ดินมีความชื้น โดยใช้ระยะปลูก 50X50 เซนติเมตร เมื่อหญ้าแตกหน่อ 25-30 หน่อ ทำการขุดแยกไปขยายพันธุ์ได้

2) **การปลูกลงดินในแปลงยกร่อง** วิธีการนี้จะทำในพื้นที่ที่มีการชลประทาน หรือพื้นที่มีระบบการให้น้ำหญ้าแฝกได้เป็นอย่างดี ในบางพื้นที่อาจมีสภาพเป็นที่ลุ่ม หากปลูกแฝกทำการยกร่อง ขนาดแปลงกว้าง 1.5 เมตร และระยะห่างระหว่างแปลง 1 เมตร แล้วนำหน่อพันธุ์หญ้าแฝก ปลูกลงแปลงยกร่อง ระยะ 50X50 เซนติเมตร เมื่อหญ้าแฝกแตกหน่อ 25-30 หน่อ สามารถขุดไปขยายพันธุ์ได้

3) **การปลูกในถุงพลาสติกขนาดใหญ่** การขยายพันธุ์วิธีการนี้เหมาะกับระบบการให้น้ำเป็นอย่างดี โดยเตรียมถุงหญ้าแฝกพับข้างขนาด 5X11 นิ้ว ใช้ดินผสมที่มีดินร่วน หรือดินทราย: ขุยมะพร้าว: ปุ๋ยหมัก อัตรา 3:1:1 วางถุงเป็นระบบแถวคู่ตามยาวแปลง เว้นระยะห่างระหว่างแถวคู่ 1 เมตร ติดตั้งระบบน้ำสปริงค์เกอร์ หรือใช้สายยางรดน้ำ แล้วนำหน่อพันธุ์หญ้าแฝกมาปลูกจนกระทั่งได้หน่อเต็มถุงจึงแยกหน่อไปขยายพันธุ์ได้

8.4 รูปแบบการปลูกหญ้าแฝก

1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

-พื้นที่ลาดชัน ปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายดิน ต้องปลูกเป็นแถวเดี่ยววางความลาดเทของพื้นที่เป็นช่วง ๆ แถวหญ้าจะต้องปลูกถี่ โดยใช้กล้าหญ้าแฝกเปลี่ยนระยะระหว่างต้น 5 เซนติเมตร ถ้าเป็นกล้าถุงพลาสติก ขนาด 2X6 นิ้ว ใช้ระยะปลูกระหว่างต้น 10 เซนติเมตร

-พื้นที่แหล่งน้ำ อ่างเก็บน้ำ ปลุกหญ้าแฝกเป็นแถวตามแนวระดับ บ่อน้ำ สระน้ำ จะต้องวางแผนปลุกหญ้าแฝกเป็นแถวตามแนวระดับ คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ แม่น้ำลำคลอง ปลุกเป็นแถวตามแนวระดับขนานไปตามคลองส่งน้ำ หรือแม่น้ำลำคลองห่างจากริมคลองส่งน้ำหรือริมแม่น้ำลำคลอง 50 เซนติเมตร ควรปลุกเป็นแถวอย่างน้อย 3 แถว และหากในพื้นที่ร่องน้ำ ปลุกหญ้าแฝกพาดผ่านร่องน้ำเป็นรูปตัววีคว่า ส่วนแหลมตัววีอยู่กลางร่องน้ำ หันทวนน้ำ ส่วนแขนทั้งสองข้างของตัววีจะพาดขึ้นไปถึงบนฝั่งร่องน้ำทั้ง 2 ด้าน

-พื้นที่ไหล่ถนน ปลุกหญ้าแฝกบริเวณด้านข้างของไหล่ถนน เพื่อป้องกันความเสียหายของไหล่ถนนโดยปลุกหญ้าแฝกห่างไหล่ถนนประมาณ 100 เซนติเมตร

-พื้นที่ร่องสวน ปลุกหญ้าเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของร่องสวน ใช้ระยะปลุกเช่นเดียวกับการปลุกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยปลุกอย่างน้อย 1 แถว ห่างจากริมขอบแปลง 30 เซนติเมตร

2) การปลุกหญ้าแฝกเพื่อการรักษาความชื้น ส่วนใหญ่นิยมปลุก 3 ลักษณะ คือ การปลุกเป็นแถวระหว่างแถวพืชหรือไม้ผล การปลุกแบบครึ่งวงกลม และการปลุกรอบพื้นที่ปลูกพืช เพื่อรักษาความชื้นในดินสวนไม้ผล

3) การปลุกหญ้าแฝกเพื่อปรับปรุงพื้นที่เสื่อมโทรม เพื่อเป็นการปรับปรุงดิน เช่นในพื้นที่นาทุ่งร้าง พื้นที่เสื่อมโทรม จะต้องปลุกให้เต็มพื้นที่ที่ต้องการปรับปรุง โดยใช้ระยะต้นและแถว 50X50 เซนติเมตร เมื่อหญ้าแฝกเจริญเติบโตเต็มที่ สามารถตัดหญ้าแฝกออก ส่วนของใบและรากหญ้าแฝกที่ไถกลบลงในดินจะถูกย่อยสลายเป็นอินทรีย์วัตถุ จะช่วยปรับสภาพของดินเหมาะสมแก่การปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นได้

9.แหล่งน้ำในไร่นา กรมพัฒนาที่ดินได้มีการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ระบบส่งน้ำในไร่นาปรับปรุงแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งผลิตของชุมชน กักเก็บน้ำ และนำน้ำเข้าสู่ไร่นาให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างเพียงพอสามารถปลูกพืชได้หลายชนิด เพื่อให้เกษตรกรมีการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ ได้ตลอดปี

9.1 หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่เพื่อขุดสระน้ำ

- 1) บริเวณที่ขุดจะต้องเป็นพื้นที่ลุ่มหรือเหมาะแก่การทำนา เพาะปลูก ความลาดชันของพื้นที่ไม่เกิน 2 เปอร์เซ็นต์
- 2) สระที่จะขุดต้องมีพื้นที่รับน้ำทำไม่น้อยกว่า 8 เท่าของขนาดสระ โดยสังเกตจากร่องน้ำหรือสัมพันธ์จากข้อมูลปริมาณน้ำทำในพื้นที่ประกอบการพิจารณา

- 3) บริเวณที่จะขุดสระจะต้องเป็นดินเหนียวปนอยู่ไม่น้อยกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ตลอดความลึก 3 เมตร จากผิวดิน
- 4) ความลึกของสระจะต้องไม่เกิน 3 เมตร
- 5) สระที่ขุดจะต้องไม่อยู่ในพื้นที่ที่เป็นบริเวณพื้นที่รับน้ำของพื้นที่ที่มีการแพร่กระจายของดินเค็ม ทั้งนี้ยกเว้นพื้นที่ที่ได้มีการจัดทำระบบป้องกันการแพร่กระจายดินเค็มอย่างดีแล้ว
- 6) สระน้ำมีความจุอย่างน้อย 1,260 ลูกบาศก์เมตร ตามปริมาณงานดินขุด กรณีขุดสระในที่ลุ่ม ความจุของสระเก็บน้ำจะมากกว่า 1,260 ลูกบาศก์เมตร
- 7) สระเก็บน้ำไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามรูปแบบมาตรฐาน อาจเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือรูปแบบใด ๆ ก็ได้

9.2 เกษตรกรสามารถแจ้งความจำนงเข้าร่วมโครงการขุดสระน้ำในไร่นาได้

- 1) หมอดินอาสา
- 2) สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต หรือสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดที่ใกล้บ้าน
- 3) งานให้คำปรึกษาการก่อสร้างสระเก็บน้ำประจำไร่นา ฝ่ายพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กองช่าง กรมพัฒนาที่ดิน

9.3 วิธีการดูแลรักษาแหล่งน้ำ

- 1) การดูแลรักษาระบบโครงสร้าง เช่นการกำจัดวัชพืชรอบสระน้ำ
- 2) การปลูกหญ้าแฝกป้องกันการพังทลายของดินขอบสระน้ำ
- 3) การดูแลรักษาคุณภาพน้ำโดยใช้ผลิตภัณฑ์สารเร่ง พด. ของกรมพัฒนาที่ดิน
- 4) การดูแลรักษาคุณภาพน้ำในสระเก็บน้ำในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด

10.การจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด กรมพัฒนาที่ดินดำเนินนโยบายด้านการเกษตรจะส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์สินค้าเกษตรอินทรีย์ และลดการนำเข้าปุ๋ยเคมี จึงได้ดำเนินการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ จะทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ และมีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน ตลอดจนรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น จึงได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด เพื่อช่วยให้เกษตรกร ได้ฟื้นฟูสภาพดิน ด้วยพืชปุ๋ยสดอย่างทั่วถึง

10.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรเห็นความสำคัญในการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสดและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสดและขยายผล
- 2) เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรจากการใช้ปุ๋ยเคมีและลดการนำเข้าปุ๋ยเคมี
- 3) เพื่อฟื้นฟูปรับปรุงสภาพดินให้ดีขึ้นและรักษาระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม
- 4) เพื่อให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีสุขภาพอนามัยที่ดี
- 5) เพื่อเตรียมความพร้อมในการแข่งขันเวทีการค้าโลก ด้วยการส่งเสริมให้ผลผลิตทางการเกษตรเป็นเกษตรอินทรีย์เพื่อป้องกันการกีดกันทางการค้า

10.2 วิธีการดำเนินงานจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด

- 1) การจัดตั้งกลุ่ม เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินร่วมกับหมอดินอาสาประจำตำบลประชาสัมพันธ์เผยแพร่แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการใช้พืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดินและมีความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน พร้อมทั้งรวบรวมจำนวนเกษตรกรที่มีความสนใจและต้องการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด เข้าร่วม โครงการจดทะเบียนเป็นสมาชิกผู้จัดตั้งกลุ่มเพื่อจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- 2) การคัดเลือกผู้แทนกลุ่มโดยมีหมอดินอาสาประจำตำบลเป็นแกนนำนำวันสมาชิกที่ร่วมกันก่อตั้งกลุ่มทุกคนประชุมเพื่อคัดเลือกสมาชิกในกลุ่มขึ้นมาอย่างน้อย 3 คน ไม่เกิน 5 คน ขึ้นอยู่กับที่ประชุมให้เป็นผู้แทนกลุ่มเพื่อบริหารงานการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด เป็นคณะกรรมการบริหารงานธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ประกอบด้วยประธาน คณะกรรมการและเลขานุการ โดยมีเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินและหมอดินอาสาประจำตำบลเป็นที่ปรึกษา
- 3) ประธานคณะกรรมการบริหารงานธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด หลังจากได้แต่งตั้งแล้วทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมสมาชิกทั้งหมดเพื่อกำหนดแนวทาง ในการดำเนินงาน เพื่อให้การจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้
 - ก. จัดตั้งชื่อกลุ่ม โดยใช้ชื่อธนาคารเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดประจำตำบล
 - ข. จัดหาสถานที่จัดตั้ง ที่เก็บเมล็ดพันธุ์ และจุดศูนย์กลางในการติดต่อระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ
 - ค. กำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการ

ง. ออกระเบียบข้อบังคับ ดังนี้

-คุณสมบัติ การเข้าเป็นสมาชิกต้องเป็นเกษตรกรในตำบลนั้น ๆ มีพื้นที่ทำการเกษตรด้วยตนเอง

-การขาดคุณสมบัติในการเป็นสมาชิกกลุ่ม เช่น ย้ายที่อยู่ไปอยู่ตำบลอื่น

-กำหนดระยะเวลาการทำงานของคณะกรรมการบริหารที่ได้รับเลือกตั้งดำรงตำแหน่งครั้งละ 2 ปี

-กำหนดให้มีการประชุมใหญ่ปีละ 1 ครั้ง

-กำหนดจำนวนเมล็ดพันธุ์ ชนิดของเมล็ดพันธุ์ที่ให้สมาชิกกู้ยืมแต่ละครั้ง

-กำหนดระยะเวลาส่งใช้เมล็ดพันธุ์ต้นทุน

-กำหนดวิธีการส่งใช้เมล็ดพันธุ์ต้นทุน พร้อมทั้งอัตราดอกเบี้ยโดยในปีแรก ๆ จะปลอดดอกเบี้ย ในปีที่ 2 หรือ 3 ขึ้นไปจึงจัดเก็บดอกเบี้ยขึ้นอยู่กับคณะกรรมการอัตราดอกเบี้ยควรอยู่ประมาณร้อยละ 5

-กำหนดคบทลงโทษ กรณีที่สมาชิกไม่ยอมส่งใช้เมล็ดพันธุ์คืน เช่น อาจจะใช้คืนเป็นเงินสด

-กรณีที่ไม่สามารถส่งคืนเมล็ดพันธุ์ได้ เนื่องจากสาเหตุภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม ทั้งนี้ให้ขึ้นกับการพิจารณาคณะกรรมการ

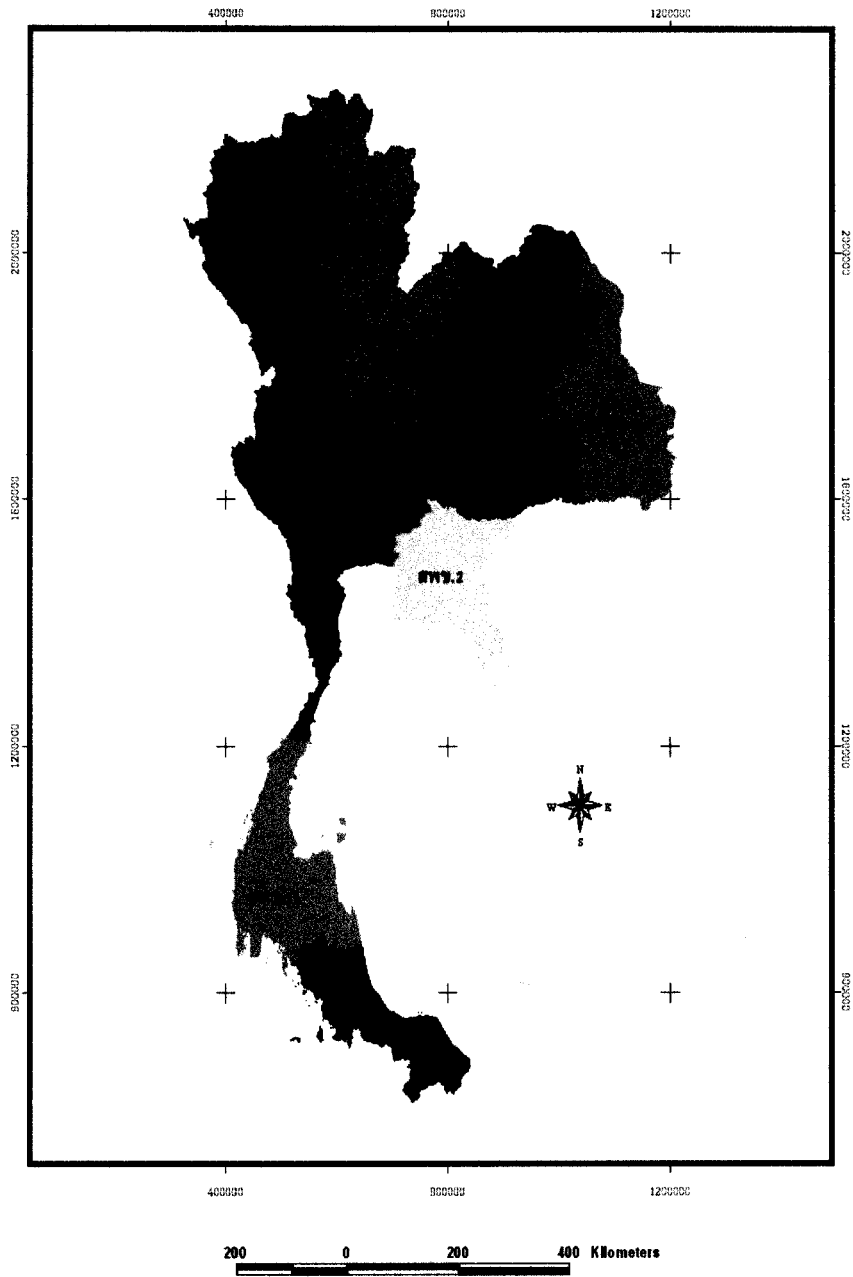
-รายงานปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขให้สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดทราบและพัฒนาต่อไป

-กำหนดแนวทางในการรับสมาชิกเพิ่ม

ภาคผนวก ค

แผนที่ตั้งสำนักงานพัฒนาที่ดินเขตของกรมพัฒนาที่ดิน

แผนที่ตั้งสำนักงานพัฒนาที่ดินเขตของกรมพัฒนาที่ดิน

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 7
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 2	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 8
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 3	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 9
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 10
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 11
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายนครินทร์ ชมภู
วัน เดือน ปีเกิด	21 ตุลาคม 2505
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
ประวัติการศึกษา	สส.บ. (ส่งเสริมการเกษตร) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา พ.ศ.2538
สถานที่ทำงาน	สถานีพัฒนาที่ดินน่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่บริหารงานการเกษตร 6